

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 858

27. RUJNA 2019. CIJENA 50 DINARA

ZKVH i Matica hrvatska:

O kulturi Hrvata u Vojvodini

SADRŽAJ

9

*Hrvatska riječ s druge strane
granice*
Hrvati u Gari

10

Ustanove kulture i obrazovanja
od značaja za nacionalne
zajednice
Od zakona do prakse

12

Ruža Silađev, književnica
iz Sonte
Dok diše šokački piše

20

HosanaFest 2019.
Rekla je DA

26

*Hrvatska riječ u Daruvaru
na Festivalu Fra Ma Fu*
**Reportaža izumire,
a ni novinarstvo
nije zdravo**

30

*CROz kuhinju Vojvodine
u Petrovaradinu*
**Kulinarska kultura
hrvatske zajednice**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,

24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stanić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

V. D. GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Zvonko Sarić

(koordinatore dopisne službe)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Ivana Petrekanić Sič

(novinarka i korektorica)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Tko se boji miša još?

Prošlogodišnje istraživanje Instituta za europske poslove pokazalo je da su u Srbiji internetske stranice i računi državnih institucija na društvenim mrežama, uz iznimke, nedostavno razvijeni, neprilagođeni onima kojima su namijenjeni, često bez osnovnih informacija i neažurirani, a komunikacija s građanima tim putem gotovo nepostojeća. Kako u ovome smislu stoji ovdašnja hrvatska zajednica? Ukoliko pokušamo u tome važnome segmentu njezina djelovanja i nastupa prema globalnoj javnosti pronaći pravilnosti, moguće je da ćemo se ozbiljno razočarati. Iako se hrvatska zajednica u Srbiji i njezini sastavni dijelovi u svojem organizacijskom smislu prilično dobro uklapaju u modele koji se razaznaju kada se prati organiziranost društva čiji je ona dio, ne smijemo generalizirati.

Život u informatičkome društvu nametnuo je traženje informacija koje su za taj život potrebne iz elektroničkih izvora. Tamo ih traže čak i oni koji su se računalnoga miša bojali više negoli živoga, i koji se još uvijek redovito srde ispred zaslona telefona kada ih ovaj »ne sluša«. A takvih (nas) je poprilično. No, nema natrag! Mnoge informacije se jednostavno ne isplati tražiti na drugim mjestima nego na internetu, ako ih na drugim mjestima uopće i ima. I točka. No, ukoliko se, primjerice, želimo informirati o brojnosti vjernika katolika u župama Subotičke biskupije, to na istoimenoj stranici možemo učiniti, ali jasno je navedeno da su predstavljeni podaci iz 1968. godine! Valja znati da svake godine župnici barem jednom godišnje obilaze župljane, te o tome vode evidencije. U međuvremenu su izdani i novi krajevni i biskupijski shematizmi. Također, u posljednjih pedeset godina svakoga desetljeća bio je po jedan državni popis. No, važnih suvremenih podataka o tome koliko nas gdje ima, na mjestu gdje bismo očekivali da ih nađemo, naprosto nema. Ukoliko na isti način želimo vidjeti što je novoga u župama, shvatit ćemo da – ničega novoga nema: posljednja je objavljena poruka biskupa pred izbore u svibnju 2012. (a stoji iza poveznice »Aktualnosti«). Vjernici u Bačkoj vjerojatno znaju gdje će naći svježije vijesti o životu Crkve, ali uredništvo navedene stranice to ne ispričava što sedam godina te vijesti nema na istoj. Moguće je da je bolje imati osnovno predstavljanje putem interneta nego nikakvo. Ipak, dojam koji neažurnost ostavlja na korisnike interneta je od toliko velikoga značenja da presudno utječe na njihovo mišljenje o onome što (ni)je predstavljeno. Kako, primjerice, povjerovati u podatke s ove iste stranice kod kojih nije navedeno iz koje su godine?

Ukoliko iste vijesti iz župnoga života ovdašnjih katolika potražimo na internetskome predstavljaju mjesečnika *Zvonik*, nećemo ni to moći učiniti. I *Zvonik* je (na internetu) zastao u magičnoj 2012. godini. Srijemska biskupija je ažurnija, no ne dovoljno, jer prođu mjeseci bez osvježavanja a poneke poveznice, recimo obećavajuća »Župe u Srijemskoj biskupiji« razočaravajuće su oskudne. *Caritas Srijema*, koji ima svoje stranice, naprotiv, vrlo je živ, što internetaši ne bi zaključili o njihovim kolegama iz *Caritasa* Subotičke biskupije. A radi se o vrlo važnome djelovanju – o pravovremenoj i kontinuiranoj pomoći onima do kojih se mora stići brzo a koji drugu pomoć obično nemaju. Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, primjerice, pokazuje kako se žed ovdašnje zajednice za informacijama, te potreba za informacijama o ovdašnjoj hrvatskoj zajednici općenito, može utažiti i to vrlo uspješno. Pojedine srijemske i bačke župe odlučno su, uz skromne snage, na svjetskoj mreži, gdje su neke hrvatske udruge kulture postojano prisutne kraće ili duže vrijeme. Ima udruga koje su imale sjajne portale, s bazama svojih publikacija, pa su toliko osiromašile da nemaju sredstava za bazično informiranje. Neke od članstvom najbrojnih udruga uopće nemaju internetske stranice te smatraju da je dovoljna komunikacija društvenim mrežama. Naša se, konačno, krovna institucija nakon duljeg čekanja pojavila u svojem novom internetskom izdanju koje u dobroj mjeri pokriva brzu potrebu za saznavanjem većine informacija o ustrojstvu i djelovanju zajednice.

Obuhvaćena globalnom nevidljivom mrežom, hrvatska se zajednica mora pokušati snaći okretnije i kvalitetnije. Ne želeći destruktivno kritizirati nikoga, ukazujem na ogromnu važnost informacije u vremenu kojemu smo svjedoci. Ukoliko je želja pružatelja informacije da je pruži, a ne vjerujem da bi javno djelovanje u protivnom imalo smisla, onda se ona mora pružiti: točno, potpuno i pravovremeno. Potpuno razumijem da to nije lak zadatak i da ovisi o radnome angažiranju, o stručnosti, o izvorima informacija i o izvorima sredstava. No, informacija često dolazi od volontera, aktivista u zajednici i njezinih prijatelja koji su, također često, informatički vispreniji nego brojni urednici internetskih stranica. Ne treba se bojati angažirati ih.

Vjerovati u moć informacije nije tako teško. Ukoliko nam se ravnati Strategijom razvoja informiranja na hrvatskome jeziku u Srbiji, barem sudeći prema njezinome nacrtu, u domeni (jednostavnoga, ne previše financijski zahtjevnoga a neophodnoga) internetskoga informiranja, trebamo dobro zavrnuti rukave.

Marko Tucakov

Sastanak elektora

Dopredsjednik Hrvatskog nacionalnog vijeća za Sombor **Željko Šeremešić** organizirao je uoči dolaska župana hrvatskih županija razgovor s elektorima o potrebama i problemima hrvatskih udruga i zajednice u Somboru i okolici, a koji bi mogli biti riješeni uz financijsku potporu iz Hrvatske. Rekonstrukcija *Hrvatskog doma* u Somboru, digitalizacija arhivske građe HKUD-a *Vladimir Nazor* Sombor, nabava učila i drugi vidovi potpore hrvatskim odjelima u Monoštoru, pomoć u opremanju radijskog studija HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića i pomoć u kupnji nošnje i tradicijskih instrumenata za ovu udrugu, te pomoć oko privođenja namjeni prostora u Monoštoru koji na korištenje može dobiti KUD Hrvata *Bodrog* iz Monoštora, kao i izgradnja dvorane i toaleta u *Šokačkoj kući* u Bregu, iskazane su potrebe koje su u ime udruga na sastanku iznijeli nazočni elektori.

Z. V.

Predstavnici svih županija RH u posjetu Hrvatima u Vojvodini

U organizaciji Hrvatske zajednice županija, predstavnici svih županija Hrvatske boravit će u trodnevnom radnom posjetu Hrvatima u Vojvodini koji se održava od danas (petak) do nedjelje, 29. rujna, na više lokacija.

Domaćin susreta je Hrvatsko nacionalno vijeće, a detaljnije o ovom značajnom događaju čitajte u idućem broju našeg tjednika.

Ponovno izostala reakcija državnih tijela na govor mržnje spram Hrvata

Štu škole prekrečili sramne grafite mržnje spram Hrvata i ujedno izražava zabrinutost zbog ponovnog izostanka bilo kakvog reagiranja službenih institucija u Srbiji glede prijetećih poruka upućenih Hrvatima u javnom prostoru.

Podsjećanja radi, prije punih deset dana, na zidovima Osnovne škole *Filip Kljajić* u Beogradu su se pojavili grafiti sa snažnim antihrvatskim porukama, a u dijelu srbijanske javnosti o tome se pisalo tek desetak dana kasnije i ponovno nije bilo odgovarajućih reakcija državnih institucija i nositelja vlasti, što dodatno u hrvatsku zajednicu unosi nemir i strah. Prvotnu argumentaciju koju je iznio ravnatelj škole pojedinim medijima držimo pomalo uvredljivom, jer je izostanak uklanjanja grafita mržnje pravdao

nedostatkom sredstava, a nastojanje da se uklanjanje grafita stavi u nadležnost nastavnice likovnog i njezinih učenika smatramo simpatičnim, no ne i primjerenim, jer ono treba biti poduzeto od nadležnih institucija i mjerodavnih tijela.

Stoga još jednom izražavamo zabrinutost zbog nereagiranja državnih institucija i nositelja vlasti koji se ne očituju zbog ovakvih pojava u srbijanskom društvu dok istodobno svoju pozornost usmjeravaju na slične događaje koji se zbivaju u susjednim zemljama. U društvu koje je posvećeno europskim integracijama, kao što je slučaj u Srbiji, ovakve negativne pojave institucije u Srbiji moraju ne samo javno osuditi već odgovarajuće sankcionirati. Tim prije, jer Hrvati u Srbiji i njihove institucije nastoje biti integralnim dijelom srbijanskog društva, predstavljaju zajednicu koja je i jedna od najsnažnije proeuropski orijentiranih te nastoji dati svoj puni doprinos napretku Srbije u EU integracijama.

Tomislav Žigmanov, predsjednik DSHV-a

Javna rasprava o Standardima postignuća za predmet Hrvatski jezik

Javna rasprava u svezi sa Standardima postignuća za predmet Hrvatski jezik za kraj prvog ciklusa osnovnog obrazovanja i odgoja održana je 23. rujna u prostorijama Hrvatskog nacionalnog vijeća.

Diplomirana pedagoginja i predsjednica Odbora za obrazovanje HNV-a **Margareta Uršal** je prije javne rasprave nazočnim učiteljicama održala kratku prezentaciju u kojoj se osvrnula na standarde općenito i pojasnila odnos standarda u relaciji s planiranjem nastave, učenjem, vrjednovanjem postignuća, te ocjenjivanjem učenika. Potom je uslijedio radni dio kada je svaki standard pročitao, tumačio, analiziran i vrjednovan.

»Sjajna radna atmosfera i angažman nazočnih učiteljica pridonio je tomu da će standardi za kraj četvrtog razreda osnovnog obrazovanja i odgoja za hrvatski jezik biti doista na kvalitetan način formulirani, primjenjivi i nedvosmisleno jasni«, izjavila je Uršal.

www.hnv.org.rs

Završene *Vinkovačke jeseni*

Sudjelovali i Hrvati iz Srbije

Najveća kulturna manifestacija Slavonije, *Vinkovačke jeseni*, održana je od 13. do 23. rujna 54. puta. U ovome razdoblju Vinkovci su privukli mnoge goste kroz kulturne i sportske priredbe i zabavne sadržaje. Od osam tisuća sudionika kao predstavnici Hrvata iz Srbije, na *Jesenima* je sudjelovao Hrvatski kulturni centar *Bunjevačko kolo* iz Subotice, Hrvatska kulturna udruga *Antun Sorgg* iz Vajske, a među uzvanicama je bila i

Jasna Vojnić i Andrej Plenković

predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**. Tema ovogodišnjih *Jeseni* su: *Tri nam drage riječi*, a riječi predstavljaju Slavoniju, Srijem i Baranju.

Djeca na *Jesenima*

Vinkovačke jeseni otvorio je gradonačelnik ovoga grada na Bosutu **Ivan Bosančić** 13. rujna, nakon čega su uslijedile *Dječje*

Vinkovačke jeseni. One su okupile kulturno-umjetnička društva iz cijele Hrvatske, kao i goste iz Bosne i Hercegovine, te Vojvodine. Održana je i međuzupanijska smotra dječjih folklornih skupi-

na te svečani mimohod dječjih skupina koji je okupio oko 2.500 djece iz čak 62 kulturno-umjetnička društva. HKU *Antun Sorgg* iz Vajske predstavljao je Hrvate iz Vojvodine. Kažu kako im nije bilo lako organizirati se i doći, ali i da su sretni što su sudjelovali na ovakvoj manifestaciji.

Na mimohodu *Dječjih Vinkovačkih jeseni* nazočila je i predsjednica Hrvatske **Kolinda Grabar-Kitarović** koja je tom prigodom *Vinkovačkim jesenima* dodijelila Povelju za očuvanje hrvatske tradicije, kulture i narodnog bogatstva.

Kolo izazvalo ovacije

Kao najposjećenija i najspektakularnija priredba svakih, pa i ovih *Jeseni* je Svečani mimohod, koji je bio u nedjelju, 22. rujna, na ulicama grada. Mimohodom se predstavio dio bogate riznice

HKC *Bunjevačko kolo*

tradicijskog ruha, pjesama i običaja Hrvata, ali i nacionalnih manjina u Hrvatskoj. Od 69 društava koja su sudjelovala u mimohodu, osim onih iz Hrvatske, bilo ih je i iz BiH, Rumunjske, Austrije, Mađarske, Slovenije te Srbije – HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice.

U svečanom mimohodu sudjelovalo je oko 3.000 sudionika, 30 konjskih zaprega i 52 konjanika, a program je toga dana duž gradskih ulica i trgova pratilo nekoliko desetaka tisuća posjetitelja.

Istoga dana članovi *Kola* sudjelovali su i na Smotri folklora. Predstavili su se *Momačkim kolom*, a svojim nastupom izazvali su ovacije publike.

Predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** kao uzvanica nazočila je svečanom otvorenju *Jeseni*, koje je bilo 20. rujna na Trgu bana Josipa Šokčevića. Tom prigodom, između ostalih, susrela se i s predsjednikom Vlade Hrvatske **Andrejom Plenkovićem**.

Priredila J. D. B.

Foto: Hnv.org.rs, Vinkovackejeseni.hr

Uz potporu Matice hrvatske, u Subotici održan stručni skup o kulturi Hrvata u Vojvodini

Od bogatoga naslijeđa k procesima razvoja

Veze Matice hrvatske i vojvođanskih Hrvata su duge i duboke, a jedna od najstarijih i najuglednijih hrvatskih ustanova kulture koja je bila suorganizator prošlotjednog skupa, i danas nastoji podupirati aktivnosti na polju očuvanja i unaprjeđenja kulture ovdašnje hrvatske zajednice

Višestoljetna, bogata, raznovrsna, te i dalje živa, kultura Hrvata u Vojvodini dio je ukupne hrvatske kulture i kao takva zaslužuje veću pozornost i potporu iz matične Hrvatske, jedan je od zaključaka međunarodnog znanstveno-stručnog skupa s temom *Kultura Hrvata u Vojvodini – od bogatoga naslijeđa k procesima razvoja* koji je održan prošloga tjedna (20. i 21. rujna) u Subotici, u prostorijama Pastoralnog centra *Augustinianum*. Djelovanje ovdašnjih Hrvata u području kulture, gdje se u posljednjem desetljeću svakako ističu aktivnosti Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata, prepoznaje i podupire i Matica hrvatska, jedna od najstarijih i najuglednijih hrvatskih ustanova kulture. Upravo to bio je razlog da skupa sa ZKVH-om budu suorganizatori spomenutog skupa.

Petnaest sudionika iz Srbije i Hrvatske govorilo je o različitim aspektima kulture ovdašnje hrvatske zajednice, ukazujući na pojedine dionice književne i jezične baštine, ali i recentnog kulturnog stvaralaštva, a u perspektivama i izazovima njegova razvoja. Bilo je riječi i o utjecajima Matice hrvatske na kulturu vojvođanskih Hrvata.

Povijesne veze

Na skupu je sudjelovao i predsjednik Matice hrvatske **Stipe Botica** koji je veoma pozitivno ocijenio aktivnosti ovdašnjih Hrvata na području kulture te istaknuo veliki značaj ZKVH-a u tomu. Govoreći u svojem uvodnom izlaganju o vezama vojvođanskih Hrvata s Maticom hrvatskom, ukazao je kako one postoje još od samoga osnutka Matice daleke 1842. godine. Tada je petero utemeljitelja (donatora) Matice bilo upravo s područja današnje Vojvodine. Iza 1860. Matica intenzivira rad, te je njezin časopis *Vijenac* ponekad znao donositi i članke o Hrvatima s ovih prostora. Matica hrvatska je tijekom godina tiskala i neko-

Bunjevački jezik – politički projekt

Komentirajući projekt standardizacije bunjevačkog jezika koji provodi zajednica Bunjevaca koji se ne smatraju Hrvatima, hrvatski jezikoslovac i akademik i jedan od sudionika skupa **Josip Lisac** je u izjavi za medije kazao: »Puno toga je oduvijek ovisilo od vlasti i politike. Tako je i danas sa slučajem standardizacije bunjevačkog jezika. To je projekt kojem se dakako treba suprotstaviti. Bunjevaca u Srbiji ima još relativno mnogo, te su oni predmet takvih inicijativa, dok kod Šokaca to već nije slučaj«.

Oko 130 ogranaka

Matica hrvatska je svehrvatska i nestranačka kulturna ustanova, čija je svrha promicanje nacionalnoga i kulturnog identiteta Hrvata. Ima oko 130 ogranaka, od čega oko trideset izvan Hrvatske – u BiH, Mađarskoj, Austriji, Crnoj Gori, Sloveniji, Njemačkoj, Belgiji te Srbiji (Matica hrvatska Subotica).

.....
liko značajnih knjiga za književnost vojvođanskih Hrvata, poput poznatog **Okrugićevog** igrokaza *Šokica* (1884.), *Povijesti Hrvata u Vojvodini* **Petra Pekića** (1930.), u ediciji *Hrvatske narodne pjesme* zastupljene su i »groktalice« bunjevačkih Hrvata, a tu su i vrijedne antologije proze i poezije bunjevačkih Hrvata priređivača **Geze Kikića** iz 1971. godine.

Kako je poznato, u Subotici se krajem 1960-ih pokušao organizirati ogranak Matice, no ondašnja vlast to nije dozvolila, te je kao neka vrsta kompromisa 1970. osnovano HKUD *Bunjevačko kolo*. U to doba, sa slomom *hrvatskog proljeća*, na različite načine stradalo je više od stotinu ovdašnjih Hrvata, velikim dijelom pripadnika intelektualne elite (zatvorske kazne, progon iz javnog života, gubitak posla...). Ogranak Matice je u Subotici ipak osnovan tijekom 90-ih prošloga stoljeća. Utemeljena je 1995. kao Bunjevačka matica, da bi 1998. godine promijenila ime u Matica hrvatska Subotica. Najznačajnija njezina djelatnost je, kako je naglašeno na skupu, izdavanje književnog časopisa *Klasje naših ravni*, a također se bavi i izdavanjem knjiga.

Teme i izlagači

Uvodna izlaganja imali su Stipe Botica (*Matica hrvatska i vojvođanski Hrvati*) i **Tomislav Žigmanov** (*Deset godina rada Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata*), a na skupu su još sudjelovali: **Vladimir Nimčević** (*Početak djelovanja Matice hrvatske u Subotici*), **Josip Lisac** (*O jeziku Hrvata u Vojvodini*), **Darko Baštovanović** (*Doprinos djela Vojislava Sekelja analitičkoj misli Hrvata u Srbiji – Osvrt na do sada nedovoljno istraženi dio intelektualnog angažmana eminentnog hrvatskog intelektualca*), **Darko Sarić Lukendić** (*Kulturna scena Hrvata u Vojvodini*), **Davor Bašić Palaković** (*Nakladništvo NIU 'Hrvatska riječ' u kontekstu nakladničke produkcije Hrvata u Srbiji*), **Katarina Čeliković** (*Suvremena etnološka istraživanja Hrvata u Vojvodini*), **Milovan Miković** (*Suvremena hrvatska književnost i nacionalizam u izvandomovinskom kontekstu*), **Vlatka Lemić** (*Baština i kultura u digitalnom okruženju: hrvatski primjeri i prakse*), **Darko Polić** (*Hrvatsko selo – dio najranije povijesti Novog Sada*), **Stevan Mačković** (*Osvrt na demografsko povijesne okolnosti u odnosu na bunjevačke Hrvate*), **Andrija Anišić** (*Katolička Crkva Hrvata u Bačkoj i kultura*), **Marko Tucakov** (*Kulturne prakse i obrasci šokačkih Hrvata u konceptu UNESCO Rezervata biosfere 'Bačko Podunavlje': status quo i pogled u budućnost*), **Katica Naglić** (*Očuvanje nematerijalne kulturne baštine Hrvata u Srijemu s posebnim osvrtom na Surčin*) i **Klara Dulić-Ševčić** (*Žensko pismo Hrvata u Srbiji*).

Među predavanjima bila su ona koja su se odnosila na lokalne prikaze (Subotica, Novi Sad, Surčin), zatim na regionalne preglede određenih kulturnih segmenata kao što je doprinos Crkve kulturi Hrvata u Bačkoj ili sveukupno tematiziranje hrvatske kul-

ture u Vojvodini. Najavljeno je da će biti tiskan i zbornik radova s ovog skupa.

Nužnost potpore

Predsjednik MH-a Stipe Botica je dvodnevni stručni skup u Subotici ocijenio uspješnim, te dodao kako bi bilo dobro da se izlaganja predstave i na sličnom skupu u Zagrebu.

»Zadivljujuće je kako je na ovom skupu na tako multidisciplinarn način izložena kultura Hrvata u Vojvodini te možemo reći da je ona došla do izražaja u svim svojim aspektima. Bilo bi pametno i korisno da se ovo što smo čuli u Subotici čuje i u Zagrebu na jednom sličnom skupu«, kazao je Botica.

U ime suorganizatora skupa ravnatelj ZKVH-a Tomislav Žigmanov zahvalio se Matici hrvatskoj što je prepoznala vrijednosti ovdašnje hrvatske zajednice. Naglasio je važnost znanstvene potpore iz matične države, imajući u vidu kadrovske deficite vojvođanskih Hrvata, te kako bi se baština zajednice, među ostalim, sačuvala od pokušaja otuđivanja odnosno dekretoizacije.

»Svjesni smo važnosti produbljivanja spoznaje o nama. Naša je povijest i kulturna baština velika i bogata, ali nedovoljno istražena, i ovo što smo ovih dana učinili jesu naši pokušaji da učinimo iskorak u smjeru povećanja svijesti o vrijednostima te baštine i njezinoj stručnoj obradi kako bi ona mogla biti i zalog naše budućnosti«, kazao je Žigmanov.

Prigodnom izložbom i uz kraće predavanje, u okviru skupa predstavljen je i Matičin dvotjednik za umjetnost, kulturu i znanost *Vijenac* (prvotno *Vienac*) koji ove godine obilježava 150. obljetnicu postojanja. Izvršna urednica **Jelena Gazivoda** je podsjetila kako je taj časopis u svojoj dugoj povijesti odigrao važnu ulogu u razvoju hrvatske kulture i društva te da su ga uređivala najveća imena hrvatske kulture i javnoga života.

D. B. P.

1.000 knjiga

Matica hrvatska će Hrvatima u Srbiji uskoro donirati 1000 knjiga iz vlastite naklade. Knjige će, kako je najavljeno na skupu, biti distribuirane preko ZKVH-a i Matičina ogranka u Subotici.

Neispunjena očekivanja implementacije Akcijskog plana za nacionalne manjine (III.)

Daljnja getoizacija

S izmjenama Zakona o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina, podsjetimo se da je predstavnicima manjinskih političkih partija aktualnim izmjenama zapriječeno i otežano sudjelovanje u radu manjinskih vijeća, kao centralnih tijela manjinske kulturne samouprave * Istovremeno, sam Zakon je dodatno devalvirao ovlasti manjinskih vijeća kada je u pitanju odlučivanje o najvažnijim pitanjima za manjine, na način da prema novome Zakonu predstavnici vijeća mogu samo davati neobvezujuća mišljenja * Država i dalje nije Akcijskim planom riješila pitanje Vijeća za međunacionalne odnose

Već smo prethodno napomenuli da je Akcijski plan za nacionalne manjine samo deklarativno nastojao unaprijediti položaj pripadnika nacionalnih manjina, dok je u stvarnosti njegova zadaća ostala isključivo u domeni formalnih izmjena brojnih zakona koji nastoje regulirati položaj nacionalnih zajednica. Ovakav koncept u potpunosti je suprotan s europskim praksama i nastojanjima koji za cilj imaju puno uključivanje pripadnika manjinskih zajednica u procese odlučivanja.

Aspekti

Važno je istaknuti da sam proces osnaživanja ima dva aspekta, odnosno dva različita nivoa. Najprije, on podrazumijeva mogućnost odgovarajućeg organiziranja na mikro nivou, odnosno unutar svoje manjinske zajednice kroz institucionalne aranžmane i mehanizme kako bi se adekvatno mogle artikulirati želje i interesi manjinskih zajednica. Sljedeći važan korak jest osnaživanje manjina na makro nivou, odnosno na razini države gdje zapravo i postoji centralni sustav donošenja odluka. Ova dva procesa zapravo i jesu tijesno povezana, jer zajednica koja je zapriječena u odgovarajućem organiziranju na mikro nivou, odnosno unutar svoje zajednice kroz odgovarajuće institucionalno djelovanje, onda ona ne može svoje interese niti artikulirati spram državnih institucija i centralnoga nivoa. Najprije s izmjenama Zakona o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina, podsjetimo se da je predstavnicima manjinskih političkih partija aktualnim izmjenama zapriječeno i otežano sudjelovanje u radu manjinskih vijeća, kao centralnih tijela manjinske kulturne samouprave. Istovremeno, sam Zakon je dodatno devalvirao ovlasti manjinskih vijeća kada je u pitanju odlučivanje o najvažnijim pitanjima za manjine, na način da prema novome Zakonu predstavnici vijeća mogu samo davati neobvezujuća mišljenja. Akcijski plan za manjine odgovara onoj konstataciji koju je iznijela europska ekspertkinja **Tove H. Malloy** da zaštita nacio-

nalnih manjina ima odlike paradigmatičnog koncepta hegemonskog odnosa, na način da se mehanizmi zaštite manjinskih prava usmjeravaju od gore ka dolje (bottom down), gde inicijative potječu zapravo od većine i manjine postaju samo puki adresati.

Galimatijas

Istovremeno, podsjetimo se, država i dalje nije Akcijskim planom riješila pitanje Vijeća za međunacionalne odnose, koje je, istina, samo zamišljeno kao jedno od tijela koje bi na mikro razini trebalo osigurati sudjelovanje pripadnicima manjina unutar svoje lokalne zajednice. Izmenama Zakona o lokalnoj samoupravi koji

predviđa osnivanje i rad ovih tijela samo su napravljene izmjene koje su praktički promijenile članove zakonskih odredbi, dok sam način izbora i funkcioniranja ovih tijela i dalje ostaje upitan. U odnosu na kriterije i definicije koje su postavljene na temelju Zakona, u Srbiji trenutačno ima 68 multietničkih općina, od čega je 47 na teritoriju AP Vojvodine, a 21 na području uže, odnosno centralne Srbije. Ipak, nisu sve općine formirale vijeća. Tako je do sada vijeća formiralo tek 43 općine, od kojih su 33 vojvođanske.

No, kada je u pitanju i sam institucionalni kontekst manjinsko-ga osnaživanja na državnoj razini, Akcijskim planom nisu predviđene nikakve izmjene. Čak možemo konstatirati da postoji i dalje galimatijas, jer, na primjer, Kancelarija za ljudska i manjinska prava, koja je i eksplicitno zadužena da prati unaprijeđenje položaja nacionalnih manjina jest u svojoj biti isključivo tijelo koje prikuplja podatke i proslijeđuje ih republičkom Vijeću za nacionalne manjine, čiji rad i dalje ostaje upitan i nepoznat javnosti.

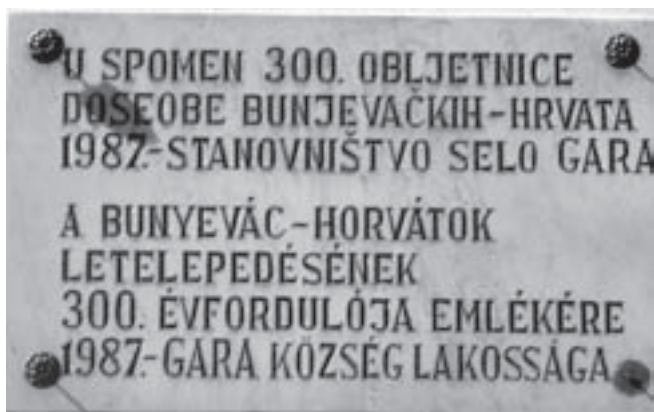
Darko Baštovanović

Hrvatska riječ s druge strane granice

Hrvati u Gari

U Gari Hrvata je manje od 200, a prema povijesnim podacima 1762. godine Hrvati su bili jedino stanovništvo. U školi se hrvatski izučava samo kao predmet, a misa na hrvatskom je samo u pjevajućem dijelu

Nekada zajednički prostor Baje i Sombora naseljen bunjevačkim Hrvatima razdvojila je 1918. godina državna granica povučena između tadašnje kraljevine SHS i Mađarske. Dulje od jednog stoljeća ova zajednica živi u dvije odvojene države, gubeći polako rodbinsku povezanost koja je nekada vezivala brojne obitelji s jedne i druge strane granice. Dulje od 100 godina svaka zajednica bori se na svoj način da očuva jezik, nošnju, običaje. Svaka u uvjetima koji su im dani u domicilnim državama, ali i jedna i druga danas suočena s istim problemom – sve nas je manje.

A kako danas žive Hrvati s druge strane granice? Prilika da to provjerimo ukazala se na I. trojnom susretu poduzetnika Hrvatska – Mađarska – Srbija koji je organizirala Hrvatska samouprava u Gari.

Bajskim putom do Gare

Najkraći put za stići u Garu iz Sombora je onaj koji vodi preko graničnog prijelaza Rastina. Onako kako se to prije povlačenja granice i išlo iz Sombora u Garu i Baju. Bajskim putom (Somborci ga i danas tako zovu) kroz grad, pa kroz Nenadić, Gakovo, prema Rastini i tri kilometra od današnje granice ulazi se u Garu. Tipično bačko selo. Ušoreno, širokih sokaka. Da je s druge strane granice može se prepoznati po urednim i čistim ulicama, održanim kućama i uređenom centru sela. One osnovne informacije o tome koliko ljudi danas živi u Gari, koliko je brojna hrvatska zajednica doznajemo od predsjednika Hrvatske samouprave u Gari **Martina Kubatova**:

»U Gari danas živi oko 2.200 stanovnika, jer iz ove regije mladi odlaze. To je problem pograničnih regija, jer posla nema i ljudi idu tamo gdje mogu raditi. U Budimpeštu ili neke druge veće gradove, ali i u inozemstvo. Odlaze ne samo Mađari već i naši ljudi, ali nama je problem i nešto drugo. Asimilacija. I danas hrvatska zajednica

u Gari ima manje od 200 ljudi. Ali, borimo se. Imamo hrvatsku samoupravu, folklorno društvo, redovito organiziramo priredbe, a najveća je *Bunjevačko prelo*, priređujemo folklorne susrete, gostujemo u Hrvatskoj i Vojvodini«, kaže Kubatov.

Potporu dobivaju i od hrvatske države koja putem natječaja Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Veleposlanstva RH u Budimpešti podupire kvalitetne projekte i programe. »Pomažemo koliko možemo, ali morate znati da svih 12 manjinskih zajednica u Mađarskoj financira i matična država. U svakom slučaju sredstva koja dajemo Hrvatima u Mađarskoj u odnosu na prijašnje razdoblje digli smo za 50 posto«, kaže generalni konzul Hrvatske u Pečuhu **Drago Horvat**.

Divani se sve manje

Iako malobrojni, bunjevački Hrvati u Gari očuvali su svoj jezik i oni s kojima smo razgovarali bez naglaske govore ikavicom kakvom govore i bunjevački Hrvati s druge strane granice. No, ovu ocjenu dajemo s rezervom, jer se to odnosi na one starije pripadnike zajednice s kojima smo imali priliku razgovarati.

»Trudimo se sačuvati ne samo jezik već i nošnju, stare običaje. Uglavnom smo tome posvećeni mi stariji, ali na žalost mladih više nema. Čujete da mi divanimo našom starom ikavicom. Nismo nikada govorili hrvatskim književnim jezikom. Onako kako smo divanili kod naših kuća divanimo i danas među sobom. Mladi koji su išli u hrvatske škole govore književni hrvatski, a mi eto naš stari«, kaže **Marija Patarčić-Kubatov** i dodaje kako je u selu ostalo manje očuvanih originalnih bunjevačkih nošnji.

»Ikavica je za mene jedan od najljepših dijalekata hrvatskog jezika, ali mladi ju više ne govore. U mojoj obitelji, bez obzira što nećakinja i zet dobro govore hrvatski, unuk ne zna jezik. Moja je misija sada da ga ja naučim našu ikavicu. To je ono što je teško, teško je mlade zainteresirati za jezik, tradiciju, običaje. Ni u školi nema nastave na hrvatskom jeziku, samo kao predmet hrvatski jezik. Svakog tjedna po šest satova. Hvala Bogu da je i tako. Ali to je samo jedna mala grupa djece. Mislim 12-13 učenika. Što da kažem kada je u moje vrijeme samo u petom razredu bilo 98 učenika. Sada u cijeloj školi nema njih 90«, kaže **Ivan Zomborčević**.

Od njega doznajemo i kako je njegova obitelj razdvojena povlačenjem državne granice, pa mu sada ujak i ujna počivaju na groblju »s one strane granice«. U centru Gare je lijepo uređena crkva, ali mise na hrvatskom jeziku nema.

»Svakog drugog tjedna je njemačka i bunjevačka misa. Ali to ne znači da je cijela misa na hrvatskom jeziku, već je na mađarskom, a na hrvatskom jeziku su samo pjesme«, kaže Marija Patarčić-Kubatov.

Z.V.

Ustanove kulture i obrazovanja od značaja za nacionalne zajednice

Od zakona do prakse

Nacionalne zajednice imaju pravo određene odgojno-obrazovne i ustanove kulture proglasiti za ustanove od značaja za očuvanje nacionalnog identiteta

Na području Grada Sombora Mađari čine oko 12 posto, Hrvati oko 9, a Bunjevci oko 2,5 posto stanovništva. Ustanove kulture od nacionalnog značaja za mađarsku zajednicu su Gradska biblioteka *Karlo Bijelicki*, *Gradski muzej* i *Istorijski arhiv Sombor*. Od obrazovnih ustanova to su srednja Medicinska i Tehnička škola, te Osnovna škola *Nikola Vukičević*. U međuvremenu, dvije somborske ustanove kulture dobile su status kulturnih ustanova od nacionalnog značaja za bunjevačku nacionalnu zajednicu. To su Muzej i Arhiv. Te promjene desile su se u posljednjih godinu dana i prošle su na zasjedanjima lokalnog parlamenta neprimjetno, jer obično odluke koje se tiču statutarne promjene ne dobiju medijsku pozornost.

A da poseban status pojedinih ustanova kulture i obrazovanja može imati značaja pokazala su dva somborska »slučaja«. Prvi se tiče imenovanja ravnateljice Gradske knjižnice, čije je postavljanje na tu dužnost osporavalo Mađarsko nacionalno vijeće. Drugi slučaj tiče se financiranja Bunjevačkog nacionalnog vijeća iz proračuna Grada Sombora, gdje je kao dodatni kriterij, mimo Zakona o nacionalnim vijećima, uveden kriterij da nacionalna zajednica na teritoriju Grada Sombora ima ustanove kulture i obrazovanja koje su od značaja za tu nacionalnu zajednicu. Usprkos tome što Arhiv, Muzej ili Gradska knjižnica

itekako imaju značaj za hrvatsku zajednicu u Somboru, nijedna od tih ustanova službeno nema status ustanove kulture od nacionalnog značaja za hrvatsku zajednicu. A kako uopće ustanove i škole dobivaju takav status? Polazište je Zakon o nacionalnim vijećima.

Ustanove kulture

Zakon o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina (članak 17) definira način kako neka ustanova kulture može dobiti status ustanove kulture od nacionalnog značaja za određenu zajednicu. Na prijedlog nacionalnog vijeća osnivač izmjenom osnivačkog akta može utvrditi da je ustanova kulture od posebnog značaja za nacionalnu zajednicu. U ustanovama kulture za koje je izmjenom osnivačkog akta utvrđeno da su od posebnog značaja za nacionalnu manjinu nacionalno vijeće imenuje jednog člana upravnog odbora, daje mišljenje o predloženim članovima upravnog odbora, te daje mišljenje na postupak izbora ravnatelja ustanove. Ukoliko se utvrdi da je neka ustanova od posebnog značaja za više nacionalnih zajednica u smislu očuvanja, unaprjeđenja i razvoja posebnosti i nacionalnog identiteta većeg broja zajednica nacionalna vijeća imenuju po jednog člana upravnog odbora.

Pojašnjeno, inicijativa kreće od nacionalnih vijeća k osnivačima ustanova kulture; konačnu odluku donose zastupnici određenog nivoa vlasti, a statut ustanove kulture od posebnog značaja za neku nacionalnu zajednicu postaje dio osnivačkog akta. U cijeloj ovoj priči sporna može biti riječ »može«, jer u članku

17. doslovce stoji: »Na predlog nacionalnog saveta, osnivač, izmenom osnivačkog akta može utvrditi da je ustanova kulture od posebnog značaja za nacionalnu zajednicu«. Dakle, može, a ne mora. Za **Evu Vukašinić**, koja se na to pitanje osvrće u tekstu *Zakon o nacionalnim savjetima nacionalnih manjina*, koji je objavljen ožujka ove godine u okviru projekta *Zagovaranje izgradnje zakonodavnog okvira integrativne politike* to se može gledati kao smanjenje dostignutih manjinskih prava.

»Imajući u vidu da je prije izmjena i dopuna zakona (Zakon o nacionalnim vijećima nacionalnih manjina) za sudjelovanje u upravljanju ustanovama kulture od strane nacionalnih vijeća bilo dovoljno da nacionalno vijeće proglasi ustanovu kulture za ustanovu od posebnog značaja za nacionalnu manjinu, a sada je propisano da osnivač može (dakle, nije imperativ) utvrditi da je ta ustanova od posebnog značaja za nacionalnu manjinu i to jest preduvjet za sudjelovanje u upravljanju ustanovama kulture od strane nacionalnih vijeća, može se postaviti pitanje smanjenja dostignutog nivoa manjinskih prava i u ovom primjeru«, smatra Vukašinićeva.

Obrazovanje

Ustanova od posebnog značaja za obrazovanje nacionalne manjine je odgojno-obrazovna ustanova, čiji je osnivač Republika, Pokrajina, jedinica lokalne samouprave ili nacionalno vijeće u kom se tradicionalno ili u značajnoj mjeri ostvaruje pravo nacionalnih zajednica na obrazovanje i odgoj na svom jeziku. To znači da nacionalno vijeće u upravljanju tom ustanovom sudjeluje u skladu sa zakonom. Takav status može dobiti po jedna ustanova osnovnog i srednjeg obrazovanja u kojoj se nastava izvodi na jeziku nacionalne manjine, ukoliko je u lokalnoj samoupravi broj obrazovnih ustanova u kojima se nastava izvodi

na tom jeziku manji od četiri. Ukoliko se u nekoj lokalnoj samoupravi nastava na jeziku neke nacionalne zajednice izvodi u više od četiri obrazovne ustanove, ustanovom obrazovanja od posebnog nacionalnog značaja može se proglasiti najviše četvrtina obrazovnih ustanova na teritoriju te lokalne samouprave.

Obrazovnom ustanovom od posebnog nacionalnog značaja za obrazovanje nacionalne manjine može se proglasiti i osnovna škola u kojoj nastavu na jeziku nacionalne manjine pohađa najmanje trećina učenika, srednja škola u kojoj najmanje 90 učenika pohađa nastavu na jeziku nacionalne manjine, kao i osnovna škola u jedinici lokalne samouprave u kojoj se zbog opadanja broja stanovnika uslijed negativnog prirodnog priraštaja i emigracije pripadnici nacionalnih manjina moraju posebno zaštititi. Zakonom o nacionalnim vijećima (članak 12.) definirano je da u ustanovama predškolskog odgoja i obrazovanja, osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja, a čiji je osnivač Republika, Pokrajina ili lokalna samouprava, a u kojima se nastava odvija na jeziku nacionalne manjine ili se izučava govor ili jezik i kultura kao poseban nastavni predmet, nacionalno vijeće daje mišljenje o predloženim članovima UO i školskog odbora (odnosi se na predstavnike lokalne samouprave), zatim predlaže članove UO i školskog odbora u slučaju da se u većini odjeljenja nastava održava na jeziku nacionalne manjine ili za koju je utvrđeno da je ustanova od posebnog nacionalnog značaja za obrazovanje nacionalne manjine.

Također, nacionalno vijeće daje mišljenje o izboru ravnatelja. Vukašinićeva se, u istom tekstu u kome piše o ustanovama kulture od posebnog značaja za nacionalne zajednice, bavi i ustanovama od posebnog značaja za obrazovanje nacionalnih manjina te navodi da nacionalno vijeće više nema ovlaštenje davati prethodnu suglasnost za izbor ravnatelja niti davati mišljenje u postupku razrješenja ravnatelja i članova tijela upravljanja u obrazovno-odgojnim ustanovama već faktički ima samo savjetodavnu funkciju – daje mišljenje o kandidatu za ravnatelja ustanove, a to mišljenje nije obvezujuće.

Odsustvo interesa

Cjelokupan popis ustanova kulture i obrazovanja koje imaju poseban značaj za očuvanje identiteta i obrazovanje nacionalnih manjina ne može se pronaći, tako da u ovom tekstu nedostaje podatak koliko je ukupno takvih ustanova na teritoriju Vojvodine, odnosno Srbije, kao i podatak koliko koje nacionalne zajednice i na kojem teritoriju imaju ustanove od posebnog značaja. A interesantno bi bilo usporediti te podatke, kao i vidjeti koliko se, uvjetno rečeno, nacionalni interesi prepliću, odnosno koliko, primjerice, ustanova kulture ima značaj za očuvanje nacionalnog identiteta više nacionalnih zajednica.

Također, bilo bi zanimljivo imati i podatke koliko su same procedure trajale, odnosno u kom razdoblju su tijela vlasti, od Republike do lokalne razine, rješavala zahtjeve nacionalnih zajednica. I s kakvih ishodom. Tom temom nisu se pretjerano bavile ni nevladine organizacije, niti civilni sektor, niti je ta tema obrađena u nekoliko publikacija koje su se autorici ovog teksta činile kao moguće polazište za obradu ove teme.

Z. V.

Ruža Silađev, književnica iz Sonte

Intervju vodio: Ivan Andrašić

*Nisam rob nego lučonoša za-
ostavštine naših predaka * U
meni se prošlost ispreplitala sa
sadašnjosti i danas sam prepu-
na prizora koji će zauvijek živjeti
u mojim pripovijetkama * Puno
toga je odstupilo od tradicije,
puno toga je danas iskrivljeno,
čak i nakaradno * Slijedite svoju
zvijezdu vodilju, najljepša plaća
za učinjeno bit će vam vaše unu-
tarnje zadovoljstvo*

Dok diše, šokački piše

Sedamdesetogodišnja književnica iz Sonte **Ruža Silađev** piše kratku prozu, pjesme, dječje pripovijetke i dramske tekstove. Javno je iskoračila i u likovnu umjetnost. I u pisanju i u slikanju omiljeni motivi su joj Šokci, šokačke obitelji i šokački običaji. Njezine prve dvije knjige, *Divani iz Sonte* i *Šokica pripovida*, ubrajaju se u djela sakupljene hrvatske narodne baštine. *Divani iz Sonte* imaju i povijesni značaj za podunavske Hrvate – Šokce, jer je prva knjiga na ikavici Šokaca s ove strane Dunava ikada objavljena. Čitateljima je poznata i po brojnim, bilo proznim bilo poetskim djelima objavljenim u *Hrvatskoj riječi*, *Zvoniku*, *Čupriji na Jasenici*, *Klasju naših ravni*, *Glasu ravnice*, *Subotičkoj Danici*, *Šokadiji* i *Šokcima u šokačkoj riči 2007. godine*, *Isteru*, *Glasu komune* i *Hrcu*. Velika je zagovornica očuvanja starog govora šokačkih Hrvata. Razgovarali smo u povodu izlaska iz tiska njezine nove knjige *Sonta u sjećanjima šokačkim*.

OVih dana iz tiska je izašla Vaša nova knjiga Sonta u sjećanjima šokačkim. Približite ju našim čitateljima.

Polovica knjige pisana je hrvatskim standardom, polovica šokačkom ikavicom. *Priče o fotografiji* pisane su hrvatskim, uz umetanje riječi, negdje i cijelih rečenica. Još ima više od trideset priča pisanih čistim šokačkim govorom, manji dio arhaičnim, većina govorom koji je danas u uporabi u Sonti. Knjiga ima 320 strana. Na njoj sam radila sedam i pol godina. Opet su sve teme, svi događaji, svi običaji vezani isključivo za Sontu. To me najviše zanima, pa o tome najviše i pišem.

Urednica knjige je prof. dr. sc. Sanja Vulić sa Sveučilišta u Zagrebu, a recenzentica doc. dr. sc. Gordana Laco sa Sveučilišta u Splitu. Otkad traje Vaša suradnja s njima?

Prvo se moram zahvaliti i dr. sc. Sanji Vulić i doc. dr. sc. Gordani Laco. One su za ovu knjigu donirale svoj rad. Njih dvije su bile jedini donatori, ostale troškove snosila sam sama. Suradnja s profesoricom Vulić traje još od 2007. godine kad je recenzirala moju knjigu *Divani iz Sonte*. Pet godina kasnije recenzirala je i moju drugu knjigu *Šokica pripovida*. To je bio pun pogodak, jer je ona specijalistica za dijalekte hrvatskog jezika. Možda će se neki i zapitati zašto uvijek pišem ili na hrvatskom standardu ili na šokačkom dijalektu. Za mene je to posve normalno, jer pripadam etničkoj skupini podunavskih Hrvata – Šokaca, čiji je govor dio slavenskog dijalekta hrvatskog jezika.

Nakon knjiga Divani iz Sonte i Šokica pripovida čitatelji su očekivali nastavak pisanja na šokačkoj ikavici. Zbog čega ovoga puta pred sobom imamo knjigu pisanu dijelom hrvatskim standardnim govorom, dijelom šokačkom ikavicom?

Ovaj način pisanja nametnule su okolnosti. Jednostavno, morala sam poštovati neka književna pravila, a rezultatom sam pre-zadovoljna.

Kada i gdje možemo očekivati promocije Vaše nove knjige?

Za sada, na temelju dosadašnjih iskustava, planiram samo promociju u Sonti. Prve dvije knjige nisam imala zadovoljstvo predstaviti nigdje u Vojvodini. Zanimanja jednostavno nije bilo, mada bi tu tvrdnju kasnija prodaja demantirala. Osim u rodnom mjestu, promocije sam imala u Hrvatskoj, dva puta u Zagrebu, u *Novinarskom domu* i u *Zajednici protjeranih Hrvata iz Srijema*, Bačke i Banata, te u Đakovu i Osijeku. Poziva iz Subotice, Sombora, Srijemske Mitrovice, Surčina, podunavskih šokačkih mjesta jednostavno nije bilo. To mi najviše govori o našem međusob-

nom odnosu u okviru hrvatske nacionalne zajednice u Srbiji. Ne znam, valjda je u pitanju naš mentalitet, najneugodnije su me iznenadili moji Šokci. Promocija knjiga u šokačkom Podunavlju bilo je u proteklom desetljeću dosta, no, ne i autora iz drugih šokačkih mjesta. Isto tako, u mojoj rodnoj Sonti izvode se dječje drame autora iz drugih sredina, čak i iz BiH, po jednom čak nosi ime i dramska trupa OŠ *Ivan Goran Kovačić*. No, za uprizorenje mojih tekstova jednostavno nema volje. Iskreno, glede promocije ne nadam se drugačijoj situaciji niti s novom knjigom.

HOćemo li Vas vidjeti na sajmovima knjiga, na kojima se naša zajednica redovito predstavlja?

Na *Interliberu* u Zagrebu, na sajmovima u Novom Sadu, Beogradu i moje prethodne knjige su izlagane i predstavljane, međutim, ja kao autorica na ta predstavljanja nikada nisam pozvana. To je valjda rezervirano samo za odabrane.

OSim pripovjedaka, pišete još i pripovijetke za djecu, poeziju i dramske tekstove. Želja za univerzalnošću ili diktat nadahnuća?

Rekla bih da je u pitanju diktat nadahnuća. Kad vidim zgodan događaj, recimo ptica se kupu, pojavi se glista, priča za djecu munjevito se uobličava u mojoj glavi. Tako nastavljam kada god me nešto nadahne. Imam tridesetak priča za djecu, polovica su priče *Djetinjstvo koje ne poznaješ*, a druga polovica su bajke i bajkobasne. U tome baš uživam i jako mi je drago kad me djeca na ulici zaustave i kažu: »Pročitali smo u *Hrcu* Vašu priču, odlična je«. Za djecu uvijek imam vremena, pa se okupe oko mene, malo pročaskamo o priči i rastanemo se zadovoljni zbog nenadanog kratkog druženja. Okušala sam se i u igrokazima, imam napisana tri teksta. I odista sam uživala pišući ih. Nadahnuće za pisanje poezije uhvati me jako rijetko. Ne štancam pjesmice poput ponekih kolega pučkih pjesnika, napišem eventualno jednu ili dvije godišnje.

OSim književnog izričaja, Vaše emocije su našle mjesto i na polju likovne umjetnosti. Koliko dugo ste to nosili u sebi i kako ste napravili slikarski iskorak?

Ne znam ni sama, tu žicu sam nosila u sebi valjda još od djetinjstva. Koliko mi sjećanja sežu, još u mojoj predškolskoj dobi otac je u našu kuću donosio dnevne novine *Borba*. Užitek bi mi bio uzeti olovku u šake i risati po marginama. Sve bi na koncu bile pune mojih risarija. Iako je jedno vrijeme to bila moja opsesija, kasnije nisam ispoljavala neke ozbiljne namjere bavljenja likovnom umjetnošću. Moje sadašnje oslikavanje boca, slikanje tehnikom ulja na platnu, akrila, enkaustike, samo mi je nekakav ventil, neki moj povratak u djetinjstvo. Slikanje mi je razonoda, a kad nešto napravim onako kako sam zamislila, neizmjereno se veselim, baš poput djeteta.

Što su Vam omiljeni motivi?

Omiljeni motivi su mi, kao i u pisanju, vezani za Sontu, Dunav, ravnice koja nas okružuje. Na mojim slikama mogu se vidjeti motivi poput naše Bare, bulki na Dunavu, krajolici našega atara, kapelice i svakako naša crkva koja me posebno nadahnjuje. Svi ovi motivi su u meni i svi me vraćaju u djetinjstvo i u beskrajne priče naših baka i djedova.

Pored svih putovanja i odsustvovanja iz rodnoga mjesta Vaše pripovijetke odišu Sontom i bogatom šokačkom baštinom. Kako ste postali rob zaostavštine sončanskih Šokaca?

Nazovite kako hoćete, ali ja bih rekla da nisam rob, nego lučonoša zaostavštine naših predaka. Puno toga znam, puno sam

doživjela, a sve mogu zahvaliti okruženju u kojem sam živjela. Dobar dio članova moje obitelji doživio je duboku starost. Tako mi je djed po ocu poživio 89 godina, baka 90. I svekrva mi je poživjela 89 godina. Od njih sam čula i zabilježila puno opisa života starih Sončana, puno opisa običaja, puno priča o starinskim narodnim nošnjama, o tome kada se i zbog čega koja odijevala. Tako se u meni prošlost ispreplitala sa sadašnjošću i danas sam prepuna prizora koji će zauvijek živjeti u mojim pripovijetkama. Ponešto od toga mi zatreba i kad pišem priče o fotografiji, jer volim biti temeljita u svemu, volim provjeriti tko, što, kada i kako. Za mene je priča o fotografiji završena kad se osobno uvjerim u sve u njoj navedene čimbenike, poput godine kad je snimljena, generalija osoba na njoj i slično. To me vuče daleko u svijet prošlosti i tome posvećujem najviše svojega vremena.

Prikupljajući materijale za svoje knjige istraživali ste i sve segmente prošlosti starih Sončana. Što Vas je najviše zaintrigiralo?

Najviše moje pozornosti privukla je ta njihova iskonska borba za opstanak, težina života, ali sve nekako protkano s nekom nadom i vjerom u budućnost, vedrinom s kojom su živjeli. Sjećam se djetinjih dana i odlazaka kod bake i majke (baba po ocu), ljudi su se okupljali na uglovima ulica ili, kako mi Šokci kažemo, na čošu. Tu se pjevalo, sviralo u frulu, u usnu harmoniku. U predvečerje se mogla čuti grupna pjesma. Ljudi su nekako živjeli sa šalama, s pjesmom, pa nas je to valjda i održalo, jer malo je reći da je život bio težak.

Dobar ste poznavatelj narodnih nošnji sončanskih Šokaca. Koliko se danas u Vašem mjestu poštuje tradicija odijevanja?

Mislim da se puno toga jednostavno izgubilo. Danas je sve manje onih koji imaju vremena pitati starije ili nekoga tko zna za poneki savjet o odijevanju. Puno toga je odstupilo od tradicije, puno toga je iskrivljeno, čak i nakaradno. No, što je najvažnije, bit je ipak sačuvana.

Ovih dana nazočili smo manifestaciji *Groždebale*, s tradicijom dugom 88 godina. Poštuje li se tradicija u tom segmentu?

Prvo bih pohvalila organizatore, koji usprkos svim problemima ovu manifestaciju uspijevaju i održati. Svjedočimo da je u Sonti iz godine u godinu sve manje žitelja, sve manje mladih i djece, a konačno i sve manje dobrih poznavatelja šokačke tradicije. Usprkos navedenom, *Groždebale* se održava, bar u onom osnovnom obliku, mada je sve to puno drugačije od izvornog. Tradicija se narušava prvo u odijevanju. U izvornom *Groždebalu* sudionice manifestacije bi se tijekom dana tri puta preodijevala. Nikako se nije smjelo dopustiti da se djevojke u najsvečanijem ruhu penju na zaprežna kola ili kočije i da sjedaju s pulanim pregačom i pulanim košuljcom na sebi. U tome se prije podne išlo u crkvu, na blagoslov zvona od grožđa. Poslijepodne bi se odijevala lakša, jednostavnija nošnja. Isto svečana, ali prigodna za igranje i vožnju zapregama u defileu kroz selo.

Veliki dio Vašega opusa pisan je ikavicom koja se nekada govorila u Sonti. Nestaje li taj govor i što bi trebalo poduzeti za njegovo očuvanje?

Istina, za mene vrlo bolna, jest da ikavica, polako ali sigurno, nestaje s ovih prostora. U svojim istraživanjima nailazim na mnoge riječi koje već ni ja nisam čula, ali sve rjeđe. Moj kolega po peru I. A. i ja, kao najekspoziraniji pisci na starom šokačkom govoru, poput Don Quijotea pokušavamo spasti što se spasti

da. No, čini mi se da polako gubimo bitku s vremenom. U Sonti je sve manje starih koji govore akutom. Što je najzanimljivije, taj stari sončanski akut sačuvan je u jednom dijelu Kanade, kod naših iseljenika iz šezdesetih i ranih sedamdesetih godina. U okruženju doseljenika s drugim jezičnim korijenima, međusobno su komunicirali govorom kojega su donijeli sa sobom, pa su tom obliku učili i svoju djecu. Nažalost, u Sonti se danas u velikom dijelu obitelji čak i međusobno komunicira nekom iskvarenom mješavinom srpskog i šokačkog govora. Srećom, kolega i ja imamo puno toga zabilježenoga, on još iz osamdesetih godina prošloga stoljeća, iz komunikacije s bakama i djedovima koji su tada bili stariji od osamdeset godina i savršeno govorili akut. Ja sam sve do prije desetak godina bila okružena osobama koje su isto tako dobro baratale najstarijim sončanskim govorom. Bar ovo što smo do sada nas dvoje uspjeli zapisati ostat će svjedočanje za neka buduća vremena. Postoji još puno načina za očuvanje našega govora. Prvi i osnovni je govor unutar obitelji. Jasno, onako kako govore roditelji, govorit će i djeca. Ne možemo od djece očekivati neku naklonost šokačkom govoru ukoliko ga ne znaju ni njihovi roditelji. Možda bi i djeci, polaznicima hrvatskog jezika i nacionalne kulture u našoj školi, a možda i ostalim učenicima, nekada trebalo pročitati i ponešto na šokačkoj ikavici, možda bi se netko od njih i više zainteresirao za šokački govor. I u KUD-ovima bi se trebalo više pozornosti posvećivati njegovanju starog govora. Nošnje stalno gledamo i na pozornici i u medijima, napjeve često slušamo, za očuvanje govora potrebno je puno više. Potreban je sustavni rad literarnih, recitatorskih i dramskih odjela. KPZH *Šokadija* je to jako dobro radila, međutim, ne znam zbog čega se stalo, ovaj segment rada se jednostavno ugasio.

Imate li i kakvu institucionalnu podršku u borbi za očuvanje ikavice?

Moja posljednja knjiga, *Sonta u sjećanjima šokačkim*, je samizdat. Mislim da taj podatak govori sve o institucionalnoj podršci. S jedne strane, svima su puna usta borbe za očuvanje malih jezika i dijalekata, ali mislim da je to samo isprazna priča za javnost. U praksi, mi koji na tom polju ozbiljno radimo godinama, jednostavno smo prepušteni sami sebi. Ukoliko želimo taj rad smjestiti među korice, u to moramo ili uložiti vlastita sredstva ili pronaći donatore, što je danas jako teško. A iskreno, nakon tolikih godina rada, jednostavno iz nekog svog ponosa ne želim nikoga moljakati da mi udijeli milostinju.

Broj žitelja Sonte, pa tako i Šokaca, rapidno opada. Vidi li kraj toga trenda i kada?

Nisam optimist glede ovoga trenda. Uostalom, civilizacije su nastajale i propadale, ljudi i danas idu trbuhom za kruhom. Drugačije je bilo dok smo u tom procesu bili gledatelji, sada smo postali njegovi sudionici. Mislim da se taj proces može ublažiti, a teško i zaustaviti, jedino promjenom politike. No, što nas je manje i što smo stariji, sve je manje i šansi za to. Jednostavno, nemamo više energije koja je okupila kritičnu masu koncem prošlog i početkom sadašnjeg stoljeća.

I za kraj, što biste poručili mladima koji bi eventualno pošli Vašim stopama?

Nažalost, možda bi moja poruka bila pomalo pesimistična. Naružajte se upornošću, strpljenjem, ne dajte se ni od koga i ni zbog čega obeshrabriti. Slijedite svoju zvijezdu vodilju, najljepša plaća za učinjeno bit će vam vlastito unutarnje zadovoljstvo.

Iskustva Etnokampa na stručnoj konferenciji u Kanjiži

Očuvanje tradicije i građenje zajednice

»Uloga subotičkog Etnokampa u jačanju i vidljivosti hrvatske zajednice« naziv je izlaganja kojeg je predsjednica Hrvatske čitaonice iz Subotice **Bernadica Ivanković** održala 20. rujna u Kanjiži na stručnoj konferenciji I. Otvorenog sveučilišta. Nevladina organizacija OKU Wemsical Serbia organizirala je ovaj program u okviru projekta *Modern Folkling* na temu *Izazovi i primjeri dobre prakse skupina koje se bave očuvanjem tradicije i građenjem zajednice u XXI. stoljeću* sufinanciranog od prekograničnog programa *Interreg – IPA CBC Mađarska – Srbija*. Na ovoj prvoj stručnoj konferenciji, a planirana je još jedna na proljeće naredne godine, sudjelovali su predstavnici udruga kulture, menadžeri kulturnih programa, ravnatelji ustanova kulture i pojedinci iz mađarske, srpske i hrvatske zajednice u Vojvodini.

Ivankovićeva je u svom izlaganju predstavila Etnokamp koji Hrvatska čitaonica uspješno organizira već dvanaest godina za učenike osnovnoškolske dobi. Upoznala je prisutne s idejom, ciljevima i počecima Etnokampa. Ukazala je na izazove, poteškoće ali i veliku višestruku vrijednost ovakvog organiziranja djece u hrvatskoj zajednici. S posebnim ponosom istakla je rezultate i veliki broj volontera koji se okuplja oko Etnokampa od kojih su neki i sami bili sudionici. Izrazila je želju da u budućnosti unaprijedi organizaciju kampa kako bi djeca mogla i noćiti u njemu, kao i potrebu da se radionice organiziraju i tijekom godine.

Nakon svih izlaganja, održana je rasprava u kojoj su, osim govornika, sudjelovali i ostali prisutni predstavnici iz područja kulture. Razgovaralo se o značaju njegovanja materijalnog i nematerijalnog kulturnog naslijeđa, kao što su organiziranje etno ansambala, plesnih skupina, radionica rukotvorina i slično u ma-

njim, ruralnim ili većim zajednicama s posebnim naglaskom na mogućnosti koje nudi tehnologija XXI. stoljeća.

Ovaj događaj je bio i dio transeuropskog ciklusa programa *Dan europske suradnje*.

H. R.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 20. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEJU ZA DAVANJE SUGLASNOSTI NA STUDIJU PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Nositelj projekta Danijel Kovačević, Mala Bosna, Mala Bosna Salaši br. 74, podnio je dana 23. 9. 2019. godine pod brojem IV-08/I-501-250/2019, Zahtjev za davanje suglasnosti na Studiju procjene utjecaja na životni okoliš projekta FARMA SVINJA na katastarskoj parceli 43070 KO Donji grad, Grad Subotica, u Maloj Bosni, Salaši br. 74 (46.0656876°, 19.5889034°). Javni uvid u predmetnu Studiju može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, I. kat soba 128, svakog radnog dana od 10 do 12 sati od 26. 9. 2019. do 29. 10. 2019. godine, a javna prezentacija Studije bit će održana 29. 10. 2019. u 12 sati u prostorijama Službe. Uvid u predmetnu studiju možete izvršiti na adresi: http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Studije/501-250-2019-draft.pdf

»Crvena škula« u žedničkom ataru

Izječak karte Subotice iz 1929. godine prikazuje dio Pustare Žednik (kako je na karti upisano), najbliži Pustari Zornatica, na granici sa susjednom Bačkom Topolom. Tamo se nalazila škola za djecu iz okolnih salaša, udaljenih od 500 do 4.000 metara, što se navodi u školskom izvješću iz 1948. godine, sačuvanom u Povijesnom arhivu Subotica (F 68. 1567), s potpisom **Matilde Vujković**, vjerojatno tadašnje učiteljice. Prema istom dokumentu, škola je izgrađena 1909. godine, uz cestu, na zemlji **Marka Vukova** čija je obitelj u ovom dijelu atara bila najbrojnija. Školsku zgradu moguće je uočiti na karti u prilogu, ubilježena je brojem 29 neposredno uz cestu, a nedaleko, bliže željezničkoj pruzi, nalazio se Vukov šor s puno salaša. Školu su stoga zvali Vukova, ali i »Crvena škula«, po boji opeka od kojih je zidana, a po oba imena je i danas još pamte u žedničkom ataru, mada zgrade već odavno nema.

Bila je to lijepa škola, sudeći po tlocrtu priloženom uz izvješće 1948. godine, s jednom prostranom učionicom i dvosobnim učiteljskim stanom, ispod kojih je bio podrum. Vodom su se opskrbljivali iz bunara u dvorištu, grijali se uz peći na drva, a prostorije osvjetljavali lampama na petrolej (sve kao i u okolnim salašima). Fotografija đaka u »Crvenoj škuli« nastala je oko 1930. godine. Sačuvali su je potomci **Marije Perčić**, koja je među đacima na slici, u srednjem redu druga zdesna.

Tko profitira, a tko gubi?

Kako se pere novac? Spontani odgovor na ovo pitanje je: »Naravno, ne u perilici«. Zapravo, što znači izraz »pranje novca«? Općenito, ima dva pravca zašto se ove radnje rade: prvi, da novac zarađen nelegalnim putem švercovanja određene robe i ljudi, droge, oružja itd. dospije u legalne novčane tokove i tako se može npr. investirati, uplatiti na privatne račune, podmićivati neke dužnosnike itd. Drugi razlog je neplaćanje određenih poreza državi, pa ako si privatni poduzimač, recimo ne plaćaš radnicima socijalne doprinose za mirovinu i zdravstveno osiguranje, prijavljivanjem manje zarade, uplaćuješ manji porez na zaradu, fiktivnim troškovima smanjuješ zaradu itd. Poznato je kako je najpoznatiji gangster u SAD-u osuđen ne zbog ubojstava, šverca alkohola nego zbog utaje poreza.

Poznati slučajevi

Za trajanje ratova u bivšoj SFRJ, u Subotici kao i u drugim gradovima, i mi smo imali slične »poslovne osobe«. Jedan se bavio proizvodnjom i švercom alkohola. Od stečenog ilegalnog novca izgradio je kompleks objekata, kupio nogometni klub a da ga nitko nije ispitivao odakle mu sredstva za to. Drugi poznati slučaj – braća su se bavila švercom robe koja je nedostajala iz poznatih razloga na našem tržištu. Kad se rat smirio, došlo je vrijeme da se ilegalno stečeni novac »opere« ili da »se izbijeli«. To je urađeno pomoću građevinarstva. Kupili su plac u najstrožem centru grada i tu su počeli graditi poslovno-stambenu četverokatnicu s potkrovljem. Materijal i radove su platili uglavnom poduzimačima i trgovcima gotovinom. (Građevinski materijal ni danas ne možete kupiti kreditnom karticom). Kad su braća postigla oko 40 % gotovosti, objekt je stavljen pod krov, od jedne banke zatražili su i dobili kredit za završetak radova, naravno za log je bio polugotovi objekt. Sredstva od banke su legalni novci, koji se mogu dalje uložiti u neke druge pothvate, primjera radi kupovina tvrtke. Bankovni kredit nisu vratili, te ih je banka tužila i u ime duga zaplijenila polugotovi objekt. Sada je banka tražila drugog izvođača, koji je zgradu i dovršio i ona danas radi. Tko je tu koliko profitirao, nitko ne zna. Radi ubrzanja radova, Međuopćinski zavod za zaštitu spomenika kulture (MZZSK) nije tražio prethodno arheološko ispitivanje lokacije, iako svi znamo da je dotična parcela bila dio teritorij bivše srednjovjekovne Subotice i sigurno bi se našli artefakti iz tog doba. Možemo pretpostaviti da ovako blagonakloni stav gradske institucije nije bio jeftin već je možda plaćen povećanim iznosom za izradu »zaštitarske« dokumentacije.

Popločavanje granitnim kockama

Svojevremeno je, među stručnjacima u Subotici, velike polemike izazvala odluka MZZSK-a da prilikom rekonstrukcije Harambašićeve ulice, već iz upotrebe izbačene krupno-granitne kocke vrate u upotrebu, s obrazloženjem da je takav kolnik »povijesni kulturni trag grada«. Što je u suštini istina. Samo u vrijeme kada su one korištene, u gradu su bila većinom zaprež-

na vozila. Za suvremeni motorni promet ovako popločavanje je nefunkcionalno. Jedina korist je da u Harambašićevoj ulici ne možete voziti većom brzinom, a za parkiranje je ovo popločavanje prihvatljivo. Zašto sada ovo pišem? Trenutno naš glavni grad trese afera nazvana »granitne kocke«. Navodno, za dosta veliku sumu, oko 8 milijuna eura, rekonstruiran je jedan od glavnih trgova u Beogradu, Trg Republike. Ne znam kome je palo na pamet da jednu od glavnih prometnica, umjesto asfaltom, popločaju granitnim kockama. Nakon svečane predaje radova (naravno, prije roka) pokazalo se da popločavanje nije odgovarajuće i nefunkcionalno je i da treba izvršiti »rekonstrukciju rekonstrukcije«. Ona je sada u tijeku, naravno promet je ponovo preusmjeren, otežan. Po riječima dogradonačelnika, nažalost, radovi će trajati mjesec i pol dana, ali sve se radi bez nadoknade, to jest besplatno je jer je izvođač kriv. Iz prakse znam da su takvi radovi najskuplji. Trenutno se kocke vade i okreću se naopačke, gdje je navodno stranica nešto glatkija. Takvo rješenje ne rješava problem usporenog prometa i zbog toga će gužve biti veće. Za ovaj problem krivac još nije pronađen, da ne govorim o tome tko je sve zaradio na ovom pomalo sumnjivom poslu.

Javna nabava

Naši mudri zakonodavci smislili su termin »javna nabava« radi sprječavanja neracionalnog trošenja javnog novca iz proračuna, to jest sredstava iz republičkog, pokrajinskog ili gradskog proračuna. Primjer za ovo: gradnja, adaptacija, rekonstrukcija i dogradnja subotičkog Kazališta. Zbog visine predviđenih radova, oko 24 milijuna eura (sumu usporedite s trgovom u Beogradu), ra-

Neizgrađena fasada Kazališta prema Korzou

dovi se odvijaju u fazama. Trenutno je u tijeku sedma faza, a po riječima aktualnog gradonačelnika natječaj je raspisan za »neophodne zanatske, instalaterske i enterijerske radove«. Ne znam kako je do neophodne informacije (možda je pozvana?!) došla tvrtka iz Kruševca koja se bavi proizvodnjom metalnih predmeta i prefabrikata, ali ona je dobila enterijerske radove. Trenutno radovi kasne, jer prethodni izvođači nisu kvalitetno izradili hidroizolaciju, te su potrebni dodatni radovi. Ovo mi je također poznato iz prakse – ako je tvrtka recimo nešto loše iskalkulirala, onda se smišljaju naknadni i nepredviđeni radovi. To se obično izvodilo u suradnji s građevinskim nadzorom i također slično »pranju novca«.

Jesensko zeleno osvježanje

Drugo lice **SUBOTICE**

Otpad, zaštita životnog okoliša, komunalna infrastruktura ili pak ilegalna sječa drva poput one na Paliću ispred vinarije *Petra* od prije skoro dvije godine za koju još nisu poznati počinitelji i zbog koje je vrlo vjerojatno stradao dio imanja člana Gradskog vijeća zaduženog za poljoprivredu **Simona Osztrogonca** (istraga je, valjda, još u tijeku) i slični svakodnevni problemi česta su tema ove rubrike, a kako sama lokalna samouprava (odnosno pripadajuća joj javna komunalna poduzeća) uz debelu podršku dijela građana iz dana u dan daju dovoljno materijala za nove priče ni ovoga puta nećemo iskakati iz njezinih okvira. Promijenit ćemo samo stranu Drugog lica Subotice u pokušaju da ga verbalnim šminkanjem ovoga puta učinimo nešto ljepšim.

Povod za »promjenu obraza« dao nam je Gradski odbor Zelenih Subotice, odnosno njihova akcija »Zaštitimo i očistimo Kelebijsku šumu« čiji su prvi konkretni koraci održani u ponedjeljak, 23. rujna. Već svikli na to, bar kada je riječ o našim prilikama, da se aktivnosti zelenih uglavnom svode na političku borbu za šlepanje u nekom od lokalnih parlamenata (poput, recimo, PUPS-a na republičkoj razini) ili pak puko teoretiziranje, akcija subotičkih Zelenih predstavlja ne samo praktično osvježanje nego i pravi primjer povratku izvornim programskim načelima.

Kako se navodi u priopćenju za javnost, subotički Zeleni su na natječaju za ovaj projekt od Ministarstva za zaštitu životnog okoliša dobili 750.000 dinara (odnosno 90% traženih sredstava), a prvi rezultat toga je da su »pluća Subotice« čistija za više od pet kubičnih metara otpada (uglavnom plastičnog), rasutog po simpatičnim mini divljim deponijama diljem Kelebijske šume. Gradski odbor Zelenih Subotice u priopćenju navodi da su njihovi aktivisti u ponedjeljak prešli oko 500 tisuća četvornih metara Kelebijske šume, od projektom ukupno predviđenih 14

milijuna, a ono što posebno raduje svakako je činjenica da ovaj projekt podržavaju (i u njemu sudjeluju) i predstavnici Mjesne zajednice Kelebija, te Šumska uprava iz Subotice koja je pomogla u postavljanju metalnih kontejnera unutar šume radi lakšeg odlaganja otpada i njegovog transportiranja do gradskog deponija.

Akcija Zelenih Subotice, osim svog blagotvornog učinka za Kelebijsku šumu, ozbiljan je i moralni šamar lokalnoj samoupravi, čije nadležne inspekcije u priopćenju pozivaju da oštro sankcioniraju svakoga tko baca otpad gdje mu padne na pamet, ali i građanima čiji se obraz ne može zacrvenjeti zbog debljine bezobrazluka na njemu. Uz to, akcija Zelenih Subotice je i svojevrsni »pozitivni incident« buđenja građanske svijesti da se konkretnim djelovanjem može puno toga pozitivnoga učiniti na promjeni izgleda lokalne sredine.

Konačno, akcija Zelenih Subotice mogla bi poslužiti i kao povod da gradske vlasti razmisle o tome što je dovelo do toga da je – bar prema izvješću Zavoda za javno zdravlje – koncentracija peludi ambrozije u zraku prošloga tjedna bila iznimno visoka (30 peludovih zrna po kubičnom metru zraka). Nedostatak kosilica? Radne snage? Lijenost? Glupost? Ako je nešto od nabrojana točno, predložimo gradonačelniku **Bogdanu Labanu** da skupa s nekim od šefova u Tajništvu za inspeksijsko-nadzorne poslove ili pak komunalne policije prošeće Gomboškim sokom (Ulicom Petra Drapšina) i zaustavi se na mjestu nekadašnjeg Hajzlerovog kupatila. Tamo se, na jednom mjestu, mogu lako prisjetiti akcije Zelenih Subotice, a u gomili smeća, korova i divljeg raslinja vjerojatno naići i na koji primjerak žive, zdrave i peludom bogate ambrozije.

Z. R.

26. Međunarodni festival kazališta za djecu

Dodjelom priznanja *Mali princ* za životno djelo u području stvaralaštva za djecu, u nedjelju, 22. rujna, u dvorani Dječjeg kazališta, počeo je 26. Međunarodni festival kazališta za djecu, jedan od najuglednijih europskih festivala toga žanra.

Tom je prigodom laureatu *Malog princa*, književniku **Ranku Risojeviću**, uručeno priznanje, a ova nagrada za životno djelo je glumici **Branki Veselinović** uručena nekoliko dana poslije njenog 101. rođendana.

Festival je i ove godine okupio najaktualnije kazališne produkcije namijenjene djeci, a u natjecateljskom programu našlo se četrnaest predstava iz cijeloga svijeta (Srbije, Kine, Rusije, Koreje, Poljske, Italije, Njemačke, Mađarske, Bosne i Hercegovine, Bugarske, Belgije i Crne Gore), po izboru selektora Festivala, prof. dr. **Zorana Đerića**.

Svečano zatvaranje Međunarodnog festivala kazališta za djecu bit će održano večeras (petak) u subotičkom Dječjem kaza-

lištu, s početkom u 20 sati. Ovom će prigodom biti proglašeni pobjednici i uručene nagrade sudionicima gostujućih predstava, i to za najbolju predstavu u cjelini, režiju, scenografiju, originalnu muziku, najbolje estetsko i tehnološko rješenje lutaka, glumačko majstorstvo (pet ravnopravnih nagrada) i nagrada za originalnost i fantaziju (opcijsko). Članovi žirija su Ranko Risojević (Bosna i Hercegovina), **Senka Petrović** (Srbija) i **Olga Zaets** (Rusija).

Međunarodni festival kazališta za djecu, čiji je organizator Otvoreno sveučilište iz Subotice, jedan je od najznačajnijih festivala u regiji koji više od četvrt stoljeća okuplja stvaraoce koji su svoj rad posvetili najmlađima. S fokusom na lutkarstvo, ali i s prostorom za druge umjetničke forme, Festival kontinuirano pridonosi promociji i razvoju kazališta u Srbiji.

H. R.

Kazalište *Saksib* iz Županje u HKC-u *Bunjevačko kolo*

Kafić kod druga Tita

Kazalište *Saksib* iz Županje gostovalo je u subotu, 21. rujna, u HKC-u *Bunjevačko kolo* u Subotici sa satiričnom komedijom *Kafić kod druga Tita*. Predstava je rađena po knjizi **Zlatana Dorića** *Kako smo voljeli druga Tita*. U predstavi glumi i njezin je re-

atelj **Branko Puhek**, ravnatelj kazališta *Saksib* koji je i predsjednik Sabora amaterskih kazališta Slavonije i Baranje. On ističe kako je to »jedina udruga u Hrvatskoj koja okuplja amaterska kazališta te se ondje međusobno razmjenjuju iskustva, ali i tekstovi«. O početku suradnje s HKC-om *Bunjevačko kolo* Puhek kaže kako je ona nastala sasvim slučajno, ali kazalište joj je i bilo povod.

»Dramska sekcija Hrvatskog kulturnog centra *Bunjevačko kolo* gostovala je ove godine u Drenovcima. Došao sam pogledati predstavu, jer me je zanimalo kakva je to predstava koja može držati publiku na mjestu dva i pol sata! Bio sam ugodno iznenađen. **Marjan Kiš** pripada pučkoj drami i smatram kako on to veoma dobro radi zajedno sa svojom skupinom. Bio sam u Subotici i na premijeri *Skupštine na čoš* i pratio sam je sa zanimanjem i tako je dogovorena ova suradnja.«

Branko Puhek kaže kako mu je iznimno drago što je ostvarena ova suradnja između HKC-a *Bunjevačko kolo* i kazališta *Saksib* te kako bi volio kada bi se suradnja proširila i na ostale odjele ovoga centra.

Voditelj dramske skupine Centra Marjan Kiš iznimno je zadovoljan dolaskom kazališta *Saksib* u Suboticu i raduje se nastavku dobre suradnje. On je ujedno najavio gostovanje dramske skupine HKC-a *Bunjevačko kolo* 11. listopada na 37. Smotri amaterskih kazališta Slavonije i Baranje, koja ove godine nosi naziv *Dani Vanje Dracha*. Festival se održava u Bošnjacima, rodnom mjestu **Vanje Dracha**, poznatog hrvatskog kazališnog, televizijskog i filmskog glumca.

Osim glumaca, i publika može biti zadovoljna ovakvom suradnjom i očekivati i druga gostovanja.

K. D. Š.

XIX. FESTIVAL BUNJEVAČKI PISAMA

SPORTSKA DVORANA TEHNIČKE ŠKOLE "IVAN SARIĆ"

29.IX.2019. u 19.00 h.

Ulaznica: 250 dinara
Ulaznice u preprodaji na telefon 063 80 87 836

FESTIVAL POKROVITELJ

POKROVITELJ FESTIVALA

MEĐUSPOREDAK

Rekla je DA

Pobjedničku pjesmu HosanaFesta, posvećenu Majci Božjoj, izvela je skupina Sliryc 33 iz Dugog Sela i glavni vokal Višeslav Foretić * Festival hrvatskih duhovnih pjesama HosanaFest jedini je festival duhovne glazbe u zemlji

Na popis pobjedničkih pjesama Festivala hrvatskih duhovnih pjesama *HosanaFesta* svoje mjesto zauzela je prvi puta pjesma posvećena Majci Božjoj. *Rekla je DA*, naziv je pobjedničke pjesme četrnaestog *HosanaFesta*, koju je izvela skupina *Sliryc 33* iz Dugog Sela. S obzirom na to da su neki članovi bili spriječeni doći, pjesmu je izveo i na poseban način približio publici bogoslov **Višeslav Foretić**, koji ujedno potpisuje tekst, glazbu i obradu pjesme. Glavnu nagradu, kako nalaže pravilo Festivala, biraju sami izvođači među sobom, te samim time ova nagrada ima posebnu težinu i priznanje za izvođača.

Osim spomenute nagrade, na Festivalu, koji je održan 22. rujna u Dvorani sportova u Subotici pod geslom *Na tragu vječnosti*, dodijeljene su i sljedeće nagrade: Nagrada za najbolji tekst pripala je **Mariji Perković** za pjesmu *Križ je most* koju je izvela **Magdalena Kanja** iz Selenče. Obradu za ovu pjesmu potpisuje **Viktor Kesler**. Nagradu za najboljeg debitanta dobio je **Darijo Šehić** iz Novog Sada koji je ujedno i autor teksta i glazbe za pjesmu *Ja jesam*, dok obradu potpisuje **Igor Kiš**. Stručno povjerenstvo biralo je pjesmu i izvođača, koji je ostavio najbolji cjelokupni dojam, a ova nagrada pripala je **Nikoleti Malenić** iz Sombora, koja je izvela pjesmu *Trebam te, Isuse*. Tekst i glazbu potpisuje već nagrađena Marija Perković, a obradu **Daniel Hosjak**.

Sudionici HosanaFesta

Pred više od tisuću gledatelja nastupilo je 15 izvođača koji su došli iz Hrvatske (Zagreb, Županja, Rijeka, Đakovo, Dugo Selo), iz Bosne i Hercegovine (Posušje, Prozor-Rama) i Vojvodine (Subotica, Sombor, Vajska, Novi Sad i Selenča), te su tako, osim spome-

nutih, nastupili: skupina *Noa*, **Emilija Kovačev**, skupina *Frama*, **Hajnalka Buš**, skupima *Aeternum*, **Barbara Brezac Benigar**, **Mihajlo Parčetić**, **Kristina Crnković**, **Zdravko Marković**, skupina *Veritas* i **Goran Totić** i **Vlado Kudić**.

Ovogodišnji *HosanaFest* otvorila je prošlogodišnja pobjednica Kristina Crnković, a uz njen nastup su plesala djeca subotičkih župa. Samom početku prethodio je performans na temu *Divojačkog kola*, u koje su se zaista okupile djevojke odjevene u bunjevačku narodnu nošnju noseći u ruci glavnu nagradu – statu Festivala i manje replike statue koje su na kraju večeri dodijeljene izvođačima. Statuu, logo Festivala, osmislila je dizajnerica iz Subotice **Đurđica Orčić**, a kao i prethodnih godina izradio ju je vitrajist iz Sombora **Drago Ganić**.

Nakon natjecateljskog dijela programa slijedila je zanimljiva melodrama *Isusov život* koju su pripremili djeca i mladi iz župe sv. Antuna Padovanskog iz Čantavira uz svog župnika vlč. **Róberta Ucaija**.

Jedini festival ujedno i humanitarni

Festival hrvatskih duhovnih pjesama *HosanaFest* jedini je festival duhovne glazbe u zemlji, a održava se s namjerom potaknuti mlade izvođače i autore na stvaranje novih duhovnih pjesama, kako bi izgrađivali svoje talente. Ujedno, cilj Festivala je i jačanje zajedništva Hrvata u domicilnoj i matičnoj državi. Kako smo već i naviknuli, kada je u pitanju *HosanaFest* i ove godine veliki broj ljudi se okupio oko organizacije samoga Festivala, obitelji su u svoje domove primile goste – izvođače, a samome Festivalu je u subotu prethodila duhovna obnova u crkvi Marija

Majka Crkve koju je predvodio vlč. **Nebojša Stipić**, kapelan u Čantaviru. Sudionici su imali priliku i za svetu ispovijed, a u nedjelju su imali i zajedničku svetu misu u spomenutoj crkvi.

Scenografija je kao i svake godine do sada bila na zavidnom nivou svjetskih festivala, a voditeljica programa bila je **Suzana Gagić**.

I ove godine uz brojne sponzore generalni pokrovitelj je bila Zagrebačka županija, a organizacijski odbor *Hosana-Festa* na čelu s vlč. dr. **Marinkom Stantićem** odlučio je da se sredstva prikupljena od ulaznica kao i dobrovoljni prilog preusmjere za izgradnju sterilne sobe za teško oboljelu dvogodišnju djevojčicu.

Mišljenje izvođača

Skupina *Sliryc 33* je već devet godina prisutna na duhovnoj sceni i po riječima pobjednika Višeslava Foretića želja im je na ovaj način slaviti Gospodina.

»Zapravo, rekao bih da ovo i nije moj tekst, nego plod molitve i Duha Svetoga. Nastupao sam na brojnim festivalima duhovne glazbe, a konkretno ove godine me na sudjelovanje na ovome festivalu potaknuo vlč. Marinko. Htio sam ovu pjesmu zadržati za sebe, ali... Bog je želio drugačije«, kaže Foretić koji je na trećoj godini bogoslovije.

Također je dodao kako ga oduševljava koliko se truda ulaže u ovaj Festival i koliko ljudi daje srce za ovu organizaciju:

»Mislim da bi se svi festivali u Hrvatskoj po organizaciji trebali ugledati na *HosanaFest*. Zaista treba podržati ovaj Festival.«

Prije ponovnog izvođenja pobjedničke pjesme Foretić je ispričao svjedočanstvo koje je plod molitve proteklih desetak dana, a tijekom Festivala mu je javljeno kako je djevojka koja je imala zakazan pobačaj za ponedjeljak ujutro, odlučila reći »Da« Životu. Ovo svjedočanstvo je ovogodišnjem *HosanaFestu* dalo dodatni pečat duhovnosti, koja je itekako prisutna među izvođačima.

Zanimljiv je i podatak da su Goran Totić i Vlado Kudić pripadnici oružanih snaga Bosne i Hercegovine.

»Već duži niz godina se bavim duhovnom glazbom, ranije sam se bavio i svjetovnom, no, u jednom trenutku svaki čovjek doživi obraćenje ili duhovno obogaćenje«, rekao je Kudić.

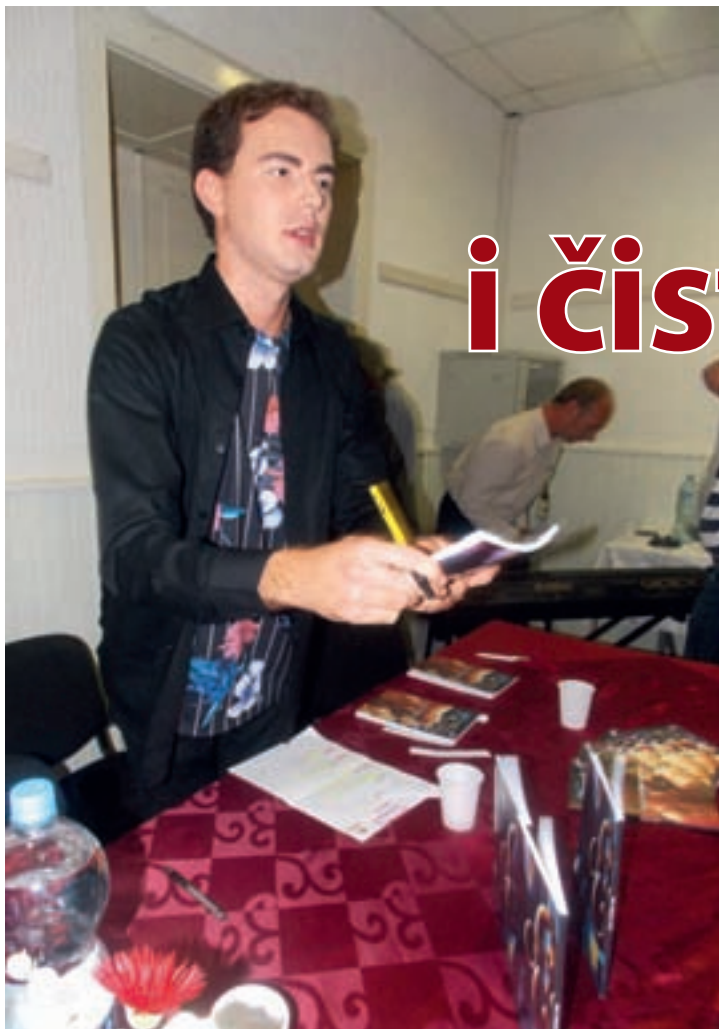
Na upit ima li u oružanim snagama i među profesionalnim vojnicima duhovnosti, Kudić je rekao kako je duhovnost prisutna više nego li možemo misliti. U Bosni i Hercegovini ima tri konfesije i svatko od njih ima slobodu i pravo upražnjavati vjeru, a za to brinu dušobrižnici.

Vlado Kudić je autor teksta i glazbe za pjesmu koja je posvećena sluzi Božjem **Josipu Stadleru**, koji je bio hrvatski svećenik, utemeljitelj Vrhbosanske nadbiskupije, a za svog života je utemeljio Družbu sestara *Služavke Maloga Isusa*. Sada je kandidat za sveca, te je ova pjesma mali sažetak njegova života. U ovome duetu, kao prateći vokali, nastupile su sestre spomenutog reda s. **Ružica Ivić** i s. **Pia Pilić**, te na instrumentima **Nada Kudić** i **Elizabeta Totić**.

Ž. V.

Književni prvijenac mladog Tihomira Šeremešića iz Monoštora

Iskrenost i čista emocija

»Mladost je uvijek na tragu pitanja gdje, kako, zašto, a odgovore traži odmah i sada; ne trpi nikakve kompromise i nikada ne odustaje. Tihomir je isti takav: tipični mladi predstavnik svoje generacije. U svome pjesničkom prvijencu on je otvoren i iskren i poziva nas i izaziva da i sami zaplavamo u njegove vode i potražimo svoj ključ koji smo izgubili ili smo ga naprosto sakrili. Zato bismo se trebali zapitati koliko često mislimo o sreći. Iskreno i predano. Svojom predanošću i sugestivnošću Tihomir nas vraća u neke davne naše dane i godine i ostavlja nas same sa sobom, uhvaćene u mrežu njegovih emocija. Kada traga za svojom pjesničkom istinom, Tihomir je otvoren i direktan; on se ne plaši reći da voli, pati, traga za srećom, on ne krije svoju usamljenost i razočaranje. I tako čini da njegov svijet postane i naš svijet«, kazao je Krivokuća.

Pet godina među koricama knjige

Iako je u knjizi više pjesama nego proznih zapisa, autor izdvaja svoj prozni izričaj, jer mu, kako kaže, takva forma daje više mogućnosti da iskaže svoje misli i emocije.

»Kada sam se prvi puta zaljubio, krenulo je niz uspona i padova u životu, a svoje stanje, emocije, promišljanja prenio sam u pjesme. Fokus u ovoj knjizi jest na pjesmama, ali ja bih izdvojio prozne zapise za koje mislim da su bolji od pjesama. Jednostavno imam osjećaj da stih ponekad zatvara. Nekada bih koristio neku drugu riječ, ali se možda neće rimovati u pjesmi. Kod proznih zapisa tog ograničenja nema«, kaže Tihomir.

Knjiga *Ključ sedmog neba* nastajala je pet godina. Na kompromis u pisanju nije bio spreman, tako da je u knjizi objavljeno sve što je i napisano.

»To je pet godina mog života, jednog ciklusa koji je završio i koji sam htio zaokružiti ovom knjigom. Sada pišem manje nego prije godinu ili dvije, ali pišem i dalje«, kaže Tihomir.

Pjesme je počeo pisati kao srednjoškolac na srpskom jeziku, a nastavio pisati na hrvatskom tijekom boravka u Zadru. Kako je većina pjesama na koncu bila napisana na hrvatskom, Tihomir je na hrvatski preveo i pjesme iz srednjoškolskog razdoblja tako da su sve pjesme i prozni zapisi u knjizi napisani na hrvatskom jeziku.

Ključ sedmog neba naziv je knjige pjesama i proznih zapisa mladog **Tihomira Šeremešića**, rođenog Monoštorca, sada studenta njemačkog jezika i književnosti na Sveučilištu *Josipa Jurja Strossmayera* u Osijeku. U knjizi se nalazi više od 140 pjesama i proznih zapisa podijeljenih u cjeline *Ljubav*, *Depresija*, *Korijeni misli* i *Tonovi života*. Sadrži i fotografije čiji je autor također mladi Šeremešić.

Prva promocija Tihomirove knjige priređena je u njegovom rodnom Monošturu.

»Neki ljudi pokušavaju napisati dobru pjesmu cijeli život, a Tihomir je već u svojoj prvoj knjizi uspio napisati mnogo dobrih pjesama. On ima jasnu misao, zna što hoće kazati. On piše o svojoj zaljubljenosti, svojim razočaranjima, svojim razmišljanjima... Ove pjesme napisane su da se osobna emocija, doživljaj podijeli s nekim. Prije svega s bjelinom hartije. I uspijeva Tihomir u tome. Zato kod Tihomira izdvajam iskrenost i čistu emociju u stvaranju jedne pjesme«, kazao je recenzent knjige **Dušan Gladić**.

Predstavnik svoje generacije

Profesor **Nikola Krivokuća** izdvojio je prvu poetsku cjelinu *Ljubav* ističući da mladost progovara o onome o čemu bi neke poznije godine radije šutjele.

Z. V.

Kaleidoskop kulture u Novom Sadu

Skulptura *Kju* povezala umjetnike

Ovogodišnji *Kaleidoskop kulture*, program iza kojega stoji priprema Novog Sada za Europsku prijestolnicu kulture 2021. godine, bit će zatvoren uz otkrivanje skulpture *Kju* (Kuboid Sivilara), u nedjelju, 29. rujna, u 19 sati u Kulturnoj stanici *Svilara* u Novom Sadu (Ul. Đorđa Rajkovića br. 6 b). Program će početi u 18.30 sati. Skulpturu sačinjenu od arandelovačkoga mramora isklesala su četiri umjetnika iz tri različite europske prijestolnice kulture: Novoga Sada, Rijeke i Temišvara, što predstavlja još jedan vid suradnje gradova i umjetnika. Projekt *Kju* je nastao kao autorska i umjetnička ideja **Danila Vuksanovića** i **Luke Kulića**, koja je razvijana u suradnji *Fondacije Novi Sad 2021.* – *Europska prijestolnica kulture* s Udrugom građana Podbare *Almašani*, s ciljem potpore prakse aktivnog sudjelovanja suvremene skulpture u Novom Sadu.

Ljubo de Karina, suautor skulpture koja će biti otkrivena, rođen je u Rijeci 1948. godine. Akademiju likovnih umjetnosti, odjel kiparstva, diplomirao je u Ljubljani. Poslijediplomski studij pohađao je u Majstorskoj radionici **Vanje Raduša** i Majstorskoj radionici **Antona Augustinšića** koji je uspješno završio. Od 1973. godine ima status slobodnog umjetnika, od kada se isključivo bavi kiparstvom. Stalno živi i radi u Brseču, odnosno Zagoru (Hrvatska). Imao je niz samostalnih izložbi u Hrvatskoj i inozemstvu od kojih se posebno ističu monografska izložba u Gliptoteci HAZU i u *Klovičevim dvorima* u Zagrebu, a sudionik je i niza skupnih izložbi i kiparskih simpozija. Monumentalne skulpture nalaze se na javnim prostorima diljem Hrvatske i u inozemstvu. U Hrvatskoj, Zagrebu, Rijeci, Opatiji, na otoku Cresu – u Belom (Poučna eko staza) i u Valunu, Iloku, u Labinu u parku skulptura Mediteranskog kiparskog simpozija i na otoku Krku u Baški i njenoj okolici. U inozemstvu skulpture mu se nalaze u Njemačkoj, Italiji, Japanu i u Sloveniji. Djela mu se nalaze i u značajnim umjetničkim zbirkama. Bio je umjetnički voditelj BGS – Bašćanske glagoljske staze u sklopu koje je izradio tri monumentalna glagoljska slova *A*, *L*, *B* i podni reljef – ružu vjetrova sa slovom *omega*. U ediciji *Prizma* izdana mu je monografija. Za svoj rad i stvaralaštvo nagrađivan je strukovnim nagradama.

M. T.

Tjedan u Somboru

Šumari u akciji

Priopćili su ovih dana iz poduzeća *Vojvodinašume* da su se ponovili. Točnije, svoj strojni park obogatili su novim strojem vrijedim skoro pol milijuna eura čiji će rad, kako kažu, zamijeniti dnevni rad 15 pari sjekačkih ruku.

Objelodanio je (odnedavno) prvi čovjek ovog poduzeća **Rolán Kókai** kako su se na ovakvu investiciju odlučili zbog nedostatka radne snage. Kaže, problem je to u cijeloj Vojvodini, a naročito u Šumskom gospodarstvu *Sombor*, odnosno u Zapadnobačkom i Sjevernobačkom okrugu. A robusni stroj godišnje će »gutati« i do 40.000 kubičnih metara šuma u zapadnoj Bačkoj. Ravno je to obaranju oko 50.000 stabala godišnje. Zvuči zastrašujuće. Godišnje ostajemo, ili ćemo ostajati, bez 50.000 stabala! Zašto? Kako? Mora li baš? Hoće li biti posađeno drugo? To se pita svatko od nas kada na mjestu stare raskošne šume zatekne golet. Izgleda da ta pitanja stižu i do onih koji u ruci drže sjekiru i pilu, a sada i suvremeni stroj, pa odgovaraju da javnost ima pogrešnu percepciju da je djelatnost ovog poduzeća samo sječa šuma, a ne i podizanje novih šumskih zasada. Kažu, nije tako. A to retoričko »nije tako« potkrjepljuju podatkom da je njihova obveza da zasade iste površine koliko i posijeku. Na primjeru Šumskog gospodarstva *Sombor* to znači da godišnje treba biti posađeno oko 300 hektara novih šuma. Umjesto onih koje su posječene. Mjeriti ne možemo, pa nam preostaje samo vjerovati šumarima da se drže onoga što im je obveza i na koncu posao koji im je povjeren. Ali nekako se ne mogu oteti dojmu kamiona natovarenih trupcima, dojmu gole ledine u dije-lu šuma Kozara, dojmu da se raskršene šume sve više pošumljavaju topolom, a ne nekim kvalitetnijim drvetom. Ali, kažem, to je samo moj dojam. Dojam nekoga kome je žao svakog posječenog drveta, žbuna. Daj Bože da sam u krivu i da će raskošne šume hrasta, cera i drugih kvalitetnih lišćara još dugo biti dio ovog terena.

Z. V.

Početak berbi grožđa u Srijemu

Kvaliteta bolja nego prošle godine

»Želja mi je da se ta lijepa tradicija nastavi, a ne da prihodujem od prodaje vina. Drago mi je što sinovi nisu odustali od vinogradarstva i što su nastavili obrađivati vinograde unatoč tome što vinograd zahtijeva slugu, a ne gospodara i što se mladi danas teško odlučuju za taj posao«, kaže Marko Žeravica

D ošlo je vrijeme da se nakon cjelogodišnjeg rada na Fruš-kogorskim vinogorjima počnu ubirati plodovi grožđa i nastavi put proizvodnje kvalitetnog vina. Prinos i kvaliteta ovogodišnjeg roda nagovještavaju da će i vina biti vrhunske kvalitete. To potvrđuju i vinogradari koji kažu da je prinos grožđa veći od očekivanog i da je kvaliteta bolja u odnosu na prošlu godinu. Tome su, kako navode, pogodovale dobre vremenske prilike, kišno proljeće, suho i sunčano ljeto, ali i svakodnevni rad u vinogradu, te primjena odgovarajućih agrotehničkih mjera.

Dugogodišnja tradicija

Dobri vinogradari znaju da je za kvalitetno vino potrebna i kvalitetna vinova loza, pogodno zemljište i mnogo sunca. To

dobro zna i obitelj **Žeravica** iz Šida. Vinogradarstvom se ova obitelj bavi više od 50 godina, a vinogradi smješteni na obroncima Fruške gore u potezu Gibaračke planine već godinama daju dobar rod. Lijepa tradicija okupljanja obitelji, rodbine i prijatelja na dan berbe grožđa održala se sve do današnjih dana. Ljubav prema vinogradarstvu najstariji član obitelji Žeravica, **Marko**, uspio je prenijeti na svoje mlađe potomke i na to je, kako kaže, veoma ponosan. Iako je tehnika prerade grožđa vidno napredovala u odnosu na vrijeme od prije 50 godina, čar berbe grožđa kod ove obitelji ostala je ista: druženje i veselje zbog završetka radova u vinogorju i zbog dobrog i kvalitetnog roda.

»Od kada znam za sebe, svake godine su se u mom domu na dan berbe grožđa okupljali rodbina i prijatelji kako bismo obrali vinograde, izmuljali grožđe, procijedili ga i napravili vino. Tako je ostalo i danas. U odnosu na vrijeme kada sam bio mlad promijenilo se mnogo toga. Tada se u vinograd išlo zaprežnim kolima, a grožđe se nakon branja stavljalo u drvene bačve i tako odnosilo kući, gdje se ručno muljalo. Čitav proces od branja do proizvodnje vina trajao je mnogo duže nego danas. Grožđe smo uspijevali obrati za jedan dan, ali je druženje nekada započinjalo dan ranije, a završavalo se dan poslije berbe. Drvene bačve su zahtijevale održavanje: pranje, čišćenje i natapanje, kako se ne bi rasušile do berbe. Danas je drugačije. Sada koristimo prokromske bačve koje su kvalitetnije, lakše za održavanje i za pretakanje, a umjesto ručnog muljanja koristimo električne muljače za grožđe, pa je i proces proizvodnje vina dosta brži. Ali veselje zbog berbe je ostalo isto i uvijek je naš dom toga dana mjesto lijepog druženja i veselja, baš kao i prije. Dođe moja rodbina i prijatelji, prijatelji mojih sinova i unuka i bude nas i više nego prijašnjih godina«, kaže Marko Žeravica, ističući da vino proizvodi isključivo za svoje i potrebe svojih prijatelja.

»Želja mi je da se ta lijepa tradicija nastavi, a ne da prihodujem od prodaje vina. Drago mi je što sinovi nisu odustali od vinogradarstva i što su nastavili obrađivati vinograde unatoč tome što vinograd zahtijeva slugu, a ne gospodara i što se mladi danas teško odlučuju za taj posao.«

Rad iz čiste ljubavi

Stariji sin **Goran**, i pored obaveza koje ima kao privatni poduzetnik, prihvatio je da nastavi tradiciju vinogradarstva u obitelji.

Tjedan u Srijemu

Na nešto više od pola jutra zemlje u Gibaračkoj planini ima zasađeno 1.000 trsova vinove loze, a u najvećem postotku su zastupljene sorte grožđa: rizling, župljanka, hamburg i prokupac.

»Rijetki su mladi koji su istrajni u vinogradarstvu, jer je to zahtjevan posao. Vinograd traži dosta fizičkog rada i odricanja. Svaki dan moraš nešto raditi u vinogradu ako želiš imati dobar i kvalitetan rod. Iz tog razloga je danas mali broj mladih koji se žele time baviti. Ja sam od malih nogu u vinogradu. Volim vinogradarstvo i proizvodnjom vina se ne bavim iz koristi nego iz čiste ljubavi«, kaže Goran.

Kaže da je zadovoljan prinosom i da je ova godina po rodu i kvaliteti grožđa mnogo bolja u odnosu na prošlu.

»Grožđe je kvalitetnije i imamo ga mnogo više. Prošle godine smo morali ranije brati grožđe, kako ne bi propalo. Slast grožđa je zadovoljavajuća i ona iznosi 20 jedinica. Nema truleži i očekujem da će i vino biti dobro. Od ovogodišnjeg roda smo izmuli 3.500 litara masulja (samljevenog grožđa) i očekujem da ćemo ocijediti oko 2.000 litara vina, što je i više nego što smo planirali.«

Potvrda kvalitete

Da su vina s Fruške gore poznata po kvaliteti potvrđuje činjenica da je Udruženje proizvođača grožđa i vina *Srem – Fruška gora* dobilo koncem svibnja od Ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva priznanje da njihova vina mogu nositi oznaku geografskog porijekla za srijemsku vinogradarsku regiju. Vina iz Žeravicinog podruma već nekoliko puta su na *Sremskoj vinijadi* u Berkasovu bila nagrađena za kvalitetu.

»Na potezu Gibaračke planine, gdje je i naš vinograd, nekada su se nalazili Kozjakovi vinogradi s kojih se grožđe nosilo na bečki dvor. Grožđe s tog podneblja je oduvijek bilo kvalitetno s obzirom na to da su tu vinogradi tijekom cijelog dana izloženi sunčevim zracima što pogoduje sazrijevanju grožđa, a i zemlja je idealna za vinogradarstvo. Ali danas je tu nažalost sve manje vinograda. Struktura stanovništva u Gibarcu se promijenila i ljudi koji su se tu naselili danas se bave proizvodnjom drugih kultura, a vinograda gotovo da i nema«, kaže Goran, dodajući da će se i dalje nastaviti baviti vinogradarstvom i proizvodnjom vina, jer mu to na prvom mjestu predstavlja zadovoljstvo a berbe grožđa priliku za druženje s rodbinom i prijateljima.

S. D.

Uzor i drugima

Označaju prekograničnih projekata nekoliko puta smo pisali u našem tjedniku, a jedna od tema bila je da lokalne samouprave dovoljno koriste pogodnosti koje im se nude. Tijekom rujna 2017. dvije srijemske općine realizirale su svoje prve prekogranične projekte.

Predstavnici Općine Ruma potpisali su tada u Općini Nijemci *Partnerski sporazum* na projektu HORIS – Horse ride in Srem (Srijemske konjičke staze), s Općinom Nijemci, Konjogojskom udrugom *Vranac* iz Nijemaca, Konjičkim klubom *Srem* iz Srijemske Mitrovice i Srednjom poljoprivrednom-prehrambenom školom *Stevan Petrović Brile* iz Rume. Taj partnerski odnos predstavlja nadogradnju ugovora o dodjeli bespovratnih donacija koje je Općina Nijemci kao nositelj projekta sklopila s Agencijom za regionalni razvoj Hrvatske, kao upravljačkim tijelom programa *Interreg IPA Srbija – Hrvatska* za financijsko razdoblje od 2014. – 2020. godine u okviru kojeg se projekt HORIS i provodi. Drugi projekt prekogranične suradnje iste godine realiziran je u Šidu. Na osnovu projekta prekogranične suradnje Srbije i Hrvatske *Granice bez ograničenja – poboljšanje kvalitete života za marginalizirane grupe kroz pristup ljudi – ljudima*, Centru za socijalni rad Šid uručeno je kombi vozilo za potrebe invalidnih osoba. Zahvaljujući realiziranju prekograničnog projekta u Rumi, djeca i odrasli s invaliditetom s područja te općine prvi puta će imati mogućnost sudjelovanja u programu hipoterapije. Ukupna vrijednost tog projekta iznosi 1.417.000 eura, a Europska unija sufinancirala je 1.205.000 eura. U okviru navedenog projekta u Rumi je izgrađen kompleks za konjički sport u kojem će, osim programa hipoterapije, biti otvorena i škola jahanja. Samo na programu hipoterapije radit će tim od 15 stručnjaka, dva terapeuta, tri operativna trenera, tri vodiča za aktivnosti konja i sedam asistenata, koji će svi zajedno sudjelovati u izradi individualnih planova za svako dijete. Sigurno je da ovakvi projekti govore o višoj razini brige o djeci s invaliditetom, jer sadržaj programa doprinosi podizanju njihovog samopouzdanja te socijalizaciji. Još jedna potvrda da prekogranični projekti mogu itekako pridonijeti poboljšanju života marginaliziranih grupa i uzor drugim općinama da se rukovode njihovim primjerom.

S. D.

Hrvatska riječ u Daruvaru na Festivalu *Fra Ma Fu*

Reportaža izumire, a ni novinarstvo nije zdravo

Reportaža je i skupa i po formi duga, nerijetko zahtijeva i višednevni terenski rad i plaćanje dnevnica, a mnoga istraživanja pokazuju da se prosječan čitatelj danas zadržava tek nekoliko sekundi na većini novinskih tekstova, pa ni vlasnici ni urednici medija nisu zainteresirani za nju

Reportaža kao žanr sve više nestaje iz medijskog prostora, jedna je od ključnih ocjena sudionika V. Festivala reportera i reportaže pod nazivom *Fra Ma Fu*, koji je od 20. do 22. rujna održan u Daruvaru.

Više je razloga koji su doveli do toga, ali je po riječima organizatora Festivala **Gorana Gazdeka** jedan ključni: nezainteresiranost vlasnika, a samim tim i urednika medija da potiču novinare na bavljenje reportažom. Kako Gazdek navodi, reportaža je i skupa i po formi duga, nerijetko zahtijeva i višednevni terenski rad i plaćanje dnevnica, a mnoga istraživanja pokazuju da se prosječan čitatelj danas zadržava tek nekoliko sekundi na većini novinskih tekstova, odnosno da se najčešće čitaju samo naslovi, a tek rijetko duži tekstovi. Kao još jedan od razloga za iščezavanje reportaže on navodi i generacijske smjene u medijima, zbog čega mlađe novinare nema tko učiti ovoj zahtjevnoj (i zahvalnoj) formi.

Novinari bez potpore, ljudi van sistema

»I sami novinari trebali bi se prilagoditi novom vremenu i pisati reportaže u kraćim formama kako bi ih na svojim mobiliteljima čitao što veći broj ljudi. Na svu sreću, još uvijek se mogu naći sjajne reportaže, o čemu svjedoče i nagrade što smo ih i ove godine dodijelili«, kaže Gazdek.

Slično tvrdi i predsjednik Hrvatskog novinarskog društva **Hrvoje Zovko**, dodajući kako danas često, umjesto novinara na terenu, imamo pi-ar službe koje (često i u dogovoru s vlasnicima ili urednicima) »odrade taj posao« koji je, po skromnom mišljenju doljepotpisanoga, »svakako propaganda, a nikako reportaža«. Osim reportaže, Zovko ukazuje na izumiranje još jednoga važnog novinarskog žanra:

»Sve manji broj medija bavi se i istraživačkim novinarstvom, napose kada je riječ o velikim, tzv. mainstream medijima. Stoga se i postavlja pitanje imaju li danas urednici uopće volju i želju slati ljude na teren, jer se sve svodi na površno čitanje i profit.«

Pa ipak, jedan od rijetkih novinara koji je prepoznatljiv upravo po reportaži, trostruki dobitnik hrvatskog *Zlatnog pera* je **Vladimir Jurišić** iz tjednika srpske manjine *Novosti*. Upravo neke od njegovih reportaža, gotovo uvijek društveno angažiranih, prodrmale su dio društva koje, uljuljkano u blagodati XXI. stoljeća, nije ni svjesno u kakvim uvjetima žive građani Hrvatske u tzv. pasivnim sredinama. U ovom slučaju, riječ je o Srbima:

»Ti ljudi, a često je riječ o starijima i starcima, danas su jednostavno van sistema. Neki od njih preživljavaju s 500 do 1.000 kuna mjesečno od socijalne skrbi, a mnogi od njih nemaju elementarne uvjete za život kakvi su, primjerice, voda, telefon ili struja. Događa se, na žalost, kao što postoji primjer iz okolice Pakraca, da stariću, samo zbog svoje nacionalne pripadnosti, lokalni liječnik naprosto tjera da i po tri dana kilometrima pješači do Doma zdravlja, jer joj se s najobičnijim pretragama kakve su, recimo, vađenje krvi i dobijanja rezultata namjerno odugovlači.«

On kaže da se, kao Hrvat, srami zbog takvih stvari, a, kako veli, zbog tema i lista u kom piše u Glini u kojoj živi »sam pije kavu«.

Kopanje po medijskom smeću

Sličnu sudbinu, i u medijskom prostoru i u društvu općenito – ali s naše strane – bar kada je riječ o stanovitoj vrsti »samoće« dijeli i beogradski dnevni list *Danas*. Njegov glavni urednik **Draža Petrović** na okruglom stolu o aktualnom stanju medija u Hrvatskoj i Srbiji istaknuo je kako je to za *Danas* uobičajeno od osnutka:

»Mi nikada nismo bili mili ni vlastima ni širokim narodnim masama, jer se od početka pokušavamo baviti samo i isključivo novinarstvom. Zbog toga mi nemamo ni oglašivača, a i kada ih imamo dolazimo u apsurdnu situaciju: ljudi plaćaju 'reklamu' pod uvjetom da ju ne objavimo kako zbog toga ne bi imali neugodnosti.«

Na konstataciju moderatora da se *Danas* na velikom broju kioska može naći tek iza *Informera*, *Srpskog telegrafa*, *Aloa* i sličnih tiskovina ili se nalazi čak i ispod pulta, Petrović je dao originalan odgovor: »Kopaš po smeću i dođeš do *Danasa*«.

Kada je već riječ o stanju medija s ove i one strane Dunava, Hrvoje Zovko, koji je bio i dopisnik Hrvatske televizije iz Beograda, kaže kako je stanje u Srbiji ipak gore, jer je najveći dio ovdašnjih medija pod izravnom političkom kontrolom aktualnih vlasti. Međutim, kako veli, to ga nimalo ne tješi, jer i u Hrvatskoj ima mnoštvo problema:

»Ono što je suštinski problem u Hrvatskoj je sve veći broj pritisa i napada na medije i novinare. U posljednjih četiri-pet godina imali smo više od 50 registriranih slučajeva verbalnih napada na novinare, od čega je dvadesetak bilo i fizičkih. Nedavno smo, što sigurno znate, imali slučaj privođenja novinara s portala *Index.hr* **Gordana Duhačeka** što je neviđena sramota da se događa u zemlji koja će uskoro preuzeti predsjedanje Europskom unijom.

Ako kažem da je Hrvatska zemlja u kojoj trenutno postoji najmanje 1.163 sudska postupka protiv samo 18 medija, onda je mnogo toga jasnije.»

Još gora situacija, kaže Zovko, je u medijima u manjim sredinama gdje »lokalni šerifi«, odnosno politički i ekonomski moćnici praktički imaju u rukama urednike i novinare, bilo da je riječ o izravnim pritiscima i napadima bilo u vidu ucjena da neće dobiti financijsku potporu na natjecajima. Kada je riječ o HRT-u, kao javnom servisu s kog je prije godinu dana dobio otkaz i zbog čega se i danas vodi radni spor, Zovko kaže kako situacija »nije nimalo dobra«.

»Na žalost, moram reći da se HRT pretvorio u jednu stranačku mašineriju, a ne u javni servis. O tome kakav je program najbolje svjedoče svakodnevni raznorazni komentari i analize međunarodnih tijela koje su po HRT uglavnom negativne. Ne znam je li opala gledanost HRT-a, ali znam da Dnevnik već odavno nije centralna informativna emisija velikog broja građana Hrvatske. Po mom mišljenju, ovakav HRT će završiti kao nekada *Vjesnik*.«

Zbog navedenog, kao i zbog institucionalnog nereagiranja ili simboličkih kazni zbog napada na novinare, Hrvatsko novinarsko društvo će se obratiti Europskoj novinarskoj federaciji i drugim međunarodnim organizacijama, a, kako veli, »ako treba, delagacija HND-a ići će i u Bruxelles« kako bi o medijskoj situaciji u Hrvatskoj obavijestila i europsku javnost.

Hrvati prešućivani i nezanimljivi u Srbiji

Osim već navedenih riječi Vladimira Jurišića iz *Novosti*, na okruglom stolu o manjinskim medijima, sudjelovala je i v. d. glavne i odgovorne urednice *Hrvatske riječi* **Jasminka Dulić**. U kratkim crtama ona je sudionicima Festivala predstavila najosnovnije podatke o našem tjedniku, a na pitanje koliko je problematika hrvatske zajednice u Srbiji prisutna u većinskom dijelu javnosti, ona je odgovorila da se najčešće nitko za to ne zanima, kao i da nacionalnomanjinske redakcije na Televiziji Vojvodine dobrim dijelom prevode na svoje jezike vijesti koje se više puta na dan mogu čuti u informativnim emisijama na srpskom.

Tijekom tri dana Festival *Fra Ma Fu* ponudio je iznimno bogat i

raznovrstan program. Tako su, uz već spomenute okrugle stolove (nismo ni spomenuli onaj o »Portalima protiv medija« ili pak »javni intervju« s dobitnicom HND-ove nagrade za životno djelo, novinarom **Sanjom Modrić**), posjetitelji mogli pogledati nekoliko vrsnih dokumentarnih filmova poput *Poštovana predsjednice Daniela Pavličić* ili pak *Neprežaljene Ljiljane Mandić* o stradanju Roma u Hrvatskoj tijekom Drugog svjetskog rata, prisustvovati predstavljanju knjiga ili pak predavanjima, kao i sami sudjelovati u javnom snimanju *Milenijske fotografije Šime Strikomana* na središnjem trgu u Daruvaru. Kao i ranijih, organizatori su i ove godine dodijelili nagrade za reportažu. Umjesto prvog, drugog i trećeg mjesta, žiri je ove godine dodijelio tri ravnopravne nagrade novinaru *Jutarnjeg lista* **Vidu Bariću** za tekst pod naslovom *Tajna podravskog dobročinitelja*, novinaru *Indexa* **Denisu Mahmutoviću** za reportažu *Proveli smo dan s izbjeglicama u BiH: Ne želimo tamo više nikad provesti ni minute*, te **Zoranu Vitasu** iz *Večernjeg lista* za tekst *Otkrivamo kako svjetski znanstvenici stvaraju uvjete za postanak svemira*.

Z. R.

Festival Fa Ma Fu prije pet godina prvi je puta održan u Virovitici s ciljem očuvanja uspomene na lik i djelo **Franje Martina Fuisa** (1908. – 1943.). Goran Gazdek kaže kako je riječ o novinaru koji je pisao tridesetih godina prošloga stoljeća i koji je ostavio neizbrisiv trag u hrvatskom novinarstvu:

»Među ostalim, bio je začetnik turističke reportaže i prvi je u njima upotrebljavao i modernu fotografiju za to vrijeme. Iako se novinarstvom bavio samo desetak godina, za sobom je ostavio na stotine tekstova koji mogu ući u anale i leksikone novinarstva. Prerušavao se u skitnice da bi što vjernije dočarao život na zagrebačkim ulicama, putovao je biciklom, bio je pilot... I zbog toga je i nama osnovni motiv bio sačuvati reportažu kao formu u znak sjećanja na njenog začetnika u Hrvatskoj.«

I pored toga, Gazdek kaže da većinski dio javnosti u Hrvatskoj ne zna tko je bio Franjo Martin Fuis, a osim onedavnog festivala koji je izvorno posvećen njegovom djelu, njegovo ime nose tek ulice u rodnoj mu Virovitici i Zagrebu.

Ištvančićev dokumentarac na prestižnom festivalu

ZAGREB – Najnoviji dokumentarni film redatelja **Branka Ištvančića** *Pouke o čovječnosti* odabran je u selekciju prestižnog programa *Docs for Sale*, jednog od najvećih svjetskih i europskih festivala specijaliziranih za dokumentarne filmove *IDFA* koji se održava od 20. studenog do 1. prosinca u Amsterdamu. Film će biti dostupan online na uvid potencijalnim stranim distributerima i agentima prodaje u katalogu tijekom godinu dana.

Ištvančićev dokumentarni film nastao je po istoimenoj knjizi autora **Veljka Đorđevića**, a snimljen je u produkciji udruge *Artizana* tijekom 2018. godine.

Večer Urbanih Šokaca

MONOŠTOR – Udruga *Urbani Šokci* iz Sombora priredila je u Monoštoru program *Monoštor u riječi, slici i pjesmi*. Bila je to prigoda da se prikaže desetogodišnji rad te somborske udruge. Tijekom tog razdoblja ova udruga organizirala je znanstvene skupove, okrugle stolove, izložbe, tiskala knjige i snimala nosače zvuka, te kroz sudjelovanje na okruglim stolovima i drugim programima u Hrvatskoj predstavila običaje, vjerski život, tradiciju šokačkih Hrvata u Podunavlju. Večer u Monoštoru bila je prigoda i za predstavljanje knjige *Šokci i bečarci* čije su autorice **Marija Šeremešić** i **Milica Lerić**. Program su upotpunile domaće *Kraljice Bodroga* i članice HKPD-a *Silvije Strahimir Kranjčević* iz Brega.

Z. V.

Croart na koloniji u Vugrovcu

VUGROVEC – Prije osam godina započeta suradnja subotičke HLU *Croart* s HKD-om *Dragutin Domjanić* iz Vugrovca u Općini Sesvete kod Zagreba nastavljena je sudjelovanjem članice *Croarta* **Nele Horvat** na nedavnim desetim *Vugrovačkim likovnim susretima*. Kolonija je okupila 17 umjetnika koji su tijekom tri dana izradili tridesetak likovnih djela u raznim tehnikama. Organiziranjem ove kolonije, KUD *Dragutin Domjanić* želi pridonijeti prezentaciji i razvoju likovne umjetnosti i kulturne baštine Vugrovca, Zagreba i Hrvatske, a prodajom nastalih djela manifestacija ima i humanitarni karakter.

Festival voća i Čuvarkuća u Tavankutu

TAVANKUT – Deveti Tavankutski festival voća bit će održan sutra (subota, 28. rujna) na Etnosalašu *Balažević* u Donjem Tavankutu, s početkom u 10 sati. Manifestacija je posvećena predstavljanju gospodarskih potencijala i proizvoda, autentičnih rukotvorina, kao i proizvoda starih zanata toga sela. Štandovi će raditi od 10 sati, a u 11 sati je svečano otvorenje festivala. Slijede revijalna izložba poljoprivrednih proizvoda i rukotvorina i kulturno-umjetnički program, a u 13 sati je ručak uz tamburaški ansambl. Festival traje do 16 sati. Organizatori su HKPD *Matija Gubec*, Galerija Prve kolonije naive u tehnici slame, OŠ *Matija Gubec* i Voćarska zadruga *Voćko*.

Ove godine će na tavankutskom festivalu biti predstavljen i »putujući« projekt *Čuvarkuća* koji realizira Fondacija 021. Manifestacija je kulturno-edukativnog karaktera i ima za cilj pridonijeti boljem razumijevanju i suradnji različitih nacionalnih, vjerskih i kulturnih zajednica Vojvodine, posebno onih koje nisu često vidljive u javnosti. *Čuvarkuća* će programski pridonijeti festivalu izložbom slika na temu vojvođanske multikulturalnosti i kulture, dodatnom ponudom rukotvorina i proizvoda domaće radinosti te folklornim nastupima više vojvođanskih KUD-ova.

Gostovanje predstave Tamo da putujem

SUBOTICA/SONTA – Kazališna predstava pod nazivom *Tamo da putujem* u izvođenju učenika Prirodoslovne škole *Vladimira Preloga* iz Zagreba gostovat će 4. listopada u HKC-u *Bunjevačko kolo* u Subotici i 5. listopada u Domu kulture u Sonti. Predstava je namijenjena učenicima viših razreda i odraslima. Ulaz je besplatan.

Natječaj za najlipšu pismu na ikavici

STANIŠIĆ – HKD *Vladimir Nazor Stanišić* raspisalo je Natječaj za najlipšu pismu na ikavici hrvatskih pjesnika koji žive ili su rođeni u Srbiji. Svaki pjesnik može sudjelovati s jednom pjesmom po vlastitom izboru pisanom na hercegovačkoj, dalmatinskoj, ličkoj, bosanskoj, šokačkoj ili bunjevačkoj ikavici. Pjesmu dostaviti na e-mail adresu hkdvnazor@gmail.com ili na adresu Društva. Uz pjesmu, svaki autor koji prvi puta sudjeluje na Natječaju treba poslati svoj kratki životopis (datum i mjesto rođenja, stručna sprema, posao koji radi, gdje i kada su mu objavljeni radovi, te adresa stanovanja).

Autori tri najbolje pjesme bit će novčano nagrađeni: 1. mjesto 60 eura; 2. mjesto 50 eura i 3. mjesto 40 eura. Autori nagrađenih pjesama dobit će na dar i umjetničke slike nastale na likovnim kolonijama koje organizira ovo Društvo.

Rezultati natječaja bit će objavljeni i prvonagrađena pjesma pročitana na manifestaciji *IKAVICA – govor hercegovačkih, dalmatinskih, ličkih, bosanskih, šokačkih i bunjevačkih Hrvata* u Stanišiću 30. 11. 2019. godine. Rok za slanje je 1. 11. 2019.

Adresa: Hrvatsko kulturno društvo *Vladimir Nazor Stanišić*, Ul. M. Parađine 139, 25284 Stanišić, Srbija.

Slanjem pjesme na Natječaj autor je suglasan da se ista može objaviti u Zborniku.

Koncerti zborskog prijateljstva u Rumi

Glazba koja spaja

Prošloga tjedna (20. i 21. rujna) u Rumi su održani *Koncerti zborskog prijateljstva*. Tijekom dvije večeri Rumljanima su se predstavili zborovi iz Hrvatske i Srbije: *Srpsko pevačko društvo* u Rumi i riječki komorni zbor *Val*. Prvog dana u župnoj crkvi Uzvišenja svetog Križa na programu je bio koncert duhovne glazbe, a u subotu, 22. rujna, u atriju Kulturnog centra *Brana Crnčević* u Rumi zborovi su se predstavili bogatim repertoarom popularne klasične i tradicionalne muzike. Susreti zborova iz Hrvatske i Srbije nastavak su suradnje započete prije dvije godine u Tuzli, a najavljeno je i proširivanje suradnje u drugim sferama kulturnog života.

Dragi gosti

Riječki komorni zbor *Val* je osnovan 2012. godine. Svake godine organizira nekoliko samostalnih i prijateljskih koncerata, a ove godine su odlučili posjetiti Rumu. Rado se odazivaju sudjelovati u humanitarnim akcijama i koncertima, te na festivalima i zborskim natjecanjima. Tijekom dosadašnjeg djelovanja zbor je osvojio više nagrada. Njihov repertoar čine domaće i strane umjetničke kompozicije svih stilskih razdoblja, obrade popularne i narodne muzike, te gospeli. Njeguju kulturnu baštinu svoga kraja.

»Poznanstvo i prijateljstvo s Rumljanima rodilo se 2017. u Tuzli, kada smo zajedno sudjelovali na zborskom prvenstvu. Tamo smo odlučili da ćemo nastaviti suradnju. Dvije godine kasnije desilo se ovo prekrasno druženje i prijateljstvo kroz pjesmu. Izuzetno nam je drago što smo ovdje«, istaknula je umjetnička voditeljica riječkog zbora **Doris Kovačić**.

Riječkom zboru ovo nije prvo predstavljanje u Srbiji. Prošle godine su bili gosti HKC-a *Beograd*, te su u Beogradu održali božićni koncert. I ove godine će ponovno biti gosti u Beogradu.

»Mislim da je glazba umjetnost koja ruši sve granice i prepreke, ali i negativne emocije koje bi se možda očekivale. Surad-

 Srpsko pevačko društvo iz Rume

nja stvara dobre odnose i prijateljstva i mi se nadamo da će se ona proširiti i na neke druge sfere«, dodala je Kovačić.

Poruke prijateljstva

Srpsko pevačko društvo u Rumi osnovano je 1862. godine kao četvrto društvo takve orijentacije u srpskom narodu. Tijekom svih proteklih godina zbor je sudjelovao na mnogim manifestacijama, koncertima, festivalima, natjecanjima i osvojio brojne nagrade.

»Zaista smo uživali u izvedbi kompozicija naših prijatelja iz Rijeke, te u izvedbi našeg zbora iz Rume. Sveukupne emocije su jake i prelijepe. Poruka koju zajedno s našim prijateljima iz Rijeke šaljemo iz Rume jest da umjetnost prelazi sve granice. U muzici nije važno koje smo nacionalnosti, bitno je da svi razumijemo muziku i note, da uživamo u tome i da to publika prepozna«, navodi dirigentica pjevačkog društva iz Rume **Zorka Uhrík**.

Duhovno nadahnuće

Kulturni događaj ovakve vrste prvi put se održava u župnoj crkvi u Rumi, za vrijeme mandata aktualnog župnika vlč. **Ivice Čatića**.

»Mislim da je danas duhovnost deficitarna 'roba' i drago mi je da su oba zbora lijepo iznijela duhovni program. Drago mi je da neki zborovi njeguju duhovnu muziku. Muzika je nešto duboko, ljudsko i božansko. Ona čovjeka nadahnjuje. To se moglo vidjeti na licima prisutnih ljudi, po pljesku i njihovom oduševljenju«, kaže župnik Čatić.

Napominje kako je ta župa uvijek otvorena za ovakve događaje, čemu bi pridonijela i restauracija orgulja u crkvi za što postoje obećanja: »To bi bila još jedna duhovna ponuda i jedno kulturno bogatstvo za Rumu. Za sada je to samo moja želja, a vidjet ćemo hoće li biti realizacije«.

S. D.

 Riječki komorni zbor *Val*

Manifestacija *CROz kuhinju Vojvodine* održana u Petrovaradinu

Kulinarska kultura hrvatske zajednice

HKPD *Jelačić* iz Petrovaradina jest jedna od hrvatskih udruga s najrazličitijim područjem djelovanja. Tako je drugu godinu zaredom bila inicijator i nositelj jedne pokrajinske gastro manifestacije pod nazivom *CROz kuhinju Vojvodine*, koja je održana protekle subote, 21. rujna, u Dobrovoljnom vatrogasnom društvu u Petrovaradinu.

Raznorsna ponuda

Sukladno ciljevima istoimenoga projekta da se upozna, poveže, objedini i promovira različita kulinarska kultura hrvatske zajednice u Vojvodini i njenih gastro-regiona, u programu spomenute manifestacije sudjelovale su četiri hrvatske udruge. Re-

stavila se Hrvatska čitaonica *Fischer* iz Surčina. Najposlije, domaćini – Društvo *Jelačić* ovoga je puta nastupilo praveći knedle sa šljivama i to na način karakterističan za staru petrovaradinsku kuhinju, s osnovom pripreme tijesta kao za navedene šufnudle. Uz svako jelo, kuhari su predlagali i izbor najprikladnijega pića, od kojih je domaće vino, bijelo i crveno, bilo proglašeno najuniverzalnijim napitkom za svako jelo.

Zaboravljeni recepti

Posebnost ovogodišnjeg događaja *CROz kuhinju Vojvodine* ogledala se u edukacijskom uključivanju posjetitelja u razgovor o pripremljenoj hrani, čime se željelo probuditi sjećanje na mno-

giju Bačke zastupalo je HKPD *Đurđin* iz Đurđina čiji su članovi pripremali originalnu bunjevačku taranu s *divenicom* (kobasicom), jelo dobijeno prženjem čvrsto rendanog i osušenog tijesta s vodom, lukom i začинима. Nudila se i pečena riba kulinara iz Podunavlja – KUDH-a *Bodrog* iz Monoštora koji važe za poznate dunavske ribare i majstore pripremanja specijaliteta od ribe.

S druge strane, bili su smješteni Srijemci sa svojim slatkim jelima, autentičnim za njihov kraj. Fantazijom od šufnudli s lešnjakom i pekmezom, jela dobijenog kuhanjem tijesta sjedinjenog s prethodno kuhanim krumpirom i dodatnim sastojcima, pred-

ge zaboravljene recepte. Kuhari ili predsjednici udruga imali su zadaću dati prikaz načina spravljanja jela koje su pripremali, te opširno govoriti o tradiciji toga jela u njihovom zavičaju.

Uz organiziranje pripremanja spomenutih jela, posjetitelji su imali mogućnost kušanja i dva dodatna jela – izvan konkurencije, koja su se pripravljala kao poseban bonus za sve nazočne. Riječ je o ribljem paprikašu fish-majstora prof. dr. **Marka Kovača**, inače člana udruge *Jelačić*, osvjedochenog, višestrukog pobjednika u pripremanju ribljih juha i paprikaša na raznim natjecanjima, te o gurmanskom slavonskom čobancu koji je također

pripremio član Društva domaćina, **Mirko Turšić**. Iako je hrane bilo u izobilju, sve pripravljeno bilo je i potrošeno, što govori ne samo o kvaliteti ponuđenoga, već i o velikom broju posjetitelja koji su prisustvovali ovoj manifestaciji.

Prateći program

Uz raznovrsni izbor jela, posebno dizajniran za ovu prigodu, velikom broju posjetitelja manifestacije prezentiran je i dio glazbene baštine Petrovaradina i, općenito, Srijema, nastupima **Petra Pifata** na dijatonskoj harmonici sa spletom instrumentalnih srijemskih skladbi, te mini-koncertom hrvatskih popijevaka pjevačkoga zbora župe Presveto Trojstvo iz Srijemskih Karlovaca koji su bili posebni gosti ove gastro manifestacije. Članovi lite-

rarnog odjela surčinske Čitaonice uzveličali su program svojim recitacijama o Srijemu, vinu i hrani, ali i jednim iznenađenjem: demonstriranjem pjevanja narodnih srijemskih popijevaka za vrijeme pripravljanja jela.

Gastro manifestacija **CROz kuhinju Vojvodine** realizirana je uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Opće je očekivanje i nastojanje da se ovaj projekt održi i naredne godine sa svim svojim specifičnostima i osnovnim postulatima očuvanja i afirmiranja načina pripreme tradicionalnih jela vojvođanskih Hrvata. U planu je i izdavanje brošure s receptima autentičnih jela koja su se pripremala ili se i danas priprema u ovdašnjoj hrvatskoj zajednici.

M. Kralj

Hrvatska kuhinja na manifestaciji *Food Planet*

Dobar tek na glavnom novosadskom trgu

Kuhinja Hrvatske, i to suhomesnati delikatesi i primamljujuće pripravljena peciva iz nekoliko hrvatskih regija te čuvana vina, predstavljani su 24. rujna posjetiteljima novosadske manifestacije *Food Planet* koju organizira tvrtka *Color Press Group*. Značajnici željni glazbenoga i gastronomskoga putovanja oko svijeta okupili su se toga popodneva da bi poslušali i kušali ozračje hrvatske kuhinje i kulture, onako kako su ga zamislili organizatori, na čelu s vlasnikom ove medijske tvrtke **Robertom Čobanom**.

Veleposlanik Republike Hrvatske u Srbiji **Gordan Bakota** predstavio je značaj gastronomije za prezentaciju Hrvatske kao turističke zemlje, te ukazao na značaj koji gosti iz Srbije imaju u njezinoj promidžbi. Za glazbu je bila zadužena ženska pjevačka skupina HKUPD-a **Stanislav Preprek** iz Novog Sada uz prateći instrumentalni trio i pod ravnanjem **Dobrivoja Jankovića**.

M. T.

Povjerenstvo ZKVH-a za izbor najbolje knjige godine

Deset naslova za nagradu *Emerik Pavić*

Povjerenstvo ZKVH-a za izbor najbolje knjige godine, koja će dobiti nagradu *Emerik Pavić* održalo je 13. rujna svoju drugu sjednicu. Povjerenstvo, u sastavu **Ljubica Vuković-Dulić** kao predsjednica te članovi **Klara Dulić Ševčić** i **Davor Bašić Palković**, odlučilo je od 40 naslova u uži izbor za najbolju knjigu objavlenu tijekom 2018. godine Hrvata u Vojvodini uvrstiti njih deset. U uži izbor ušle su sljedeće knjige:

1. Kopilović, Jakov, *Ponad jablana sunce : sabrane pjesme*, priredila Katarina Čeliković, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica

2. Matoš, Antun Gustav, *Malo pa ništa*, drama, Društvo hrvatskih književnika Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski – Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Osijek – Subotica

3. Adamović, Julijana, *Divlje guske : roman*, Hena com, Zagreb

4. Miković, Milovan, *Nocturno*, Matica hrvatska Subotica

5. Vujkov, Balint, [izbor Zlatko Romić ; knjigu uređila Katarina Čeliković]. *Bajke 2*, Hrvatska čitaonica : Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica

6. *Moj Nenadić*, urednik Alojzije A. Firanj, HKUD Vladimir Nazor Sombor, Sombor

7. *Tradicijska baština, identitet i migracije bačkih Hrvata Šokaca*, glavna urednica Milana Černelić, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju, FF-press i Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Zagreb – Subotica

8. Pelajić, Zvonimir, *Kronike zavičajnih refleksija*, izabrala i priredila Katarina Čeliković, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Subotica ; HKUPD Matoš, Plavna

9. Pavao Matija Sučić : *biskup bosanski ili đakovački i srijemski (11. siječnja 1767. – 13. travnja 1834.) : 250 godina od rođenja – zbornik radova s međunarodnog znanstvenog skupa*, gl. urednik prof. dr. sc. Pero Aračić, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za znanstveni i umjetnički rad u Đakovu, Zagreb – Đakovo

10. *Vidakoviću u čast : zbornik radova s Međunarodnog znanstvenog simpozija prigodom 100. obljetnice rođenja i 50. obljetnice*

smrti Albe Vidakovića održanog od 15-18. svibnja 2014. godine u Subotici, [urednik Miroslav Stantić], Katoličko društvo Ivan Antunović, Subotica, 2018., 132 str. – naklada 300.

Nagrada *Emerik Pavić* za najbolju knjigu 2018. godine bit će svečano uručena 25. listopada u okviru književne manifestacije *Dani hrvatske knjige i riječi*.

(ZKVH)

Natječaj za kratku priču *Prepekova jesen*

Prva nagrada Ivanu Gaćini iz Zadra

Ove se godine, na četvrti po redu natječaj za kratku priču na hrvatskom jeziku kojega raspisuje HKUPD *Stanislav Prepek* prijavilo sedamnaest autorica i autora. Neki od njih poslali su po dvije ili tri pripovijetke, tako da je posao Žirija – koji je radio u sastavu vlč. **Marko Kljajić**, književnik, **Ana Marija Kaluđerović**, voditeljica Književnog kluba HKUPD-a *Stanislav Prepek* i dr. **Dragana V. Todoreskov**, književna kritičarka i urednica zbornika *Prepekova jesen 2019.* – bio zahtjevan i složen. Na posljednjoj sjednici žirija, 18. rujna, odlučeno je da prva nagrada bude dodijeljena **Ivanu Gaćini**, književniku iz Zadra, za pripovijetku *Breme svijeta*, druga nagrada **Ivu Mijatoviću**, književniku iz Gradišta kod Županje, za priču *Skloni se, tata, nije to više za tebe*, a treća **Stjepanu Crniću**, autoru iz Zagreba, za priču *Smreka*. Nagrade će biti uručene na manifestaciji *Prepekova je-*

sen, koja se već četiri godine zaredom održava u Novom Sadu, u listopadu ove godine.

Ivan Gaćina piše fantazmagiričnu pripovijetku u prvom licu u kojoj se odvija susret između glavnog junaka i njegovog čukundjeda. Oni obavljaju simboličnu razmjenu »bremena svijeta«, koje mlađi protagonist preuzima na sebe. Tražeći odgovore na složena pitanja o smislu i podrijetlu života, junak se, za razliku od površne zajednice čiji je dio, odlučuje za teži put, za »breme« spoznaje. Pripovijedajući jednostavno, no sugestivno i uvjerljivo, Gaćina oko središnjeg motiva gradi toplu atmosferu čime zavrjeđuje čitalačku naklonost.

U širi izbor ušle su još i pripovijetke *Zelji, kako dragi Bog dâ* **Ve-sne Andrejić Mišković**, *Zarobljenici modernog vremena* **Aranke Kiš** i *Lica u tami* **Mirjane Kiževski**.

H. R.

Večer hrvatskog pjesništva u novosadskoj Gradskoj knjižnici

Desetljeće *Preprekovog proljeća*

Puna čitaonica Gradske knjižnice u Novom Sadu prošlog je četvrtka bila u znaku pjesama, objavljenih u zbornicima *Preprekovo proljeće* u proteklih deset godina, od 2009. do 2019. godine. Ovu književnu večer, naslovljenu *Neprolaznost pjesničke riječi*, priredilo je HKUPD Stanislav Preprek iz Novog Sada, ujedno i organizator spomenute manifestacije.

U ime novosadske Gradske knjižnice obratila se urednica za književne programe **Vesna Živković** ističući značaj znamenitog kompozitora, dirigenta, orguljaša, pjesnika, likovnog umjetnika,

prekovo proljeće. Zbirka je bila začetak onoga što je danas Književni klub s oko dvadesetak članova koji pišu i objavljuju svoje radove. Uredništvo Književnog kluba je 2017. počelo raditi na ediciji *Preprekovi pjesnici* u kojoj je zbirke svojih pjesama do sada objavilo nekoliko članova kluba.

»U teškim uvjetima rada članovi našeg Književnog kluba samo svojim entuzijazmom postizali su i postižu onaj najvažniji cilj, a to je očuvanje i širenje hrvatskog jezika i kulture uz druženje i suradnju sa svim ljubiteljima lijepe pisane riječi. Time ujedno ukazujemo da na ovom prostoru živi i hrvatski živalj, te tako doprinosimo multikulturalnosti Novog Sada«, zaključila je Ana Marija Kaluđerović.

prevoditelj i knjižničara **Stanislava Prepreka** koji je skoro dva desetljeća bio knjižničar čitaonice i knjižnice *Vladimir Nazor* u Petrovaradinu. On je također, kako je Živković navela, bio inicijator i organizator brojnih umjetničkih programa u Petrovaradinu. Dodala je i kako mu je Gradska knjižnica prije 15 godina objavila knjigu sabrane poezije i time na najposredniji način ukazala na značaj ovog izvanrednog umjetnika.

Književni klub

Književni klub HKUPD-a Stanislav Preprek predstavila je njegova voditeljica **Ana Marija Kaluđerović**. Naime, nekoliko članova te sekcije je 2009. tiskalo prvu zbirku pod nazivom *Pre-*

Retrospektiva i antologija

S obzirom na to da je 2019. obilježena jubilarna deseta obljetnica *Preprekovog proljeća*, predsjednik HKUPD-a Stanislav Preprek **Krešimir Tkalac** je naveo kako takva obljetnica zaslužuje retrospektivu svega urađenog tijekom tih deset godina. To je bio i cilj ove književne večeri.

»U ovom vremenu brzih komunikacija svjedoci smo svi da se stvari brzo pojavljuju, a isto tako brzo i nestaju. *Preprekovo proljeće*, evo, traje već deset godina, a tijekom tih godina ono je raslo i širilo se, kako po broju sudionika tako i po kvaliteti, što je svakako vrijedno pažnje«, istaknuo je Tkalac.

Urednica zbornika *Preprekovo proljeće* **Dragana V. Todosreskov** je navela kako se radi o jednoj od etapa koja za cilj ima najavu tiskanog izdanja antologije koja će obuhvatiti rad ne samo danas aktivnih članova Književnog kluba nego i onih članova koji iz različitih razloga više nisu s njima.

»Ovom večeri napravili smo desetogodišnju retrospektivu poezije koja je do sada objavljivana u zbornicima *Preprekovo proljeće*, ali da ta retrospektiva rezultira zapravo antologijom najljepših i najboljih pjesama koje su članovi kluba do sada objavili«, navela je Todosreskov.

Stihove pjesama ovom su prigodom čitali pojedini pjesnici, ali i glumice **Maja Brukner** i **Olja Vojnović**. Realizaciju događaja pomogla je Gradska uprava za kulturu Novog Sada.

Tekst i foto: Kristina Ivković Ivandekić

Mini turneja hrvatskih pjesnika

Prošle subote, u *Bašti stihom obojenoj* na Banovom brdu u Beogradu, a na poziv domaćina, književnice **Vladanke Cvetković**, članice udruge HKC-a *Beograd* predstavljena su tri hrvatska pjesnika. Kolegama književnicima i publici koja je bila u velikom broju na-

zočna u čuvenoj Karpoševoj 2, predstavili su se: **Valerio Orlić** (Rijeka), **Siniša Matasović** (Sisak) i **Zvonimir Grozdić** (Lovran). Nakon predstavljanja u *Bašti stihom obojenoj*, gosti su nastavili putovanje k Somboru i Subotici gdje su također na književnim večerima predstavili svoje stvaralaštvo.

Lj. C.

Zlatna misa mons. dr. Nikole Škalabrina u Zemunu

Poziv na ljubav i razumijevanje

U nedjelju, 22. rujna, u župnoj crkvi Uznesenja Blažene Djevice Marije u Zemunu na svečanoj misi mons. dr. **Nikola Škalabrin** proslavio je svoju zlatnu misu – 50 godina svećeništva. Na početku misnoga slavlja pozdravne riječi zlatomisniku i vjernicima je uputio domaći župnik preč. **Jozo Duspára**, podsjećajući tom prilikom prisutne vjernike na sve one koji su u proteklom vremenu ostavili trajan pečat u zemunskoj župi.

Nikola Škalabrin je rođen 19. lipnja 1944. godine u Zemunu. Porijeklom je iz Prvić Luke, gdje su mu rođeni roditelji, braća i

sestre. Osnovnu školu je završio u Zemunu, a zatim školovanje nastavio u Zagrebu i Đakovu, nakon čega odlazi u Rim, gdje je doktorirao. Radio je kao profesor u bogosloviji, te kao pravnik u biskupijskim ustanovama i HBK-u. U svojoj propovijedi istaknuo je kako je njegov moto na mladoj misi bio: »Ja sam put, istina i život«.

»Kroz svojih 50 godina svećeništva smatram, budući da smo mi stvoreni na Božju sliku i da ukoliko želimo biti Bogu slični moramo biti ljudi ljubavi, misaono razumijevanje, najprije prema Bogu a onda i prema svim ljudima. Zbog toga sam za svoju 50. obljetnicu svećeništva izabrao moto: »Bog je tako ljubio svijet da je dao svoga jedinog rođenoga Sina da ne pogine nijedan koji u njega vjeruje, već da ima život vječni«. Smatram da je ovo puno bogatije rečeno u Svetom pismu i poziv svakom čovjeku na odnos prema Bogu i čovjeku u ljubavi«, istaknuo je mons. dr. Škalabrin.

Na svetoj misi su prisustvovali **Gavrilo Grban** iz Ureda za vjerske odnose Vlade Srbije, opunomoćeni ministar Veleposlanstva Hrvatske u Beogradu **Stjepan Glas**, te srijemski biskup mons. **Đuro Gašparović** koji se na kraju misnoga slavlja u ime biskupije zahvalio mons. dr. Škalabrinu, naglašavajući njegov intelektualni status, a posebno njegovo svećeničko predanje. Svečanost je uveličao župni zbor *Cecilija*, a svi prisutni vjernici su ponijeli sa sobom posebno zadovoljstvo i radost što su mogli prisustvovati obilježavanju ove značajne obljetnice.

P. D. i S. D.

Zahvala za jubileje

Misnim slavljem koje je 22. rujna u župi sv. Roka u Subotici predvodio mons. dr. **Andrija Anišić** svečano je proslavljena 25. obljetnica njegove župničke službe u toj župi kao i 35. obljetnica svećeničkoga ređenja. Mons. Anišić je župničku službu preuzeo 4. kolovoza 1994. godine.

Kako je istaknuo u propovijedi, proslava jubileja uvijek je prigoda zaviriti u prošlost, osvrnuti se na sadašnjost i usmjeriti pogled u budućnost. Sadašnjost i budućnost povjerio je Božjoj providnosti, a tijekom propovijedi zahvalio je prije svega svojoj obitelji, napose bratu i sestri, ali i pokojnim roditeljima, kao i rodbini, prijateljima i dobročiniteljima koji su ga podržavali na svećeničkom putu. Također, zahvalio je i brojnim suradnicima u župi i vjernicima, a osobito časnim sestrama koje djeluju u ovoj župi.

Zanimljivi su podaci koje je iznio iz matičnih knjiga, a tiču se proteklih 25 godina. U tome razdoblju je bilo ukupno 1.296 krštenja, 504 vjenčanja i 2.169 sprovoda, a osobito mu je drag podatak da su se u proteklih 25 godina za sakramente pripremile i 864 odrasle osobe.

Na kraju misnoga slavlja slijedio je kratki program u kom su sudjelovala djeca iz vrtića *Marija Petković Sunčica*, djeca iz Su-

botičkog oratorija, vjeroučenici osnovne škole koji su pripremili šaljivi igrokaz, te su pjesmom čestitali i članovi nekada molitvene zajednice *Proroci*.

U ime župne zajednice i Pastoralnog vijeća čestitku je jubilarcu uputio i pročelnik Pastoralnog vijeća **Lazar Cvijin**, a dalje slavlje je nastavljeno u župnom dvorištu.

priredila Ž. V.

Međubiskupijski susret mladih

Susret mladih svih biskupija u Srbiji bit će održan 28. rujna u Srijemskoj Mitrovici. Od 9.30 do 10 sati je okupljanje mladih u župnom dvorištu, te je u 11 sati predviđena sveta misa. Nakon misnoga slavlja predviđen je posjet arheološkom nalazištu *Carska palata Sirmijuma*, te zajednički ručak. U 15.30 sati bit će organiziran susret s biskupima, a nakon toga će bit svjedočenje mladih, molitva i kraj programa koji je predviđen za 17.30 sati.

Hodočašće u Mariju Bistricu

Zavjetno hodočašće Subotičke biskupije u Mariju Bistricu bit će u subotu, 28. rujna. Svi zainteresirani se mogu javiti svojim župnicima, a kod prijave treba dati broj važeće putne isprave. Cijena puta iznosi 3.000 dinara.

Ž. V.

Zlatna harfa 2019. u Beregu

Ovogodišnja *Zlatna harfa*, 33. smotra hrvatskih i slovačkih dječjih župnih zborova Subotičke biskupije, bit će održana u Beregu, u župnoj crkvi sv. Mihovila Arkandela 12. listopada. Program *Zlatne harfe* započinje u 10.30 dolaskom sudionika, a sveta misa u 11 sati. U 12 sati počinje smotra zborova, a svaki će zbor otpjevati jednu skladbu koja tematski pokriva zaštitnika župe iz koje zbor dolazi. Nakon smotre zborova svima će biti podijeljene zahvalnice, te će uslijediti zajednički objed.

M. T.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Bezimeni bogataš i siromašni Lazar

Borba za kraljevstvo Božje, o kojoj je Isus u prispodobama govorio prošlih nedjelja, podrazumijeva i promjenu međuljudskih odnosa, te zahtijeva od čovjeka sasvim drugačiji pogled na život od onoga koji se među ljudima uvriježio. To je poruka i prispodobe o bogatašu i Lazaru (usp. Lk 16, 19-31).

Bogatašev grijeh

U prispodobi koju Isus ove nedjelje priča farizejima su dva kontrasta između glavnih likova, jedan je bogat drugi siromašan, jednome ne znamo ime, a drugome znamo. Znamo da se siromah zvao Lazar, te da je bio toliko siromašan da nije imao što jesti, te se priželjkivao nasititi makar mrvica s bogataševa stola. Ali ni za to nije imao prilike, jer bogataš, čije ime ne znamo, nije nikada Lazara pozvao kako bi ga nahranio i pomogao mu u njegovom siromaštvu. To što nam Isus otkriva kako se siromah zvao pokazuje nam koliko mu je on važan, te ponovno ističe ono što je u Bibliji već mnogo puta naglašeno, da su Bogu na srcu posebno siromasi. On će zato ovoga siromaha nagraditi rajem, a bogataš će biti poslan u pakao.

Međutim, nemojmo krivo shvatiti. Nije on kriv samo zato što je bogat, niti Isus ima nešto protiv bogataša. Čak se ne spominje ni da je on nepošteno stekao svoje bogatstvo, kao što se ne spominje ni da je bio škrt. U čemu je onda njegov grijeh? Nije pomogao siromahu koji je bio pred njegovim vratima. Dakle, ostao je slijep za muke jednog siromašnog nevoljnika, iako mu je mogao pomoći bez neke velike teškoće i angažiranja. To što se oglušio na potrebe siromaha odvelo ga je u oganj vječni.

Tu dolazimo i do smisla njegove bezimnosti u prispodobi. On je živio samo za ovaj svijet, isprazno. Nasititi se i lijepo se obući bilo je ono što ga je kroz život vodilo, pa ga je to i odvelo u propast. On nije pripadao među one koji su od bogatstva sebi napravili prijatelja, kako je Isus poučavao prošle nedjelje. A bogatstvo može postati prijatelj samo ako se stavi u službu višeg cilja, te prestane biti svrha samome sebi. Taj viši cilj sjedio je ovome bogatašu pred vratima, čovjek koji nije imao što jesti. Takvim ponašanjem sam je sebi odredio mjesto nakon smrti.

To što znamo siromahovo ime šalje ohrabrujuću poruku za mnoge siromašne nevolj-

nike kojih i danas ima mnogo u svijetu. Bog svakoga po imenu poznaje i vidi njegovu muku. Nisu zaboravljeni niti ostavljeni, čeka ih nagrada u vječnosti.

Ova bi prispodoba trebala uzdrmati naš pogled na život. Iz nje shvaćamo da sve ono za čim u životu jurimo nema nikakvu vrijednost i samo nas od pravog puta odvlači. A sve ono što smatramo neuspjehom, promašajem i ne-kvalitetnim životom zapravo je dio puta do neba. Po tko zna koji put Isus nas upozorava da vrijednosti u Božjim očima nisu iste kao vrijednosti ovoga svijeta. To bi nas trebalo voditi na našem putu da ne bismo prošli poput bogataša, koji nije nikome nešto konkretno našao učinio, ali nije pomogao čovjeku u potrebi, jer je bio suviše zaokupljen sobom, svojim bogatstvom i uživanjem.

Isus nas upozorava

Ohrabrujuće i upozoravajuće poruke Isus šalje ljudima prispodobom o bogatašu i Lazaru. Vapaji siromašnog čovjeka nisu stizali do ušiju bogataša, ali ih je čuo Bog i njegovu patnju nagradio u vječnosti, jer on je uvijek na strani siromaha i nevoljnika. Tako poručuje svima koji pate, a utjehu i pomoć ne nalaze na ovome svijetu, da će njihova patnja biti nagrađena na nebu. To je jedina vrijedna nagrada, jer na ovome svijetu sve prolazi, a na onome sve ostaje vječno.

Mnogi od nas spadaju u ovu kategoriju bogataša iz prispodobe. Ne po tome što imamo veliko bogatstvo nego po tome što smo u mogućnosti da s onim što imamo pomognemo siromašne, makar komadom kruha. Često se trudimo zadovoljiti neke kriterije koje mislimo da su važni kako bismo ispali dobri vjernici, a zaboravljamo ovu kršćansku dužnost pomažanja ljudima u potrebi. Nažalost, mnogo je oko nas onih za koje možemo nešto učiniti, ali se često pravimo da ih ne primjećujemo. Ili, još gore, ne primjećujemo ih jer se previše bavimo sobom, te prestajemo biti sposobni uočiti nevolju bližnjeg. Trgnimo se, pogledajmo oko sebe, nije potrebno objašnjavati zašto, ova nas prispodoba dovoljno upozorava. Budimo kršćani i izvan crkve, mijenjajmo svoje prioritete i životne stavove u skladu s evanđeljem, neka po našem načinu života svi znaju da smo Kristovi učenici.

Istraživači i ljubitelji hrvatskih plesova

Biti zaljubljenik u hrvatsku folklornu tradiciju ne znači nužno imati hrvatske korijene ili živjeti u Hrvatskoj. Dokaz za to su voditelji folklornih skupina i etnomuzikolozi iz Amerike koji znaju desetke hrvatskih plesova i pjesama i dobro prepoznaju nošnje iz različitih dijelova Hrvatske. Sada su poželjeli taj dio hrvatske tradicije vidjeti i uživo, te su od 12. do 26. rujna boravili, osim u Hrvatskoj, i među Hrvatima u Vojvodini, Sloveniji i Mađarskoj. U Somboru im je domaćin bilo UG Urbani Šokci, a u Subotici HKC Bunjevačko kolo

»Krivac« za ovaj posjet bio je **Željko Jergan**, voditelj plesa i koreograf iz Hrvatske koji već 33 godine živi u Americi. »Ovo su zaljubljenici u folklor, etnomuzikolozi, profesori na fakultetima. Hobi im je folklor raznih naroda i dobro poznaju glazbu, plesove, nošnje. Idu iz države u državu kako bi gledali kulturu raznih naroda. Nekada sam bio član ansambla narodnih plesova i pjesama Hrvatske *Lado*, a sada već 33 godine živim u Americi. Moj posao je širiti hrvatsku kulturu u cijelom svijetu. Većina članova ove skupine bila je na mojim seminarima i predavanjima, te su se zainteresirali za ono što su čuli i vidjeli i poželjeli su doći u Hrvatsku. Bili smo u Zagorju, Međimurju, Pečuhu, a poslije Vojvodine idemo u Slavoniju, pa prema Dalmaciji. Turneja traje dva tjedna, a kada se vratimo doma, sigurno će dojmove objaviti na svojim radovima, prezentirati na kampovima i seminarima«, kazao je Jergan.

Posjet Somboru

Domaćin u Somboru bila je **Marija Šeremešić**, predsjednica UG-a *Urbani Šokci* koja je gostima iz Amerike govorila o nošnji šokačkih i bunjevačkih Hrvata, te plesovima ovih hrvatskih skupina. Gosti ne samo da su pažljivo slušali i pitali već su i pomno bilježili sve ono što su čuli i vidjeli.

»Interesiraju me tradicijski plesovi iz ovog dijela Europe. Vrlo je uzbudljivo na jednom malom prostoru, kakav je ovaj dio Europe, vidjeti toliko različitih nošnji i plesova. Vidjela sam mnogo detalja koje, da nisam došla ovdje, ne bih nikada mogla ni vidjeti niti bilo što naučiti o njima. S ovoga putovanja otići ću s nekoliko notesa punih zabilješki, nekoliko video zapisa plesova, naučenim novim koracima i plesovima. Sve to prezentirat ću mojoj skupini s kojom radim svakog tjedna«, kaže voditeljica folklora u Chicagu **Mary Newfield**.

Na upit koja joj se nošnja više sviđa - bunjevačka ili šokačka, rekla je da su je se dojmile i jedna i druga nošnja, ali prednost ipak daje bunjevačkoj zbog elegancije.

»Isto tako sviđa mi se i to šarenilo šokačke nošnje. Rekla bih da je ta različitost na tako malom prostoru, među ljudima koji žive tako

blizu jedni drugima neprocjenjivo bogatstvo«, kazala je Mary Newfield.

Japanka **Osako Oshiro**, s adresom u Santa Barbari, toliko je zaljubljena u hrvatske plesove i glazbu da zna oko 80 hrvatskih plesova i gotovo sve pjesme od tamburaškog sastava *Gazde*.

»Volim sve plesne skupine, a jedna od njih njeguje balkansku folklornu tradiciju. Volim hrvatske plesove i glazbu, a moj favorit je *linđo*. I naravno tamburaši. Zašto tamburaši? Tambura apsolutno može iskazati emociju, sreću ili tugu, svejedno«, kaže Osako i dodaje na hrvatskom – »Ja volim hrvatske plesove«.

Većinu njih ne samo da voli već i zna zaplesati.

Osim što su se upoznali sa šokačkom skupinom Hrvata u Podunavlju i vidjeli bunjevačku nošnju, gosti iz Amerike obišli su i Sombor, prije svog odlaska za Suboticu.

Posjet Subotici

Goste iz Amerike dočekali su članovi Upravnog odbora HKC-a *Bunjevačko kolo* obučeni u bunjevačku nošnju, kako bi

na najbolji način gostima prezentirali svoje narodno blago. Dočekao ih je i predsjednik Centra **Lazar Cvijin**, a za ovaj projekt zadužen je bio **Denis Lipozenčić**.

Dvadeset i dvoje ljubitelja hrvatske folklorne tradicije posjetili su i Suboticu, a domaćini su im predstavili povijest Centra, koji će sljedeće godine obilježiti 50 godina postojanja i djelovanja. Upoznali su ih s radom odjela, manifestacijama i pripremili reviju nošnje s detaljnim opisom ruha, koju su nosili članovi folklornog odjela, te su im predstavili i nekoliko bunjevačkih plesova. Gosti su imali priliku vidjeti i kratki film *Veliko bunjevačko ruvo*, te su im voditeljica folklornog odjela **Senka Horvat** i koreograf **Marin Jaramazović** pokazali osnovne korake za tri bunjevačke igre.

Ljubitelji tradicije su s oduševljenjem i izuzetnom pažnjom sve pratili, zapisivali i snimali. Posjetili su i vidjeti jedinu postavku takozvane *Čiste sobe* u Subotici, te se oduševili originalnim premetima. Slijedilo je druženje i razgovor, uz *prisnac* i domaću rakiju i vino. Zanimljivo je koliko su se ljudi oduševili s *prisnacom* (gibanica sa sirom), te su pojedine žene tražile recept za ovo, njima nesvakidašnje jelo.

Voditelj ove skupine **Željko Jergan**, koji je jedini hrvatskog podrijetla, a živi i radi u Pittsburgu, umjetnički je voditelj tri skupine folkloru u Kaliforniji, vodi dvije skupine u Pittsburgu, te tri skupine u okolici Toronta, a kako je sam rekao zanimljiv je podatak da ljudi iz raznih dijelova Amerike putuju satima kako bi došli na probe folkloru. Do sada je snimio sedam nosača zvuka, i kako je rekao, odgojio je oko dvije tisuće tamburaša, a osobito je ponosan na 78 brakova koji su sklopljeni iz folklornih skupina koje je on vodio.

»Imam najbolji posao na svijetu, pronositi i širiti svoju kulturu. I često kažem ako nekome u srce usadim samo malo sjeme ljubavi prema našoj kulturi, moj posao je urađen«, kazao je Jergan i dodao kako je ovo njegova peta turneja po ovome dijelu Europe.

»Najsretniji sam kada se ljudi žele vratiti nazad i ponovno sve vidjeti i doživjeti. Ovo što su domaćini priredili za nas je predivno, prezentacija je bila izuzetna, nošnja divna. Vjerujte mi, ovi ljudi to znaju prepoznati. Odavde će otići presretni i zapamtiti će se ovaj doživljaj«, kaže Jergan.

Zanimljiva je činjenica koliko se drugi ljudi oduševili s našom tradicijom i kulturom, a mi sami često ne vidimo svu ljepotu i bogatstvo tradicije i običaja koje imamo.

Na kraju posjeta, voditelj **Željko Jergan** pogledao je i probu izvođačkog ansambla i mladima sa suzama u očima poručio: »Nemojte nikada prestati igrati folklor«.

Z. V. i Ž. V.

RECEPT NA TACNI

MARINIRANA SVINJSKA REBARCA

Prilično kasno sam krenula obilaziti restorane, salaše i ostala mjesta u potrazi za dobrim jelom. Nisam sigurna je li razlog tomu taj što je mama savršeno i stalno kuhala ili taj što se na ovaj čin gleda kao na neki vid luksuza, koji nama nije bio neki prioritet. Pri tome ne mislim luksuza u smislu da ga ne možemo priuštiti nego nam na ljestvici prioriteta odlazak na ručak nije bio na nekoj visokoj poziciji. Ne uspijevam zauzeti neki jasan stav u svezi svega toga, ali volim otići u neki ugodan prostor, ako mogu birati negdje u prirodi, gdje će netko za nas skuhati nešto neodoljivo. Isključivo volim probati »interesantne« stvari. U svom tom testiranju, u mom omiljenom salašu, s već omiljenim izbornikom, uvijek su mi promicala rebarca, ali sam ovog puta htjela poručiti i nešto što do sada nisam i nekako su oni upali u kombinaciju i onda se desila magija.

Potrebno: 600 g mesnatih svinjskih rebara / 1/2 kg kumpira / 2 veće mrkve / 1 srednja glavica crnog luka / 3 veća češnja češnjaka / 80 ml ulja / 80 ml bijelog vina / 2 žličice suhog biljnog začina / 1 žličica mljevenog papra / 1 žličica kurkume. Za marinadu: 1 žličica senfa / 1 žličica mljevenog kima / 1 žlica meda / 2 žličice chili sosa / 1/2 žličice mljevenog papra / 2 žličice suhog biljnog začina / 80 ml umaka od soje.

Postupak: Sve sastojke za marinadu sjediniti u jednoj manjoj posudi. Svinjska rebra narezati na sitnije komade ili po želji ostaviti u komadu i dobro ih utrljati u marinadu. Ostatak marinade prelići preko mesa, pa ga preklopiti i ostaviti u hladnjaku da odstoji minimum dva sata. Kumpir oprati i narezati na željene komade, dodati mu crni luk narezan na kolutove, očišćen češnjak i mrkvu i staviti ih u pleh u kome ćete peći sve zajedno s mesom. Zemljane posude su odličan izbor za ovu priliku. Povrće posuti suhim biljnim začinom, paprom i kurkumom, dobro umiješati i prelići uljem i bijelim vinom. Preko povrća poredati rebarca, pa sve prekriti alu-folijom i staviti u hladnu pećnicu. Uključiti pećnicu na 200 stupnjeva Celzijevih i kada temperatura dostigne taj podjeljak, smanjiti na 190 stupnjeva i peći narednih sat vremena. Nakon toga skinuti foliju i vratiti posudu u pećnicu da se meso zapeče.

Dodatak: Uz ovo jelo vam ne treba baš ništa više, ali svakako poslužite i salatu po izboru.

Tvrdim, magija je u začинима i dobroj duši kuharice. Dobro tek!

Gorana Koporan

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise,
upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice
Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad
T: +381 21 487 46 14, 487 48 67, 487 40 36
ounz@vojvodina.gov.rs
KLASA: 128-454-340/2019-01
DATUM: 25. 9. 2019. godine

Na temelju članka 3. Pravilnika o dodjeli proračunskih sredstava za financiranje i sufinanciranje modernizacije infrastrukture ustanova osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja i učeničkog standarda na teritoriju AP Vojvodine (*Službeni list APV*, broj 4/17), a u vezi s Pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2019. godinu (*Službeni list APV*, br. 60/18, 40/19-rebalans), Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine - nacionalne zajednice (u daljnjem tekstu: Tajništvo) raspisuje

NATJEČAJ

ZA FINANCIRANJE I SUFINANCIRANJE REKONSTRUKCIJE, ADAPTACIJE, SANACIJE I INVESTICIJSKO ODRŽAVANJE OBJEKATA USTANOVA OSNOVNOG I SREDNJEG OBRAZOVANJA I ODGOJA NA TERITORIJU AUTONOMNE POKRAJINE VOJVODINE ZA 2019. GODINU

Natječaj se raspisuje na iznos sredstava osiguranih Pokrajinskom skupštinskom odlukom o proračunu Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2019. godinu (*Službeni list APV*, br. 60/18 i 40/19 - rebalans) i to: za financiranje i sufinanciranje rekonstrukcije, adaptacije, sanacije i investicijsko održavanje objekata ustanova osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine u ukupnom iznosu od 50.000.000 dinara (na razini osnovnog obrazovanja i odgoja 39.500.000 dinara, a na razini srednjeg obrazovanja i odgoja 10.500.000,00 dinara).

Sredstva su namijenjena za izvođenje radova rekonstrukcije, adaptacije, sanacije i za investicijsko održavanje objekata ustanova osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine, a za koje rješenje o odobravanju izvođenja radova izdaje tijelo nadležno za izdavanje građevinske dozvole prema članku 145. stavak 1. Zakona o planiranju i izgradnji (*Sl. glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispr., 64/10-odluka US, 24/11, 121/12, 42/13- odluka US, 50/2013 – odluka US, 98/13 – odluka US, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19 i 37/19-dr.zakon).

Sredstva se ne dodjeljuju za financiranje i sufinanciranje izvođenja radova izgradnje, dogradnje i tekućeg održavanja objekta.

Sredstva se ne dodjeljuju za radove čije je financiranje u punom iznosu osigurano iz drugih izvora.

Realizacija finansijskih obveza vršit će se u skladu s likvidnim mogućnostima proračuna Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2019. godinu.

UVJETI NATJEČAJA

1. Podnositelji prijave

Podnositelji prijave su:

škole za osnovno obrazovanje i odgoj i škole za srednje obrazovanje i odgoj na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine čiji je osnivač Republika Srbija, AP Vojvodina i jedinica lokalne samouprave;

2. Kriteriji raspodjele sredstava

Kriteriji raspodjele sredstava po Pravilniku o dodjeli proračunskih sredstava za financiranje i sufinanciranje modernizacije infrastrukture ustanova osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja i učeničkog standarda na teritoriju AP Vojvodine su:

1. značaj realizacije projekta kada je riječ o sigurnosti učenika, nastavnika i zaposlenika koji koriste objekte;
2. značaj realizacije projekta za osiguravanje kvalitetnih uvjeta za izvođenje odgojno-obrazovnog rada;
3. finansijska opravdanost projekta;
4. održivost projekta;
5. lokalni, odnosno regionalni značaj projekta;
6. aktivnosti koje su poduzete s ciljem realizacije projekta;
7. osigurani izvori sredstava za realizaciju projekta.

OPĆE SMJERNICE NATJEČAJA

Ukoliko je tehnički moguće projekt realizirati u više neovisnih faza izvođenja radova, podnositelj prijave treba podnijeti prijavu s jasno navedenim fazama za izvođenje radova i naznačenim finansijskim sredstvima za sve faze.

Priloženi predmjer i predračun radova treba biti s precizno utvrđenom količinom radova i s tržišnim cijenama, jer će se sredstva podnositelju prijave prenositi u skladu s provedenim postupkom javne nabave (a najviše do odobrenog iznosa). Viškove radova i nepredviđene radove Tajništvo neće moći financirati.

Podnositelj prijave, koji je za određeni projekt konkurirao i na drugim mjestima, ima pravo podnošenja prijave i na predmetni natječaj ukoliko u momentu podnošenja prijave nije imao, niti je mogao imati saznanje o tome jesu li mu odobrena sredstva po drugom natječaju za predmetni projekt.

U slučaju podnošenja prijave sa sufinanciranjem radova, sredstva osigurana na ime učešća ustanove mogu biti vlastita, iz donacija i iz proračuna svih razina vlasti i ova sredstva mogu biti novčana i nenovčana. Nenovčana sredstva su neugrađen građevinski materijal.

Nakon dodjele sredstava po Natječaju, Korisnik će biti dužan: potpisati ugovor o dodjeli proračunskih sredstava s Tajništvom, kojim će se regulirati uzajamna prava i obveze ugovornih strana;

prije objavljivanja javne nabave na Portalu uprave za javne nabave, dostaviti Tajništvu presliku prijedloga:

odluke o pokretanju postupka javne nabave s procijenjenom vrijednosti radova i s točno navedenim podacima o izvorima financiranja radova

specifikacije radova koja je sastavni dio Obrasca ponude modela ugovora

Ukoliko je Tajništvo suglasno s gore navedenim prijedlozima Korisniku će izdati Suglasnost za pokretanje postupka javne nabave provesti postupak javne nabave (za izbor ponuđača odgovoran je Korisnik i odgovorna osoba u njemu);

dostaviti presliku bankarske garancije izabranog izvođača radova za dobro izvršenje posla;

dostaviti presliku bankarske garancije izabranog izvođača radova za povrat avansnog plaćanja ukoliko je Korisnik ugovorio avansno plaćanje s izabranim ponuđačem;

angažirati neovisnu osobu kao stručni nadzor nad izvođenjem predmetnih radova;

dostaviti rješenje o odobrenju izvođenja predmetnih radova izdano od tijela općinske/gradske uprave nadležne za izdavanje građevinske dozvole.

Ukoliko se, nakon provedenog postupka javne nabave, između Korisnika i izabranog izvođača radova sklopi ugovor s iznosom koji je niži od procijenjene vrijednosti radova s kojim je Korisnik aplicirao na natječaj, aneksirat će se ugovor kojim se dodjeljuju Korisniku sredstva od strane Tajništva u skladu sa stvarno ugovorenim iznosom radova na koji je sklopljen ugovor između Korisnika i izabranog izvođača radova. U slučaju sufinanciranja, aneksiranjem se umanjuje dodijeljeni iznos sredstava od Tajništva u skladu sa stvarno ugovorenim iznosom radova na koji je sklopljen ugovor između Korisnika i izabranog izvođača radova, pri čemu se ne umanjuje iznos s kojim sudjeluje sufinancijer.

NAČIN PODNOŠENJA PRIJAVE

Prijave se podnose na jedinstvenom natječajnom obrascu Tajništva. Kompletan natječajna dokumentacija može se preuzeti od 25. 9. 2019. godine na web-adresi Tajništva www.puma.vojvodina.gov.rs

Prijave se dostavljaju putem pošte na adresu: Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine - nacionalne zajednice s naznakom »Za natječaj – za financiranje i sufinanciranje rekonstrukcije, adaptacije, sanacije i investicijsko održavanje objekata ustanova osnovnog i srednjeg obrazovanja i odgoja na teritoriju Autonomne Pokrajine Vojvodine za 2019. godinu«, Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad, ili se podnose osobno, predajom na pisarnici pokrajinskih tijela uprave u Novom Sadu (prizemlje zgrade Pokrajinske vlade).

Uz prijavu na natječaj prilaže se:

1. preslika tehničke dokumentacije na temelju koje je tijelo nadležno za izdavanje građevinske dozvole izdalo rješenje o

odobrenju izvođenja radova (u slučaju da je vlasnik objekta na kojem se izvode radovi AP Vojvodina, a ustanova nije pribavila rješenje o odobrenju za izvođenje radova, ova ustanova podnosi presliku tehničke dokumentacije na temelju koje će nakon pribavljanja suglasnosti za izvođenje radova od Pokrajinske vlade, nadležno tijelo izdati rješenje o odobrenju izvođenja radova);

2. preslika rješenja o odobrenju za izvođenje radova koje izdaje tijelo nadležno za izdavanje građevinske dozvole (u slučaju da je vlasnik objekta na kojem se izvode radovi AP Vojvodina, ustanove koje nisu pribavile rješenje o odobrenju za izvođenje radova podnose akt nadležnog tijela kojim se potvrđuje da je priložena tehnička dokumentacija kompletna i odgovarajuća, na temelju koje će se po dobivanju suglasnosti Pokrajinske vlade za izvođenje radova izdati rješenje o odobrenju za izvođenje radova);

3. predmjer i predračun radova potpisan i ovjeren od odgovornog projektanta (dokument ne stariji od šest mjeseci s numeriranim stranicama, obavezno da sadrži datum izrade);

4. u slučaju novčanog sufinanciranja dostaviti dokaz o osiguranim sredstvima za sufinanciranje radova (ugovor, rješenje, izvadak iz proračuna jedinice lokalne samouprave i slično) zajedno s uredno potpisanom i pečatiranom Izjavom o učešću u sufinanciranju predmetnih radova (Izjavu dostaviti u slobodnoj formi);

5. u slučaju nenovčanog sufinanciranja (neugrađeni građevinski materijal) dokaz o istraživanju tržišne cijene građevinskog materijala na teritoriju APV suglasno Zakonu o javnim nabavama, zajedno s uredno potpisanom i pečatiranom Izjavom Korisnika o sufinanciranju predmetnih radova s neugrađenim građevinskim materijalom (Izjavu dostaviti u slobodnoj formi uz navođenje vrste, količine i vrijednosti građevinskog materijala koji će se upotrijebiti);

Rok za podnošenje prijava na Natječaj je 7. 10. 2019. godine.

Tajništvo zadržava pravo od podnosioca prijave, po potrebi, zatražiti dodatnu dokumentaciju i informacije, odnosno za dodjelu sredstava odrediti ispunjenje potrebnih uvjeta.

Povjerenstvo neće razmatrati:

nepotpune prijave;

nepravodobne prijave (prijave poslane nakon roka koji je označen kao posljednji dan natječaja);

nedopuštene prijave (prijave koje su podnijele neovlaštene osobe i subjekti koji nisu predviđeni natječajem);

prijave koje se ne odnose na natječajem predviđene namjene;

prijave Korisnika koji u prethodnom razdoblju nisu poštovali odredbe Ugovora o dodjeli sredstava iz proračuna APV;

prijave Korisnika koji u prethodnom razdoblju financijskim i narativnim izvješćima nisu opravdali sredstva dodijeljena iz pokrajinskog proračuna.

Rezultati Natječaja bit će objavljeni na internet prezentaciji Tajništva.

Zainteresirane osobe dodatne informacije u vezi s realizacijom Natječaja mogu dobiti u Tajništvu na brojeve telefona: 021/487 4036 i 021/ 487 4614.

Pokrajinski tajnik, Mihály Nyilas

Dobro nam došla, jeseni

Jedno od najljepših godišnjih doba – jesen, stigla je 23. rujna i na naš dio Planeta, i to u 8 sati i 50 minuta.

Osim što je jesen bogata mirisnim i slatkim plodovima, posebna je i po svojim bojama. Svi znamo kako je tijekom jeseni, koja traje sve do 21. prosinca, vrijeme promjenljivo, često kišno, ali onaj zvuk suhog lišća dok po njemu hodaš, daje posebnu čar jeseni.

Zanimljivo je dodati da ljudi tijekom jeseni najbolje spavaju. Vjerujem da ćete taj podatak i isprobati, ja sigurno hoću.

Zašto se mijenja jesenska ravnodnevica?

Našem planetu Zemlji potrebno je 365,25 dana da napravi krug oko Sunca te je stoga datum jesenske ravnodnevica drugačiji. Najčešće je to 22. rujna, ali ravnodnevica zna još biti i 23. ili vrlo rijetko, 24. rujna (što je bio slučaj davne 1931. godine). Stučnjaci su izračunali da će jesenska ravnodnevica 24. rujna idući puta biti čak daleke 2303. godine. Jedno je sigurno, mi to nećemo doživjeti, te stoga možemo reći da su nama ostala samo dva datuma za jesensku ravnodnevicu: 22. i 23. rujna.

Kako zeleno lišće poprima druge boje?

Tijekom jeseni lišće na drveću dobiva najživlje boje zbog hladnije temperature zraka i manjka svjetla. Primijetili ste da mrak pada dobrim prije nego li tijekom ljeta. Uslijed ovih promjena temperature i svjetla kod lišća se stvara reakcija koja prestaje stvarati klorofil (zeleni pigment), te do izražaja dolaze narančasti i žuti pigment karotenoida, a žarko crvena boja rezultat je antocijanina. Iako većina misli da lišće gubi boju, to se zapravo ne događa nego ono ponovno poprima izvornu boju. Sjetite se kako je lišće kada počne rasti.

Što imaju zajedničko jesen i proljeće?

Sada bismo mogli nabrajati što im je zajedničko, a što nije, no oni skupa dijele Zemlju. Dok na sjevernoj polutki jesen traje dio rujna, cijeli listopad, studeni i dio prosinca, na južnoj Zemljinoj polutki traje za vrijeme »našega« proljeća, odnosno dio ožujka, cijeli travanj, svibanj i dio lipnja.

Zašto su zdravi plodovi jeseni?

Ako kažete da je to zbog raznovrsnosti voća i povrća, nećete pogriješiti. No, jeste li znali da jesen donosi mnoštvo plodova koji su pravi čuvari našega zdravlja, i to zbog svojih boja? Zapravo zdravlje se nalazi u bojama jesenskih plodova, biljnim pigmentima – fitokemikalijama. Upravo radi toga, ako želite biti zdravi, trebate birati raznovrsne i raznobojne plodove. Na taj način unosimo različite fitokemikalije koje korisno djeluju na naš organizam.

Što rade životinje u jesen?

Kod njih je veliko pospremanje i priprema za dugu zimu (ima sličnosti i s nama, i mi se pripremamo za zimu). Iako neke od njih nisu niti svjesne što ih čeka, one se nagonski pripremaju. Ptice selice, poput roda, lastavica, divljih pataka ili gusaka se pripremaju na dugačak put u toplije krajeve, gdje će ostati sve do proljeća. Neke od njih prijeđu zavidne kilometre, a u ovim podacima se izdvajaju arktičke čigre, koje, vjerovali ili ne, samo u jednom smjeru prelete oko 11 tisuća kilometara.

Šumske životinje, da bi preživjele zimu, moraju se dobro pripremiti u jesen. No kako one znaju da je jesen stigla? Na njih utječe količina svjetlosti koju primaju, a na sve kraće dane životinje različito reagiraju, u zavisnosti od svog složenog organizma.

Šumske životinje u jesen imaju nagon za pojačanim uzimanjem hrane i tako stvaraju slojeve masti, koji će im pomoći da prezime i izdrže nestašicu hrane kad se smrzne tlo ili ga prekrije snijeg.

Mnoge životinje nalaze zaklon, hranu i vodu i tragaju za najboljim »smještajem«. Neke šumske životinje u jesen, poput vjeeverica, miševa i dabrova skupljaju dodatne zalihe hrane i spremaju je u svoja zimska skrovišta. »Prave zimnicu«. Zečevi i jeleni za jelo skupljaju mahovinu, grančice, koru i lišće. Kako bi se ugrijale, neke životinje se okupljaju u skupinama i tako se griju, stižući se jedna do druge.

Jesen ne samo da je vizualno lijepa nego je i posebna po svim svojim plodovima, ali i pripremama za zimu. Stoga i nama ne preostaje previše prostora za biranje nego se tijekom jeseni pripremati za zimu, ali ujedno i uživati u svim čarima i blagodatima jeseni.

Ž.V.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: Mihaela Elek

IDEM U ŠKOLU: Ivan Milutinović u Maloj Bosni

VOLIM: zabavljati se s prijateljima i družiti s obitelji

NE VOLIM: nepristojne i zločeste ljude

U SLOBODNO VRIJEME: gledam zalazak sunca i igram igrice na računalu

NAJ PREDMET: hrvatski i engleski jezik

KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: pjevačica

KOD GLAVNE POŠTE

Tooth optika

Subotica
551-045

25 YEARS

Srebrna akcija!

Mijenjam stan u Pančevu, jednosoban od 30 m², III. kat bez grijanja blizu centra za sličan uz morskou obalu Istre. Tel: 065/689-35-47.

Starija kuća (4 sobe, ručao, 2 kupaone, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupaona) se prodaje ili mijenja za stan ili kuću u Zagrebu (centar). Tel: 024 754760 ili 064 2394757.

Prodajemo lijepu kuću u Subotici, 145 m², dvije terase, dvije garaže, svi priključci, bazen, legalizirano, može zamjena za manji dvosoban stan, plus doplata. Tel: 024-456-12-05.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: +4917621561026 ili 064/1826160.

Prodaje se kuća na kat, plac 650 m², kuća 210 m², velika garaža, kotlarnica, 3 prostorije 5x4, ljetna kuhinja i za ogrjev. Dva trosobna stana – 6 soba, 2 kuhinje, 2 kupaone, 2 ostave, etažno grijanje i plin, KDS, telefon, interfon, parket sobe, pločice ostalo, autobus br. 16 Mali Radanovac, Subotica. Može zamjena po dogovoru. Tel: 061 2323223.

Prodaje se kamionska prikolica registrirana za traktor s atestom 14 t, »Regent« trobrazdni plug, obrtač i sijačica »Olt Gama 18« s lulama 2,25. Tel: 024/532-570.

Prodajem salaš na Mirgeškom putu, 4 km od grada, nova gradnja, sve od čvrstog materijala, trofazna struja, bunar 50 m, dvije kupaonice, tri štale, svinji, dvije garaže. Tel: 064 247-09-49.

Primam u radni odnos zubnog tehničara s iskustvom u Županji, R. Hrvatska. Smještaj osiguran. Informacije na tel.: 00385-95-366-17-67.

Prodaje se građevinska parcela površine 844 m² za gradnju stambenog objekta, Mali Radanovac, Ulica Heroja Pinkija. Tel: 063/551-871.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suteronom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel: 025 544-92-20; 064 280-84-32.

Prodaje se kuća na kat s dva trosobna stana, 210 m², plac 650 m², Subotica, Mali Radanovac, s kompletnom infrastrukturom, plinom, dva strujna brojala legalizirana. Informacije na tel: 024-546-061.

Prodaje se kuća u centru sela Golubinci, Šimanovačka 14, na parceli 796 K. O. Golubinci koja s parcelom 797 čini jednu cjelinu – plac u građevinskom području, ukupne površine 25a i 14m². Dragan 063-509-902.

Prodaje se poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci površine 42 a i 73 m², parcela broj 7138 K.O. Golubinci. Dragan 063-509-902.

Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel: 024/528-682.

Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, virangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marama, pregače i sl. Tel: 024/532-570.

Izdajem apartman u Šantićevoj ulici u Subotici. Tel: 063/865-55-96.

Dvobrazni plug 14, roleri, bunjevačka ruha, pa-puče, marama i slično, starinska kolijevka. Tel: 024/528-682.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmorojesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel: 065 6081194.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br. 135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA IZRADA STUDIJE PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

za projekt »Postrojenje za privremeno skladištenje i tretman neopasnog otpada«, na katastarskim parcelama 35950/19 i 35950/40, KO Donji grad, Subotica, Ulica Čantavirski put bb (46.055836°, 19.677665°) nositelja projekta TEHNO-PAPIR d.o.o., Beograd – Zemun, Autoput za Novi Sad br. 74.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja. Tekst rješenja se u cijelosti može preuzeti na internet adresi: http://www.subotica.rs/documents/zivotna_sredina/Resenja/501-207-2019.pdf

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 1. 10. 2019.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priložen kupon kojega objavljujemo u svakom broju Hrvatske riječi.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga CroArt prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC Bunjevačko kolo, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

SG

internet

već od
649 din

TIPPNET
SUBOTICA
KARADORDEV PUT 2
TEL: 024/555785
WWW.TIPPNET.RS

Rade Šerbedžija i Zapadni kolodvor band

Sve se to dobro uklapa u magiju **Radeta Šerbedžije**, sve te njegove višestruke uloge. Najprije kao glumca, usporedio i uz to kao pjesnika i recitatora, pisca autobiografskih zapisa, profesora, redatelja, a potom i kao pjevača, interpretatora i kantautora. Sve njih i povezuje scena i ista čarolija u koju nas Šerbedžija vrlo lako uvodi. Potonja njegova djelatnost, glazbenička, ogleda se u brojnim koncertima i nastupima, ali i u nekoliko studijskih i live albuma na kojima je Rade Šerbedžija pjevao. Nastupao je s raznim glazbenicima, snimio dva albuma s gitaristom **Miroslavom Tadićem**, a njegova suradnja s bendom *Zapadni kolodvor* započela je 2011. godine. Tražeći pratnju za nastup u samoborskoj gradskoj knjižnici pozvao je nekoliko glazbenika s kojima je i prije surađivao. Tako je na tom koncertu s njim nastupio **Antun Stašić** na violini, **Ranko Purić** bugarija i Tavan-kućanin **Pere Ištvančić** na kontrabasu. Triu se ubrzo pridružuje **Marjan Krajna** na harmonici, a danas ovaj band čine još i **Mario Igrec**, gitara, **Nenad Jura Vrandečić**, kontrabas i **Branko Bogunović Pif**, gitara. Suradnja s bendom *Zapadni kolodvor* rezultirala je i studijskim albumom *Vrijeme je, draga, vrijeme* u izdanju Croatia recordsa za koji su dobili nagradu Porin za najbolji album zabavne glazbe u 2014. godini. Na albumu su pjesme za koje su glazbu pisali **Branimir Štulić** (*Men' se dušo od tebe ne rastaje*), **Arsen Dedić** (*Panonske trešnje*, tekst **Duško Maričić**), **Gábor Lengyel** (*Kneginjica*, tekst **Drago Britvić**), **Zlatko Arslanagić** (*Već sam ti pričao to*), **Pero Gotovac** (*Na vanjkušku glavu*, tekst **Drago Britvić**) i Rade Šerbedžija (*Vrijeme je, draga, vrijeme*, *Vinkovci*, *Odlaziš, odlazim*, tekst **Borislav** i **Marina Vujčić**), *Povratak ratnika* (tekst Šerbedžija s **Lenkom Udovički**), *Internacionala*, *Moj otac*. Sve su to pjesme izvrsne, intimnog štiha, za neka klupska bliska ozračja, a osim Radeta Šerbedžije kao gosti na albumu se pojavljuju i **Livio Morosin**, **Maja Posavec**, **Belma Alić** i **Iva Štefančić**. *Zapadni kolodvor* čine vrhunski glazbenici koji kao uigrani band uspijevaju posti-

ći onaj primjereni glazbeni identitet za svaku pjesmu. Ne bez pristranosti spomenimo samo Peru Ištvančića koji u bandu, osim kontrabasa, svira i tamburu i mandolinu, a autor je i koautor nekih aranžmana.

Energija stalne promjene

Zapadni kolodvor band uspješno je nastupao širom Europe i surađivao s eminentnim umjetnicima i glazbenicima, prije svega Radetom Šerbedžijom, zatim Arsenom Dedićem, **Vlatkom Stefanovskim**, **Vladom Kreslinom**, **Juretom Ivanušićem**, **Josipom Lisac**, **Livijem Morosinom**, **Lucijom Šerbedžijom**, **Rikardom Luqueom**, **Severinom**, **Urbanom**, **Lošom**, **Muharemom Serbezovskim**, **Janom Stefanovskom**, **Majom Posavec**, **Belmom Alić** i drugima. Izgradio je band tijekom godina svoj stil, čistoću, logične linije, postigao jednu složenu i koloritom ispunjenu zvučnu sliku. U stanju je razumjeti i sevdah i prekomurske i međimurske i slavonske, ličke, makedonske i romske, staroagramerske, austrougarske melodije, a neminovno, među ostalim i zbog sastava instrumenata, dotiče se i etnozvuka karakterističnog za ove naše krajeve. Odakle ta magija koju su i Subotičani mogli osjetiti prošle godine kada je u sklopu Festivala europskog filma Rade Šerbedžija i *Zapadni kolodvor* band nastupio na sceni *Jadran* Narodnog kazališta u Subotici? I što je to što tako plijeni u njegovim i pjesmama koje izvodi? Ta tajna pretvaranja, otkuda to dolazi, pita se *Promjenljivi*. Nikad neće saznati je li to zato što je slabiji ili jači od svojih drugova. (Prema njegovoj prvoj zbirci pjesama *Promjenljivi*, Osvit, Subotica 1987.) Majstor scen-skog ponašanja, Šerbedžija čini da »neoprezan« čovjek, slušajući ga, brzo sklizne u neka druga vremena, u tugu, da prepozna i neke svoje davne, lijepe doživljaje ili da u tami publi-

ke zamišlja drukčije scenarije svoje prošlosti. Ponesu te *Panonske trešnje* ili *Kose boje maka*, njegovi, Arsenovi ili drugi stihovi u neki svijet gdje se slabost i snaga drukčije mjere.

Nela Skenderović

Magija scene

U stanju je razumjeti i sevdah i prekomurske i međimurske i slavonske, ličke, makedonske i romske, staroagramerske, austrougarske melodije, a neminovno, među ostalim i zbog sastava instrumenata, dotiče se i etnozvuka karakterističnog za ove naše krajeve

Vratit ćemo se poput feniksa

NK ŽAK iz Sombora sjajno je odigrao jesenski dio sezone 2018./19., u PFL Sombor. Na zimskoj pauzi kalkuliralo se čak s njegovim aspiracijama na plasman u viši rang natjecanja. No, na veliko iznenađenje svih ljubitelja nogometa u Somboru, u proljetnom dijelu prvenstva postao je neprepoznatljiv i po igri i po rezultatima. Porazi su se zaredali, spas od ispadanja u niži rang našli su tek u samom finišu prvenstva. Ni početak jesenskog dijela sezone 2019./20. nije obećavajući. Nakon šest odigranih kola *željezničari* su usamljeni na posljednjem mjestu, bez ijednog osvojenog boda, s pet danih i 30 primljenih zgoditaka. Promijenjene su i upravne strukture, čelni čovjek kluba sada je bivši nogometaš i nogometni sudac

Mile Vrbljanac, a mjesto na trenerskoj klupi od **Alberta Hernausa**, koji je zbog privatnih obveza morao napustiti kormilo *crno-bijelih*, preuzeo je **Blaško Milojev**.

»Svjesni smo trenutačne situacije u klubu, no, nismo ustuknuli. Zajednički stav svih nas u upravnim strukturama je da raskinemo s politikom dovođenja igrača sa strane, u pravilu starije dobi i sumnjivih kvaliteta. Radije ćemo svaki dinar uložiti u našu nogometnu školu i tako rješavati popunu igračkog kadra za budućnost. Trenutačni plasman nas ne zabrinjava, svjesno smo ušli u drastično pomlađivanje ekipe. Pod svaku cijenu, čak i ako je to ispadanje u niži rang natjecanja, forsirat ćemo našu djecu. Nećemo ganjati rezultate i plasman nego ćemo stvarati novu, mladu

natjecateljsku ekipu za višegodišnje razdoblje», kaže Vrbljanac.

Iz predsjednikovih riječi moglo bi se zaključiti da je u klubu izvršen bijeli barjak.

»Naprotiv, nema nikakve predaje. Ovo je situacija koja nas tjera u žestoku borbu za budućnost kluba. Svjesni smo koliko smo blizu ispadanja iz ovog ranga natjecanja, no, kako narod kaže, nada umire posljednja. Svejedno, čak i ukoliko ispadnemo, pretpostavljam da ćemo u međupćinskoj ligi plesati samo jednu sezonu. No, vratit ćemo se jači, djeca koja sada igraju imat će iza sebe dvogodišnje natjecateljsko iskustvo i mislim da će svakom protivniku biti vrlo ozbiljan rival. Pred nama je još jedna velika zadaća, jako bitna za budućnost kluba. U posljednjih nekoliko godina utakmice su nam jako slabo posjećene. Vjerujem da je najveći uzrok osipanja navijača upravo dovođenje velikog broja igrača sa strane. Mislim da ljudi vole gledati našu djecu, čak i pod cijenu slabijih rezultata. Stoga se nadam da će stvaranje ekipe od igrača poniklih u našem klubu vratiti publiku na stadion kraj pruge«, kaže Vrbljanac.

U somborskom Nogometnom savezu u posljednjih nekoliko godina međuklupski odnosi prilično su zategnuti. ŽAK nastoji ostati van svih nesporeda.

»Ne želimo se eksponirati ni u čemu što nema veze s fair-playom. Ostavimo sport sportašima, u našem klubu politici nema mjesta. Ne možemo niti jednom pojedincu zabraniti angažman u bilo kojoj političkoj opciji, ali ne unutar kluba. Želimo ostati svoji, a kad sva ružna događanja prođu, volio bih da svakom možemo pogledati u oči.«

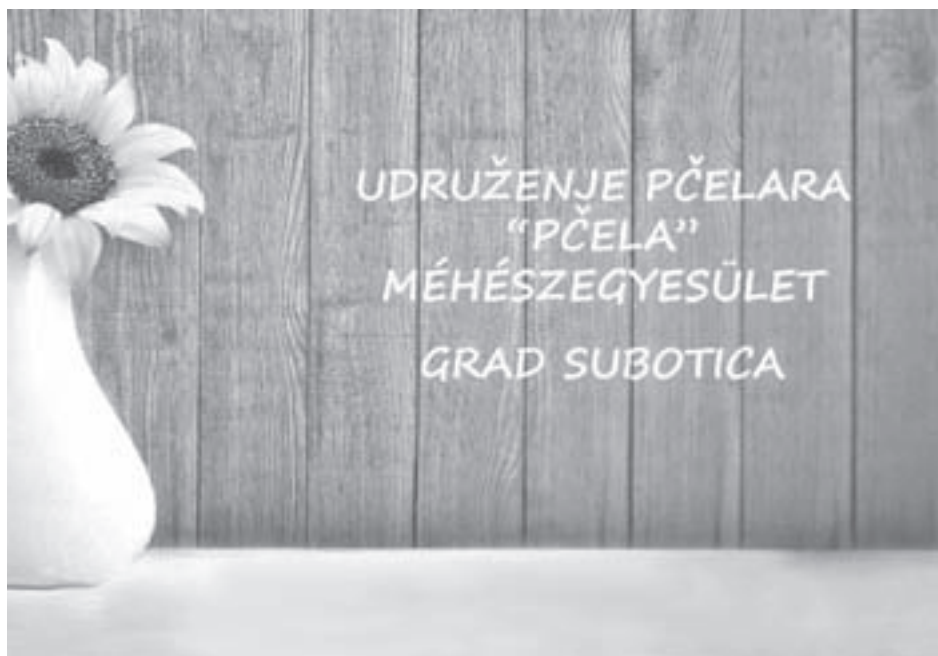
Ivan Andrašić

Dani pčelarstva u Subotici

Dvadeset treći po redu *Dani pčelarstva*, u organizaciji Udruženja pčelara *Pčela*, bit će održani ovoga vikenda od 27. do 29. rujna na središnjem gradskom trgu u Subotici. Trodnevna prodajna izložba okupit će izlagače pčelinjih proizvoda i prateće opreme, a manifestacija će svečano biti otvorena u subotu u 10 sati, kada će biti održan prigodan kulturno-umjetnički program. Za nedjelju organizatori, osim prodajne izložbe, najavljuju i izvlačenje i dodjelu nagrada koja je predviđena za 10 sati.

Prodajna izložba koja traje sva tri dana od 8 do 19 sati posjetiteljima će ponuditi pravi prirodni med po povoljnijim cijenama, kao i druge proizvode od ove zlatne tekućine. Pčelari ujedno apeliraju na značaj pčela i kako je važno sačuvati ih.

Ž. V.

POGLED S TRIBINA

Toplo – hladno

Hrvatski nogometni prvak *Dinamo* ove sezone igra u duhu popularne fraze *toplo – hladno*. Isprva je u fantastičnoj igri, jednoj od najboljih svih vremena otkada se natječe na euro frontovima, užario Maksimir velikom pobjedom protiv *Atalante* (4:0) u prvom kolu Lige prvaka da bi samo nekoliko dana potom zaledio srca svih svojih navijača niti najmanje očekivanim prvenstvenim porazom protiv, u tom trenutku, posljednjeplasiranog *Varaždina* (0:1). Zbilja u duhu nadolazeće jeseni. Jer kako drugačije formulirati posljednjih pet nastupa u 1. HNL u kojima su branitelji naslova zabilježili dvije pobjede, dva remija i jedan poraz. Za najtrofejniju hrvatsku momčad svih vremena i trenutnog lidera svoje skupine u Ligi prvaka – premalo.

Na drugoj strani Hrvatske, onoj južnijoj, posve suprotna slika. Najveći rival, splitski *Hajduk*, u novu sezonu je krenuo ledenim ispadanjem od outsidera s Malte u prvom kolu kvalifikacija Lige

Europe. Potom je uslijedio usporeni start u domaćem prvenstvu, da bi nakon nekoliko odigranih kola konačno »proključala krv« u hajdučkim venama. *Bili* su pobjedom protiv *Intera* (3:1) učvrstili prvu poziciju na tablici 1. HNL i sada imaju tri boda više od *Dinama*, koji ima susret manje.

U istoj maniri promjenljivosti igraju i ostala dva kluba iz vrha, *Rijeka* i *Osijek* šokirajući svoje navijače neočekivanim rezultatima i gubicima već planiranih bodova. Upravo zbog svega navedenoga ovo prvenstvo je jedno od najzanimljivijih u povijesti hrvatskog nogometa. Na užas navijača i radost svih ljubitelja neizvjesnih nogometnih duela.

Dinamu slijedi nastavak natjecanja u Ligi prvaka, gostovanje kod prvog favorita skupine *Manchester Cityja*, ali i nastavak borbe na domaćim frontovima prvenstva i nacionalnog kupa.

Toplo-hladni režim nije nikako dobar za rezultate na duge staze, pa će trener **Bjelica** morati pronaći konstantniju temperaturu za svoju momčad.

Nakon odlične partije protiv *Atalante* apetiti su porasli, a euro proljeće je postalo itekako ponovno dohvatljivo.

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Hosanafest 2019.

Iz Ivković šora

Elivator

Piše: Branko Ivković

Faljnjs, čeljadi moja. Jevo, baš smo se manili velikog posla u guvnu pa da vam se ispriopovidam. Pravo da vam izdivanim nije više čoviku ni do posla, ostarilo se borme pa sve padne teško. Hiii, kadgod šta je bilo uprtit dva džaka kuruza na tragač pa u kruparu, na drugi kraj sela, tri duži bilo. Al nisu to bili džakovi kugod sad, dvajst pet kila. To su bili oni starovinski, kudeljaški, pa još i okrppljeni, pa di je zakrpa naduše se pa stane još koja kila. Žita je moglo stat i sedamdest-osamdest kila u njeg, a kuruza malo manje. Radili smo, borme, sve smo pivali i pitali jel ima još. Ne ko sad: kad malkoc navre poso, a rabadžije u kuknjavu – te fali ono te ovo. Doduše, sad se radi za gazdu, a njemu niko nije naradio, što kazo moj Đeno. A ni nadnice nisu Bog zna šta. Sila gazdama guja na buđelar, pa i kad vide da svit biži, neće da se isprse. No, tom divanu nikad kraja, čeljadi. Neg, jel i kod vas stalno niki prikid struje? Ode kod nas u Ivković šoru od onog oluja stalno se trne pa dođe i po desetak puti na sat. Ne mož čovik ništa započet, ne zna se kad će žmignit kugod Bolto na frajlu. Mi ubacivali kuruze, a elivator samo staje pa kreće, pa staje pa kreće. Već sam mislio da će tribat prikinit i otić na pauzu kugod ovi na skupštini, svaki po saticka. Ondak mi palo na pamet nike godine, kad smo doduše ja i ova moja usigrana banda isto tako ubacivali kuruze. Bilo niko Mioljsko lito, zdravo velika vručina, mogo se čovik kupat u dolu, a kuruza bilo baš fajin, pa se moralo i nasut skroz pod crip od čardaka. I tako gori bili Joso i Periša, oni zaključavaju i kad napune vraćaje cripove, a mi doli čistimo i košarujemo, elivator diže. Ajd, ja spopo koje ladno pivo. Ko velim ožednili čeljad, pa nek se malkoc razlade. Metnio ti ja ti par boca na elivator i poslo na gori, kadli digod veter od vrva struja nestala a elivator stao. Ha-ha-ha, kako su se ova dvojca rasrdila, ko zeljov kad mu isprid nosa protrče miš. A nikako ne mogu dovatit, a ni alatku ne mogu pružit da ne bi razbili boce. Doduše, nismo njim se dugo mogli smijat, došla struja i elivator krenio. Da, to sam još tio ispriopovidat: bio sam niki dan u varoši, čeljadi moja, al bolje da nisam. Taka bila gužva tamo kod prisvitog trojstva da ne mož opisat. Ja se tudan nastrvio s mojom biciglom. Nisam tiro neg turo, a jedna gospoja se zdravo uzjogunila na me, pa mi kazla da sam štogod što ne znam ni iskast, i da sam neodranjeni seljak. A i ja nisam njoj osto dužan. Ko joj kriv što nema biciglu, pa nek tura i ona, nalte? Sad će oni meni zapovidat kudan ću ja turat moju biciglu. Di su oni bili kad su moji dida i majka imali kuću u varoši? Oko nje su se i posvađali na diobi. Ta srdio se kogod jal ne srdio, ja sam rišio da više neću ni ić u varoš. Pridaću, borme, skroz kajase ovima mojima, ženi i dicit pa nek gazduju. Periša se samo nasmio, ko ga je uncuckog, pa veli: »Ko da si ti dosad gazdovo«. Počeli se smijat, vragovi jedni matori, a ja se osramotio. Moždar sam i pocrvenio. Ajd, zbogom, čeljadi moja.

Bać Ivin štodir

Tribalo bi otrnit sve televizije

piše: Ivan Andrašić

Najedamput došla jesen. Jedan dan bila vrućina, potli podne priko tris, dan potli toga u isto vrime samo petnajs. Dica se krenila u škulu, a matere i dade šta će, najviše nji popalilo televizije, nadesilo ji na nikake farne i parove, pozamatalo se u kokake guberce, pa gleda i uživa. Bać Iva televiziju i nako već davno ne gleda, pa veli otiće malo ko tetka Pave na divan. Latijo biciglu, a po te ladnoće se ni nigdi zadržavo, pa za dram stigo. Tetak Pava u lipi godina, na proliće će namirit devedestri. Još pri dvajs osto udovac. Zdravlje ga služi, još on i oko vočki i oko bašće. Š njim u kuće ni ostalo nikoga o dice. Imali ji troj, cura se udala u niku daleku varoš, muški još za mladosti ošli čak na drugu stranu svita. Njegova, vazdan iz bole u bolu, još za života mu rekla nek se, ka više ne može sam, pridade mladima što bili u komšiluku u kirije. Veli, tala nikaka nisu dobili, iz sirotinje obadvoj, al uvik čisti, uredni i iz kujne jim lipo meriše. A cigurno će ga taki znat i više poštivat i slidit, neg kaki imućnji. Malo se štodiro, bijo u brige šta će mu reć rođena dica. Godine prolazile, dica se skoro i pristala javljat, pa mu sve više izgledalo da ga njegova dobro svitovala. Kako mu rekla, tako i napravijo. Oma jim piso cilu kuću i svu zemlju, za se ostavijo samo uživanje za života. Evo, ima tomu već sedamosam godina. I lipo se slažu. Njima do dvi velike sobe o sokaka, kujnu i kupatilo, njemu uzo sobicu, veli manja je, pa će na zimu tribat manje ložit. Oni mu, oma šćim se doselili, nuž nju dozidali i uredili malo kupatilo. Bać Iva unišo, do sokaka se ositu friški paretki. Samo što unišo ko tetka u sobicu, cura donela jedan tanjur friški, istom izvaditi iz rerne. Rumena, nasmijana, ko da š njom donela i novo svitlo i lipšu daju. Oma jim pitala šta će popit i oće li da jim skuva kafu. Obadva velu kafu će, nisu imali srca odbit. Bać Iva se zapiljijo u tetka, izgleda mu da se malo i podotavijo, to mu i reko. »Pa eto, dica mi pazu ko da smo najrođeniji, a cura je jako dobra reduša«, veli tetak i naškobi se. Zapalijo i televiziju, veli navadijo se gledat vo o čega se već nekoliko godina svaj svit divani. Oće, neće, š njim gleda i bać Iva. Na televizije se prinaša kako se nikaki, bilo muško, bilo žencko, sve o zla oca i još gorje matere, između sebe svađu, cuju, tuču, pljuju, mrzu i gazu. Mož tu i vidit i čut svašta. Žencke se rasprimu, kadgoda i muški, pokazivu se i prsa i guzice, a bome, sine i no što se kadgod pokazivalo samo u dvoj i to u mraku. Spominju se prljave gaće, podrigiva se, pljuje i prdi. »Ajoj, tetak, kako to možete i gledat? Znam i mene se kadgoda otfruču i stražnjemu dvoru, al oma ispod oka pogledam jal ima koga o komšija digoda blizu. Ako nema, spade mi kamen sa srca, propo bi u zemlju o sramote. A vidi ve, još se i diču sotim«, veli bać Iva i krene se doma. Tetak ga ispratijo do sokaka, veli mu nek samo naide, ka ima vrimenta. Bać Iva gleda ku tira i veli sam za se, oću, al ka se potrnu sve televizije što možu taku Sodomu i Gomoru obnarodovat.

NARODNE POSLOVICE

- Bogatstvo mijenja ćud, rijetko nabolje.
- Veliku sreću prati zavist.
- Dobar čovjek uvijek ostaje početnik.
- Ravnodušnost je najbolji način u brigama.

VICEVI, ŠALE...

Srele se stare poznanice:

- Kako su ti djeca?
- Dobro su. Jedan je završio za učitelja, drugi za liječnika, kćerka mi je odgojiteljica, a najmlađi je trenutno lopov.
- Toliko divne djece, a lopova držiš u kući?
- On nas izdržava, ostali su nezaposleni.

Pita otac Pericu:

- Jesi li znao sva pitanja na ispitu?
- Jesam!
- Pa, kako onda nisi položio?
- Nisam znao odgovore!
- Bio sam na svadbi i u jednom momentu su zamolili da svaki muž stane pored osobe koja ga čini sretnim. Skoro su zgazili konobara.

Vremeplov – iz naše arhive

Vladimir Nazor Sombor

predstava *Hercegovac* 2003.

**PETAK
27.9.2019.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Žrtve ljubavi
11:10 Ekumenizam i religije
12:00 Dnevnik 1
12:25 Karipski cvijet
13:15 Dr. Oz
14:02 Normalan život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:50 Korak do neba
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Prava istina, film
21:40 Gospodin Brooks, američki film
23:40 Dnevnik 3
00:15 Varalice
00:55 Dr. Oz
01:35 Dnevnik 3
02:01 Gospodari pčela: Pčele i njihovi predatori, dokumentarna serija
02:51 Bijela robinja
03:36 Voli me zauvijek, telenovela
04:21 Eko zona
04:46 Skica za portret
05:01 Dnevnik 2
05:43 Karipski cvijet

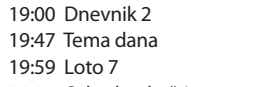

05:22 Kultura s nogu
05:52 Regionalni dnevnik
06:36 Teletubbyji
07:00 Juhuhu
08:25 Laboratorij na kraju svemira: Zvučnik za mobitel
08:34 Gradski heroji
08:45 Naprijed, Go Jetteri!
08:56 Andyjeve divlje pustolovine
09:13 Pustolovine Prudence Petitpas, crtana serija
09:39 Flipper i Lopaka
10:03 Juhuhu
10:05 Lavlji brlog, serija
10:31 Vučja krv
11:01 Psi, ta izvanredna bića: Zagonetno blagotvorni, 1.dio, dokumentarna serija
11:30 Dr. Bergmann
12:16 Cesarica - HIT kolovoz
12:24 Zavolite svoj vrt uz Alana Titchmarsha
13:13 Cesarica - HIT kolovoz
13:21 Pastuh zvan Ponoć, kanadsko-američki film
14:54 Svjetski biseri
15:48 Cesarica - HIT kolovoz

16:00 Regionalni dnevnik
16:40 Gospodari pčela: Pčele i njihovi predatori
17:30 Doha: SP u atletici, prijenos
19:45 Cesarica - HIT kolovoz
19:47 Inspektor Gadget, crtana serija
20:05 Blizu neprijatelja, serija
21:10 Ubojstva u Sandhamnu
22:42 Luther
00:46 POPROCK.HR
01:18 Pastuh zvan Ponoć, kanadsko-američki film
02:45 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
28.9.2019.**

07:05 Klasika mundi: 10. međunarodni festival komorne glazbe Musica Maxima u muzeju Mimara 2018.,
07:55 Buffalo Bill, film
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:15 Zdrav život
13:55 Zajedno u duhu
14:30 Prizma, multinacionalni magazin
15:20 Istrage prometnih nesreća
15:50 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
16:25 Potrošački kod
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik: To iz krvi ne ide
17:40 Lijepom našom: Pleternica 2
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Odred za baštinu, američko-njemački film
22:00 127 sati, američko-britansko-francuski film
23:35 Dnevnik 3
00:20 Mit, kinesko-hongkonški film
02:15 Dnevnik 3
02:48 Buffalo Bill, film
04:13 Voli me zauvijek, telenovela
04:58 Dnevnik 2
05:40 Manjinski mozaik: To iz krvi ne ide
05:55 Skica za portret
06:10 Veterani mira
06:55 Prizma

08:00 Kako se udati za milijunaša, američki film - Zlatno doba Hollywooda - filmovi Marilyn Monroe
09:40 Biblija
09:50 Portret Crkve i mjesta
10:00 Proložac: Misa
11:08 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Pula: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:05 Sačuvaj ples za mene, američki film
16:30 Mir i dobro
17:00 Vijesti u 17
17:40 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 "Ko te šiša
20:40 Cuba si, Cuba no -

05:53 Regionalni dnevnik
06:37 Teletubbyji
07:01 Juhuhu
08:43 Gradski heroji
08:54 Naprijed, Go Jetteri!
09:08 Andyjeve divlje pustolovine
09:22 Volim životinje: Kunić
09:29 Profesor Baltazar
09:39 Juhuhu
09:40 EBU drama: Ema, hrvatska drama za djecu
10:00 Ovo je umjetnost
11:01 Vrtlari: Jesen u vrtu
11:34 George Clarke - Čudesne zamisli
12:30 Špica, riva, korzo
13:45 Auto Market
14:20 Ubojstva u Sandhamnu
16:00 Regionalni dnevnik
16:28 Kriške sira
16:53 Cesarica - HIT kolovoz
16:59 Doha: SP u atletici - maraton
17:40 Doha: SP u atletici, prijenos
20:10 Rukomet, LP: Zagreb - Barcelona, uvodna emisija
20:30 Rukomet, LP: Zagreb - Barcelona, prijenos 1. poluvremena
21:15 Doha: SP u atletici, prijenos utrke na 100m
21:30 Rukomet, LP: Zagreb - Barcelona, prijenos 2. poluvremena
22:19 Luther
00:26 Glazbeni Top20
01:14 Uvijek je sunčano u Philadelphiji
01:37 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
29.9.2019.**

08:00 Kako se udati za milijunaša, američki film - Zlatno doba Hollywooda - filmovi Marilyn Monroe
09:40 Biblija
09:50 Portret Crkve i mjesta
10:00 Proložac: Misa
11:08 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Pula: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:05 Sačuvaj ples za mene, američki film
16:30 Mir i dobro
17:00 Vijesti u 17
17:40 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 "Ko te šiša
20:40 Cuba si, Cuba no -

dokumentarna serija
21:40 Plavi planet II: Naš plavi planet
22:35 Dnevnik 3
23:15 Kako se udati za milijunaša, američki film - Zlatno doba Hollywooda - filmovi M.Monroe
00:55 Nedjeljom u dva
01:50 Dnevnik 3
02:23 Mir i dobro
02:48 Whitney Houston: Biti svoja, glazbeno-dokumentarni film
04:33 Plavi planet II: Naš plavi planet
05:23 Dnevnik 2
06:05 Pula: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Teletubbyji
08:30 Luka i prijatelji: Nacionalni park Krka
09:00 Grantchester
10:30 Vera
12:05 Paul Hollywood: Život jednog slastičara
12:30 Dobar, bolji, najbolji... britanski slastičar
13:35 Sjedni, odličan
14:30 Klub 7
15:25 Viktorija
16:22 Magazin LP
16:50 Odbrojanje do Tokija
17:20 Doha: SP u atletici, snimka
19:00 Jinx, Dom sportova 2018. 2. dio, snimka koncerta
19:56 Istina ili mit:
20:05 Doha: SP u atletici, prijenos
22:35 Medici, gospodari Firence, serija
23:35 Graham Norton i gosti
00:23 Whitney Houston: Biti svoja, glazbeno-dokumentarni film
02:10 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
30.9.2019.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
10:20 Žrtve ljubavi
11:10 Treća dob
11:35 Bonton
12:00 Dnevnik 1
12:25 Karipski cvijet,

telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Plodovi zemlje
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:53 Korak do neba
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Liječnici političari, dokumentarna serija
21:00 Patrola na cesti, dramska serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
00:10 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
00:40 Varalice
01:20 Dr. Oz
02:00 Dnevnik 3
02:26 Gospodari pčela: Svete pčele, dokumentarna serija
03:16 Bijela robinja, telenovela
04:01 Voli me zauvijek, telenovela
04:46 Reprizni program
05:03 Dnevnik 2
05:45 Karipski cvijet

05:00 Peti dan
06:00 Ekumenizam i religije
06:34 Juhuhu
06:35 Teletubbyji, animirana serija
07:00 Juhuhu
10:05 Plesna akademija
10:30 Vučja krv
11:05 Sjedni, odličan
11:35 Dr. Bergmann, seoski liječnik
12:30 Zavolite svoj vrt uz Alana Titchmarsha
13:20 Kratki dokumentarni film
13:30 Mislim da je volim, francuski film
15:00 Svjetski biseri
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Gospodari pčela: Svete pčele, dokumentarna serija
17:40 Auto Market
18:10 Dokumentarna emisija/film - kratka forma
18:20 TV Bingo
19:00 Doha: SP u atletici, prijenos
21:55 Stadion
22:55 Amerikanci
23:45 Sluškinjina priča
00:35 POPROCK.HR
01:05 Mislim da je volim, francuski film
02:30 Noćni glazbeni program

UTORAK 1.10.2019.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:20 Žrtve ljubavi
11:10 Glas domovine
11:35 Informativka
12:00 Dnevnik 1
12:25 Karipski cvijet
13:15 Dr. Oz
14:05 Znanstveni krugovi
14:30 Zdrav život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:35 Korak do neba
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 U svom filmu: Andro Krstulović Opara
21:00 Klub 7
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Hrvatska za 5
00:15 Varalice
00:55 Dr. Oz
01:35 Dnevnik 3
02:01 Gospodari pčela: Spašavanje pčela, dokumentarna serija
02:51 Bijela robinja
03:36 Voli me zauvijek
04:21 Glas domovine
04:46 Reprizni program
05:01 Dnevnik 2
05:43 Karipski cvijet

05:05 Izvan formata
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Teletubbyji
07:00 Juhuhu
10:05 Plesna akademija
10:30 Vučja krv
11:35 Dr. Bergmann
12:25 Zavolite svoj vrt uz Alana Titchmarsha
13:20 Odjednom 70, njemački film
14:55 Mačji planet: Cornish rex, dokumentarna serija
15:20 Osijek-Lipik: Biciklizam, Cro Race, prijenos 1. etape
17:10 Gospodari pčela: Spašavanje pčela, dokumentarna serija
18:02 Cuba si, Cuba no - dokumentarna serija
19:00 Doha: SP u atletici
19:10 Doha: SP u atletici
21:40 Doha: SP u atletici
21:55 Dobro rečeno, film
23:30 Amerikanci
00:25 Sluškinjina priča
01:15 POPROCK.HR
01:45 Osijek-Lipik: Biciklizam, Cro Race, sažetak 1. etape
02:15 Odjednom 70, njemački film
03:45 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 2.10.2019.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti

10:20 Žrtve ljubavi
11:10 Eko zona
11:35 Bonton
12:00 Dnevnik 1
12:25 Karipski cvijet
13:15 Dr. Oz
14:05 Potrošački kod
14:30 Pogled preko granice - Hrvati u BiH
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Korak do neba
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Kultura s nogu
20:36 Destinacija: Hrvatska, emisija o turizmu
21:03 Mijenjamo svijet: Intervju s Putinom
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Nikolaj i Aleksandra - Pisma, dokumentarni film
00:20 Varalice
01:00 Dr. Oz
01:40 Dnevnik 3
02:56 Bijela robinja
03:41 Voli me zauvijek
04:26 Kultura s nogu
04:56 Reprizni program
05:03 Dnevnik 2
05:45 Karipski cvijet

05:20 Što je klasika?
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:05 Plesna akademija
10:30 Vučja krv
11:05 Luka i prijatelji: Sva lica cvijeća
11:35 Dr. Bergmann
12:25 Zavolite svoj vrt uz

Alana Titchmarsha
13:25 Moj pas - prvak, film
14:55 Mačji planet: Turska van mačka
15:20 Karlovac-Zadar: Biciklizam, Cro Race, prijenos 2. etape
17:20 Nogomet, LP: Manchester City - Dinamo, snimka utakmice
19:00 Pustolovine Prudence Petitpas, crtana serija
20:05 Nogomet, LP - emisija
20:50 Nogomet, LP
23:45 Doha: SP u atletici
01:25 Karlovac-Zadar: Biciklizam, Cro Race, sažetak 2. etape
01:55 Moj pas - prvak, film
03:20 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 3.10.2019.

07:00 Vijesti
10:20 Žrtve ljubavi
11:10 Caterina iz Habjanovaca
12:00 Dnevnik 1
12:25 Karipski cvijet
13:15 Dr. Oz
14:05 Hrvatska moj izbor: David i Pablo
14:30 Prometej
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Korak do neba
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 Tko želi biti milijunaš?
21:00 Puls
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3

23:25 Trebamo li prestati jesti životinje
00:20 Varalice
01:00 Dr. Oz
01:40 Dnevnik 3
02:06 Gospodari pčela: Pčelarstvo u Europi -
02:56 Bijela robinja
03:41 Voli me zauvijek
04:26 Caterina iz Habjanovaca
05:03 Dnevnik 2
05:45 Karipski cvijet

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:05 Plesna akademija
10:30 Vučja krv
11:05 Pozitivno
11:35 Dr. Bergmann
12:25 Svijet vrtlara
12:55 Kuhinja za aktivne s Donalom Skehanom
13:25 Zakon Johna
Goodnighta: Kraljica srca
14:55 Mačji planet: Ruska plava mačka
15:20 Trogir-Makarska: Biciklizam, Cro Race
17:20 Gospodari pčela: Pčelarstvo u Europi
18:15 Doha: SP u atletici - kv. bacanje kugle, prijenos
20:05 Sudan, posljednji nosorog, okumentarni film
21:00 Zvizdan, hrvatski film
22:45 Doha: SP u atletici
23:35 Amerikanci
00:25 Sluškinjina priča
01:15 Trogir-Makarska: Biciklizam, Cro Race
01:45 Zakon Johna
Goodnighta: Kraljica srca, američko-kanadski film
03:10 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata. Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice*, na valovima Radio Bačke (99,1 Mhz) emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati. Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Razglednica s Lastova

Konačno razglednica i pozdrav s mora. Živjeli dobri prijatelji i njihov osjećaj za suvenire. Odavno mi se na štednjaku nije našla razglednica puna šaljivih, nježnih i slanih riječi s onim čuvenim: »Puno pozdrava od nas s mora«. Obožavam takve suvenire! Mada, hm, priznajem da je čudno što je putovala toliko, ali kako god bilo, evo je konačno kod nas, pravo s Lastova.

Priča o Lastovu je u naše živote ušla jako rano i onda iščezla do sad i zato zavrjeđuje jedno podsjećanje.

Svi gledamo isto nebo

Upravo na Lastovu ova tvrdnja kako je za nas sve isto nebo i kako svi gledamo isto nebo prestaje važiti. Nijedno nebo ne izgleda kao što izgleda noćno nebo iznad Lastova. I nije ovo neka bezvezna i otrcana tvrdnja, postoje i priznanja za najzvizdanije nebo u Europi. A sad, kad ste mi možda povjerovali i prije nego odete rezervirati nekoliko nezaboravnih noći i dana na Lastovu, budite spremni upiti milijarde kapi Mliječne staze i zapitati se gdje su se skrivale sve te zvijezde do sada. More od dolje, more zvijezda od gore. Bolje ne može.

Za one koji ne znaju, Lastovo je otok ili bih mogla reći arhipelag koji se sastoji od 46 malih otoka, koji će vam pomutiti pogled još prilikom prilaska otoku. Borovi, hrastovi, pa maslinici, pa vinogradi. Ovdje sve buja i nevjerojatno kako to izgleda. Lastovo je najšumovitiji otok i šume obuhvaćaju 70 posto tla. Uz ovakvu vegetaciju ne čudi što je otok proglašen Parkom prirode. Površina otoka je 41 četvorni kilometar, dužina 10, a širina 6 kilometara. Njegov najviši vrh je Hum sa svojih 417 metara. Čitav ovaj raj je lociran 14 kilometara od Korčule prema jugu i vjerojatno je to glavna tajna zašto sve ne vrvi od turista na ovom otoku, što je odlično. Priznat ćete, spoznaja da vam trajektom treba pet i pol sati do otoka, malo golica nov-

čanik. Bar meni. No, ne dovoljno da me spriječi, ali ako izračunate koji bi to trošak bio za peteročlanu obitelj i automobil, sve je jasno.

Meni je drago što otok nije komercijaliziran. Nema ležaljki, bar ne onih plastičnih, nego samo od iglica borova. Plaža koliko želite i svaka samo za vas. Ima mnogo plažica do kojih vode avanturistički putići i koje za nagradu imaju fantastične boje tirkiza. A kada obidete sve plaže, uvale i uvalice, od kojih do nekih možete doći samo brodicom, spremite snage, jer Lastovo nudi mnogo aktivnosti. Izbornik osvaja podatak da na Lastovu postoji više od 200 kilometara duge pješačke staze koje redovito održavaju rendžeri. Za obilazak možete izabrati i bicikl, jer je mnogo obilježenih putova za biciklista, a dosta je i onih koji vode kroz šumu. Idealno za vruće ljetne dane. Kako na kopnu tako i pod vodom, pravi mali raj za ronioce. Popularne lokacije za ronjenje su: otočić Bijelac – podvodni prolaz kroz otok, otočić Tajan – podvodna špilja, te rt Struga sa zidovima gorgonija i do 80 m dubine. Kao i svuda, i na Lastovu su u ponudi razni izleti, sportski kampovi i lovni turizam, mada ovo posljednje nikad ne odobravam.

A popis što istražiti je podugačak. Prije svega, ja odmah jurim na svjetionik Sušac, svjetionik Struga i svjetionik Galat, a kad smo kod pogleda, tu je i Kašćel. Nije po nekim geografskim odrednicama nego po sjećanju i priči. A u priči stoji navedeno i natjecanje i nadmašivanje u dimnjacima. Ali to bolje da vam neki mještани ispriča, samo ga pitajte za *Lastovski furmar*.

Često osvijestim koliko mi je žao što se nisam rodila u Hrvatskoj i onda, tješeći se i njegujući našu ljubav, kažem da sam privilegirana u smislu kad ti je nešto dalje možeš bolje sagledati njegove ljepote i uvidjeti njegovu pravu vrijednost. Jedino tako mogu podnijeti razdvojenost i ne tugovati nego veličati ljubav prema Hrvatskoj divnim zapisima o njoj.

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD	90,0 MHz
SUBOTICA	90,7 MHz
SOMBOR	95,7 MHz
VRDNIK	88,4 MHz
NIŠ	102,7 MHz
LESKOVAC	107,4 MHz

Pretplatite se!

Uz popust od 20%

TUZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
☐ 1 godina = 2600 dinara

* INOZEMSTVO

- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
☐ 1 godina = 150 eura

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna.

HRVATSKARIJEČ

Ime i prezime: _____
 Ulica i broj: _____
 Mjesto i zemlja: _____
 Telefon i e-mail: _____

Hrvatska riječ u PDF-u

Pretplata na internetsko izdanje tjednika

- * Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- * Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na: www.hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: OTPVRS22
 VOJVOĐANSKA BANKA
 AD MS FIL. SUBOTICA
 IBAN: RS35325960160000218862
 NIU Hrvatska riječ,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II, 24000 Subotica.

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
 NIU »Hrvatska riječ«,
 Trg cara Jovana Nenada 15/II,
 24000 Subotica
 Uplatu izvršiti na broj žiro računa
 325950060001449230

*Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povišiti cijenu pretplate.
 Hvala na razumijevanju.

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
 ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
 DEŽURSTVO 0-24 SATA

PRIRODOSLOVNA ŠKOLA VLADIMIRA PRELOGA

ZAGREB

Mjuzikl

“TAMO DA PUTUJEM”

4. - 6. listopada 2019.

*Ja hoću život, bolji život
da ga zgrabim
poput tigra, život nije dječja igra
hoću više, hoću bolje još
hoću sve, ma kako bude
što to vrijedi kad ne spadam u taj soj
jer život traži bolje ljude...*

VOJVODINA

POKROVITELJI:

**MINISTARSTVO ZNANOSTI I OBRAZOVANJA
GRADSKI URED ZA OBRAZOVANJE**

**SREDIŠNJI DRŽAVNI URED ZA HRVATE IZVAN REPUBLIKE HRVATSKE
HEP**